

**Colloquia duo elegantissima, alterum Sensus & Rationis,
alterum Adulationis & Paupertatis, quibus uiua humanae
uit[a]e imago exprimitur**

<https://hdl.handle.net/1874/452591>

COLLO-

QUIA DVO ELEGAN-
tissima, alterum Sensus & Rationis,
alterum Adulationis & Paupertatis,
quibus uera humane uitae
imago exprimitur.

IOANNE ARTOPŒO SPI-
rensi autore.

EIVSDEM, ARBOR
Eruditionis, & in eandem
Oratio.

Quibus propter elegantiam singularem, et argumen-
ti affinitatem, adiunximus PANDVLPHI
COLLENTII Pisarenfis Apologos, Age-
noriam, Misopenem, Alithiam, Bombardam,
Herculi Estensi Ferrariensi
Duci dicatos.

BASILEAE.

COLLEGE

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

LIBRARY

PHYSICS

1910

PHYSICS

LIBRARY

1910

PHYSICS

LIBRARY

PHYSICS

LIBRARY

PHYSICS

LIBRARY

PHYSICS

LIBRARY

PHYSICS

LIBRARY

PHYSICS

LIBRARY

PHYSICS

LIBRARY

GENERE ET EXPERI-

rentia claro uiro, D. IOACHIMO SCHIL-
lero ab Herderen, Medico, patrono suo unice
colendo, Ioan. Artopæus Spirensis

S. P. D.

Olent, uir expertissime,
qui bene meritis gratiã
reponere studet, et tem-
porum & locorum cap-

tare opportunitatẽ, qua cumulatim
accepta beneficia referat. siquidem
ut Græcorum est prouerbiũ, ἀγγε-

πος βύβορα οὐ σὲν ἀπὸ τοῦ ἐχθρῶς διαφύσσει.
Quare ne gratiam aucupantes, in o-

dium incidant, quẽq; demereri labo-
rant, eum offendant, lapidẽ mouent
omnem, ut tempori locoq; seruiant.

Quod ipsum & mihi subinde curã
fuit, ut pro multis in me collatis offi-

cijs, tandẽ in aliqua parte responde-
rem, & occasionis oblataẽ diligẽtem
curam agerem. Cum igitur nuper à
quotidiano docendi munere paulo
leuatys essem, & à serijs studijs Iuri-

4
dicæ facultatis aliquandiu secessis-
sem, operæ precium duxi illud ocium
tibi tuoq; honori impêdere, ne pro-
sus benefactorum me immemorê esse
putares. Tanta enim sunt (fateor)
tua in me merita, ut reponêdis obse-
quijs par esse nequeam. Sed quæ
tua est integritas, animum gratum ma-
gni officij instar habebis: memor, ut
non omnibus cõtîngit adire Corin-
thum, ita nec cui libet permissum esse,
omnia prout expedit, et animus con-
cupiscit, efficere. Attamen quan-
do animus datoris est optimus, non
est quod anxie sollicitus fiduciam o-
mnem abiiciam, sed quoad licet re-
spondere conabor, non datis uel mu-
neribus, uel te dignis honorarijs,
sed literario & studioso homine di-
gno tuorum in me meritorum præ-
mio. Quale, inquires, illud est? Tale
sanè, quod testetur memorem in te
animum esse: qui licet nequeat, tamen
respondere cupiat. Cum nuper de
septem ætatibus Dialogismum con-
scripsissem,

scripſiſſem, & in ædibus tuis inter-
uentu puerorum recitaſſem, poſtea
euulgare decreuiſſem, utroq; dignũ
eſſe putauĩ, ſi tuis auſpicijs hoc qua-
lecunq; opus prælo committerem:
præſertim, cum te huius generis ſtu-
dio ualde delectari ſciam, qui natura
duce honeſtis iocis gaudes, & om-
nia hilaritatis munia rite obis, nec
minori ſtudio iuuentutis rectam in-
ſtitutionem amplecteris. Qua de re,
cum præſens hoc cõmentum utriq;
uoto conſonet, alacrius in tuum no-
men cõſentire cœpi, ratus quàm cõ-
modiſſimè ſub tuo patrociniõ hanc
fœturã ingenij in manus doctorum
hominum peruenturã, cum non pa-
rum & gratiã & dignitatis tuum no-
men ſecũ adferat. Suscipe igitur uir
clariſſime, beneuolentiã & obſequij
argumentum, ſuſcipe gratum facien-
di ſtudiũ, ſuſcipe neceſſitudinis uin-
culũ, & amoris noſtri dulciſſimum
alimentum. Vale: Vormaciã, deci-
mo ſexto Calend. Iulij.

COLLOQVIUM
SENSVS AC RATIO-
nis, uiuam humanæ uitæ imaginem
exprimens, Ioanne Artopœo
Spirensi autore.

P R A E F A T I O.

Monet, spectator optime, presen-
tis forma temporis, monet status
humanæ conditionis, monet de-
niq; nostræ uitæ dubius eucitus,
ut honesta uoluptate, animos cu-
ris ægritudinibusq; saucios subinde reficiamus,
lepida spectacula, honestos lusus exhibeamus,
forti humanæ per quàm miserè pessum cuncti suc-
curramus: hoc est, quid honestū sit, quid æquū bo-
numq; proponamus: quid iustæ rationi aduerse-
tur, omnium oculis subijciamus: eterna denique
fœlicitatis memoriam renouemus. Quare ut om-
nibus his mos pariter geratur, tibi corona cele-
bris adsum, pro ingenij uiribus ac Mineruæ bene-
uolentia singulis ordine responsurus. Responde-
bo autem, hoc adolescentū choro in medium ad-
ducto, qui salubres iocos edat, uoluptate condi-
tam orationem referat, quodlibet genus homi-
num recti officij admoneat, spem futuræ gloriæ
cunctis

cunctis patefaciat, qui huius corporis inclusi er-
 gastulo ad supera regna pijs uotis euadere con-
 tendunt. Ad uoluptatē quod attinet excitandam,
 hæc erit instituti ratio. Spectabis humanæ uitæ
 imaginem, uarias ætates cognosces, quo singulæ
 delectentur animaduertes. Neque deerit disparis
 conatus autor multifarius, Sensus uidelicet, qui
 sedulam dat operam, ut humanum genus exter-
 nis illecebris atq; illectamentis circumueniat, cir-
 cumuentum in suum ius redigat: hoc est, à iusto
 uitæ tramite in auia seducat. Accedet adhorta-
 trix Ratio, mascula fronte assumpta, cuncta in di-
 uersum reuocans, quæ honestatis proponet for-
 mulā, sui quæq; officij admonebit: quid puerum,
 quid adolescentē, quid iuuenē, quid uirū, quid se-
 nem, quid decrepitum deceat, ipsa luce clarius de-
 monstrabit. Neq; utriusq; euentus occultabitur,
 sed in apertū proferetur, quid mercedis reporta-
 turus sit qui Sensus in uerba iurarit, uoluptatis il-
 lecebris captus officij curā repudiauerit, honesta-
 tis deniq; uiam contēpserit: quid Rationis assecla
 gaudij sperare possit, quo successu nitatur, quam
 expectationē foueat. postremò (quæ hominū in-
 solens est temeritas) constabit, omnes Sensui assi-
 stere, Rationem aspernari. Tu igitur ornatissi-
 ma concio, præsentibus animis, purgatis auribus
 adsis, ut huius & uoluptatis & commoditatis

particeps efficiare. Nos dabimus operam, ut omne fastidium absit, molestia excludatur, uniuersatum iucunditate, tum gratia commendentur.

INTERLOCUTORES.

Sensus	Iuuenis	Senex
Ratio	Philumena	Decrepitus
Puer	Vir	Mors.
Adolescens	Cannius.	

SENSVS.

Quàm dulce est, semper uoluptate perfrui: ubiq; uarijs colorum speciebus, ac imaginibus oculos pascerre: dulci sono, suauis harmonia aures oblectare: ni dore perquam grato, omnini gratia condito, nares delinire, & ueluti hamo dulciq; esca capere? Quàm pulchrum est mellita degustare, ut hodiernam uoluptatem crastina dies referat? Quanta felicitatis est denique, nil non molle acceptumq; tangere, iucundum contrectare, amplecti, exosculari? Siquidem cum grata oculis contingunt pabula, toto nil est corpore quod non gestiat, & lætabundum exultet. Si formam diu exoptatam uidere cõtingit, Deus bone quam redundantans delectationis materia obtigit? cessant curæ, cessat omnis mentis agitatio: ex presentibus cuncta

cuncta metior, nihili quæ absunt reputans. Si pu-
 ellam aspicere dedit usus, omnibus eam præfero,
 Helena formosior, Penelope castior, Lu-
 cretia pudicam magis æstimo. Sin adolescentem,
 solum dignum arbitror qui forma Paridem, con-
 stantia Torquatam, prudentia Solomonem exu-
 peret. Quid multis? uideo nihil quin placeat,
 quin unice me delectet. Audio uocem, adeò me ra-
 pit, & suspensum detinet sonus uarietas, ut mu-
 sarum concentum multo uiliorem, ac minori gra-
 tia instructum putem. Non me auocat musica in-
 paribus distincta interuallis: adeò quod præsens
 est, rebus antepono omnibus. Odores, si qui nari-
 bus irreperint, me totum sibi uendicant. Deniq;
 mollium contactus efficit, ut aspera exhorrescam,
 grata uicissitudine delecter, nunc frigore æstum,
 nunc frigus calore mitigans. Qua de re neq; ri-
 goris quicquam habeo: nil ita perpetuum ample-
 ctor, ut non aliud oblatum prius habeam. Quod
 nunc charum & delectatione plenum uidebatur,
 mox oblata noua specie in diuersum raptor. Si
 quidem grata nouitas, & uarietas omni delecta-
 tione referta, omni gratia redimita est. Idcirco
 me uniuersi leuem, me inconstantem prædicant,
 qui affectibus ita subiiciam, ut iisdem sedulo ob-
 sequar, & instar harundinis modò in hanc, mo-
 dò in illam partem uentis agitatus declinem. Sed

nesciunt iniqui rerum iudices, quàm inconsideratè arbitrentur, mihiq; surdo canant fabulam, qui malo sic beatus esse, quàm in aliorum sententiam descendens, unà cum ipsis perpetuan experiri miseriam. Clamat Ratio, fortiter aduersa tolera, in prosperis exultare desiste, modicè rebus utere, uersutiam refuge: quasi cum doleā, gestire: cum læter, dolere debeam: cum multa suppetant, partis nō perfrui, nō calliditate mea uti debeam. Valeat Ratio, sic nō expedit: malo meo more uiuere, quàm hactenus cum ratione desipere. Hac de causa prodij, ut humanum genus (cui & seruire & prodesse me cōtigit, summo rerum opifice id ita decernente) à tali errore liberem, inq; meam sententiam pertraham, cui iam diu insidiatur Ratio, & in suam hæresim pertrahere nititur. Cui ne acquiescat, cautio est. RATIO. Rectè in nautica disciplina is grauem notam sustinet, qui communem nauis salutem negligit, sua duntaxat rationem habet: non quomodo seruentur omnes cogitat, sed qua ipse uia emergat, prospicit. Immemor hoc uiri boni officium esse, propriam felicitatem negligere, caput maximis periculis exponere, ut rebus omnibus opem ferat, & in comune consulat. Quid enim Decios, Romane urbis principes uiros, induxisse putemus, ut seipsum pro publico bono deuouerēt, suaq; morte patriam

triam à discrimine liberarent? Quid Curtium?
 Quid sollicitauit Regulum, ut hostibus datam fi-
 dem propriæ salutis anteferret, malletq; patriæ re-
 bus quàm proprijs subseruire? Certè nihil quàm
 prudentiæ, quàm integritatis amor. Eapropter
 & nostris sum egressus ex latebris, ut commune
 bonum adiuuem: periculum factururus, si quem in-
 meam sententiam pertrahere, solidisq; fundamen-
 tis persuadere queam, ut tandem erroris caligine
 sublata, ueritatis lumen acceptet, falsas opinio-
 nes repudiet, rem ipsam paulo altius considerare
 satagat. Video enim, quamuis in abdita reclusus,
 quàm pauci cū consilio agant, sed temere in præ-
 ceptis ferantur homines, neq; ea quæ præterierunt
 attendunt, pensiculantur, intraspiciunt: præsen-
 tia conniuentibus oculis, & ueluti per transen-
 nam intuentur, futura prorsus negligunt: ut ni-
 hil consideratè faciant, sed omnia temerario nisu
 apprehendant. Doleo igitur, & ad humanæ sor-
 tis uicem ingemisco, quoties præpostera iudicia,
 turbatos animos uideo, qui celeri cursu in pro-
 priam feruntur miseriam, atque tanquam sorices
 proprio iudicio pereüt. Sed mirum non est, quia
 toties meo suasu admoniti non parent, sed mea
 dicta omni pietate & utilitate instructa auersan-
 tur, reijciunt, & ueneni instar longè lateq; effu-
 giunt. Quis sim, roget aliquis. Me Græci Λό-
 γου,

γορ, Rationem Latini uocant. Nō cadit unquam,
 qui me ducem sequitur: nō læditur, qui meis præ-
 sidijs est instructus: non perit, cui mea pharmaca
 sapiunt, sed scelix lætusq; res agit, uictor repor-
 tat gloriam, beatus triumphat serio. Hæc cum nō
 uideant homines, falsa existimant, meq; tanquam
 inutilem atrocemq; aspernantur. Atqui adeo hu-
 manam sclicitatem sitio, ut crebro reiectus, ite-
 rum tamen ueniam, confidens me tandem opere
 facturum precium. Sed multa iam lux est, miror
 neminem hominum occurrere, qui salutifera me
 præcipientem audiat. Verum nisi me animus fal-
 lit, ex longinquo aliquem prospicio, ita lacerum,
 uestibus dissectum, lancea armatum, gladio cin-
 ctum, barba uultuq; toruū, pedibus expeditum,
 qui non secus iter accelerat, quam si homines ca-
 pere, omniaq; sibi subigere uelit. Equidem fu-
 gam capeßere inciperem, huicq; uenienti locum
 dare festinarem, nisi confirmatus animo, & recti
 consciētia instructus essem. Adibo. Salue hospes:
 quid in his regionibus te conspicio, tali ornatu,
 eo habitu amictum, qui & mihi est infrequens, &
 nostris æqualibus nequaquam gratus? SENS.
 Nō miror tibi omnia & noua & inuisa esse, que
 in me uides, cum inter utrunq; tanta cadat dispa-
 ritas, ut contradictio nulla maior uel sit, uel habe-
 atur. Nam hoc nobis tacētibus, res ipsa loquitur.
 Siquidem

Siquidem in contraria nitimur, oppositos fines
 spectamus. Hunc autem in locum ueni, ut meum
 animum oblectem, ac meæ sententiæ affectus ui-
 deam, eorumq; consuetudine perfruar, præser-
 tim cum in ore sim omnium, omnes me colant, su-
 spiciant, ac uenerentur. RATIO. Eodem nomi-
 ne hūc in locum prodij, experimentū ut capiam,
 num quas priscæ uirtutis reliquias inueniam, qui
 meo lumine illustrati, recte & sapienter uitam
 instituant, institutā sedulò exerceant, ne & mihi
 hoc tempore mea uoluptas desit. SENS. Qua-
 re hoc inquis tempore? RATIO. Quia & ipse
 naturæ ductus læta tempora coarguit: germinat
 arbores, uirorem amissum recuperare student,
 terra gramen edit, frugesq; parturit, nec ullum
 corpus est quod nouitate redeuntis æstatis non
 gaudeat, & bellissimè afficiatur, ut non abs re &
 ipse consueta reliquerim, atq; hunc locum inso-
 lens adierim. SENSUS. Age conemur uterq;
 consilio tu quidem, aspectu ego, homines in di-
 uersa studia pertrahere, quemadmodum longo
 interuallo ipsi disiuncti sumus. Ad me quod atti-
 net, angor minimum, plerosque in meam senten-
 tiam manibus pedibusq; ituros, qui malint uolu-
 ptatis gaudere illecebris, quàm rationis dogma-
 ta amplecti. RATIO. Ne tam quidem ô bone ni-
 mium gaudeas mordaci rodere dente. Et mihi
 fiducia

fiducia non exilis est, non paucos in meam con-
 stantiam uelocissime properaturos, ubi uel sermo
 (quē Democritus ὀψυγὸν οὐκ εἶναι, id est operis um-
 bram, Aristoteles uerò animi indicem dicere so-
 let) quibusdam innotuerit, et mentium recessus pe-
 netrauerit, honestate commouerit, & ad assenti-
 endum compulerit. SENSUS. Non tam mordaci-
 tia quàm uera dixi, cuius uel ipse paulò post lo-
 cupletissimus testis fueris, ubi euentum nostri co-
 naminis licuerit cernere. Nunc diei tempus est, ut
 institutum prosequamur. Tu si quid potes, effice.
 ego, mearum quod est partium, diligenter exere-
 ptā, imposturam machinari uelle, age priorem lo-
 cum occupa: & quantum lubet, uerborum leno-
 cinijs, Nestorea deniq; eloquentia, Platonicijs ra-
 tionibus obuios persuade, persuasos in tuam sen-
 tentiam pertrahe. Sed ecce prodeuntem cernis
 puerum, & forma & etate integrum, uides exul-
 tantem gaudio, ridentem suauiter. Hunc, si quid
 potes, uel argutijs uel blanditijs instruas, instru-
 ctum tuas ad partes inuites. equidem securus in
 utramq; aurem dormiam, indubiò confisus, ip-
 sum, licet etate imbecillem, nostra signa profi-
 teri, & in mea uerba iurasse. Imò propriam eius
 confessionem audi, meq; uera dixisse, nec latum
 digitū à ueritatis semita aberrasse scies. RATIO.
 Certe

Certè bellus hic puer est, forma liberali: sed gesti-
 culatione nescio quid animi prauioris indicat. Vo-
 cabo, ut & uocis & linguæ indicium capiam,
 quò deinceps censuram ferre, & consilio sanio-
 ri eum informare possim. Nā summi boni instar
 ducerem, hunc puellum erudire, eruditum hone-
 state imbuere, deniq; fœlicissimum reddere. Heus
 puer, ades dū, quod te uelim habeo. PVER. Quid
 ais siliernium? tu capillis & barba canus, hirsu-
 tus corpore, me in tui societatem prouocas? ab-
 sit. Verū si quid bellariorum habes, pomum uel
 pirum da, & protinus ad te ueniam. RATIO.
 Non hæc ò puer, sed dulciora in hoc scrinio pe-
 toris recondita gesto, omnium te facturus par-
 ticipem, si me quietus audias: dicto acquiescere
 modo uelis. PVER. Quid? mellitū celas panem,
 aut saccari crustula? da quæso citò, & quicquid
 uoles faciam. RATIO. Hæc amarissima sunt, si
 cum his conferantur, quæ mecum habeo. PVER.
 Quid igitur? nummum habes quo me dones? Sci-
 re enim laboro, qua tandem mercede te sim audi-
 turus. RAT. Ut summatim dicam, quicquid peti-
 eris, feres utiq; modo id quod uelim facias. Dic
 quæso quid habes studij, quo pueriles horas exi-
 gas: & postea dulcia præmia feres. PV. Studia
 quæ sint rogas? sunt herclè uaria, tibi fortassis
 ludicra, mihi uerò ardua. Primò uolupte est, quæ
 lubet

lubet agere, parentum oculos ludere, corundem
 monita negligere, iussus contemnere, luxuriantiv
 bus arridere, eaq; in parte sedulum imitatore
 prestare. Si commessentur, iugiter adsum: si iu
 rant, iuro: si ad pietatem me hortentur, oblachri
 mor, ad scholā hortātes decipio, easq; horis glo
 bulis & trocho hilariter transigo: deniq; appe
 titum per omnia sequor, optima & lautissima cō
 dimentia fercula expeto, quicquid vulgare est fa
 stidio. Postremò, nec uerba, nec uerbera curo.
 Quare & tu si me amicum uoles, da quod rece
 pisti, ut domum redeam. RAT. Vera sunt que
 dicis omnia? PVER. Sunt sanè. RATIO. Eheu
 quàm tuam uicem doleo, quàm altè ingemisco,
 tantum casum innocentis ætatis edoctus. Verum
 spes etiamnum in herba est, tandem fore ut resi
 piscas puer, aliamq; formā induas, tuæ salutis me
 gis affinem. Me igitur nunc dicentem audi, consi
 lium meum accipe: lætior postea, quàm exieris,
 domum rediturus. Tria potissimum, mi puer, ex
 tua confessione didici: de quibus uitijs, & ætate
 & forma tua indignis, es remouendus. Nempe te
 in luxum procliuè esse, hoc est ingluuiem amare
 sensi: tum parentum uenerationem te negligere:
 postremò pietatis oblitum esse comperi. Hæc ut
 magna sunt, ita maiori cura repellenda. Ingluuiè
 non secus euitare conuenit, quàm præsentissimam
 pestem,

pestem, quam canem & anguem, maximè tibi,
 qui etate imbecillis corruptioni es expositus. Te
 ingluuies perdit, ualitudinem debilitat: cuius de-
 fectum licet iam non sentias, olim tamen non sine
 dolore experire. quemadmodū enim tenera ad-
 huc seges nimio humore non alitur, sed corrup-
 pitur, ac deniq; in putredinem conuertitur: ita et
 puerilis etas ingluuie frangitur, fracta suffoca-
 tur. Contrà moderatio te decet, iuuat, & pulcher-
 rimè ornatum senectuti tradit: ut non abs re Plu-
 tarchus, grauissimus morum censor, dixisse lega-
 tur, καλοῦ γυμνασίου θεμέλιον ἐνὶ παισὶν ἰσότηρ σωμά-
 τωρ ἀνέξια, hoc est, fundamentum bonæ senectu-
 tis est moderatio in pueris. Hæc uirtutes natura-
 les conseruat integras, corpus retinet ualidum,
 sanguinem parit mundum, quæ sani corporis sa-
 cile potissima causa est. Tu igitur mi puer, memen-
 to naturam cibo potuq; placandam, non obruen-
 dam, non uentri obsequendum: quoniam (ut Pau-
 lino utar diuerbio) ueter caret auribus. Secundò
 parentum honori quod studes segnius, pueriliter
 agis, nec quid officij tui sit consideras. Nam si e-
 ius memor esses, hoc neutiquam in te admitteres.
 Turpe enim si est, eum negligere qui bene de te
 fit meritus: iniquum, auersari eum qui sanguinis
 iure nos contingit, & necessitudinis uinculo no-
 bis est alligatus: quid ni & impium sit, eos parui
 b ducere

ducere, qui & uitæ & sortis nostræ autores &
 sunt, & habentur. Prudenter, mihi crede, ut om-
 nia, Solon apud Athenienses capitali supplicio
 liberorum in parentes impietatem multauit, re-
 putans grauißimum impietatis genus esse hosti-
 lem animum ferre, aut contra eos insurgere, sine
 quibus ne esse quidem liceret eos qui tales asper-
 narentur. Summus igitur rerum opifex ad paren-
 tum obseruantiam nos hortaturus, non solum mo-
 nitis, sed & præmijs nos inuitat, inquit: Cole
 patrem et matrem, ut sis longæuus super terram.
 Vides mi puer, quàm te indignum feceris, si hoc
 institutum urgere pergas. Certè brutis animanti-
 bus te inferiorem feceris. rudissima enim auis ci-
 conia, hac uirtute claret, & celebratur hoc no-
 mine, quæ parentes iam senio confectos humeris
 ferre & nutrire, à Plinio dicitur: cuius et elegã-
 tissimum argumentum Græcorum est adagium,
 ἀντιπαλαργύειν. Quid multis? Parentes cole, &
 longæuus & fœlix eris. Tertium, quod & sum-
 mum est, pietatis neglectus adeò te indignus est,
 ut nullo prætextu uel tegi uel defendi possit. Tu
 eum negligis, à quo sunt omnia bona, cui & ui-
 tam & salutem acceptam ferimus. Utinam illud
 sapientis tibi in animum ueniat, Initium sapien-
 tiæ timor Domini: & illud Euangelicum, Sinite
 paruulos uenire ad me, horum enim est regnum
 cœlorum.

ccelorum. Age age mi puer, cum suscipe cui in ma-
 nu est te seruare uel perdere, cuius ex arbitrio pē-
 det, tibi uitam adimere, uel prorogare. PVER.
 Faciam ut uoles, sed iam tempus est promissa per-
 fici: iam dudum enim animus desiderat à te pro-
 missa munera. RATIO. Si hæc in pectoris scri-
 ptum recondas, recondita serues, dulcedine cun-
 cta superabunt. PVER. Hei da quæso quod pro-
 missum est, aut non tuis parebo dictis, sed alium
 quæram amicum te chariorem. Atq; eccum uideo
 cuius aspectu delector magis. SENS. Salue dul-
 cissime puer, accipe hospitalitatis munus, & gra-
 tiæ symbolum, melle conditum panem. PVER.
 Euge mi uir, tuam amicitiam longè illius caniciei
 antepono, qui me illexit, modo non montes auri
 pollicens, effecitq; ut multa garrienti auscultau-
 rim, & nescio quibus iurgijs (nam præstigia di-
 cere non audeo) tempus perdiderim, quod lusibus
 ac uoluptati debebatur. SENS. Mihi si dicendi
 locum facias, multo iucundiora audies. PVER.
 Equidem auscultabo libenter, & faciam quæso,
 bes omnia. SENS. Veniat tibi in mentem quæso,
 quanta cum difficultate sis primum ex utero ma-
 tris in terrâ abiectus, uitam ut à lacrimis sis ex-
 orsus, quanto cum dolore in cunis iacueris, qua
 cum amaritudine sis ab lactatus, quibus deniq; ca-
 sibus pedes figere & ingredi didiceris. Certè

maxima sunt, si apud animum expendas, et æqua
 lance trutines. quid ni igitur nunc tandem post
 tot difficultates gaudeas? Nam si bonus impe-
 rator post acceptam uictoriam triumphat, quid
 ni tu quoq; nunc letus gestias? Cibos delicatissi-
 mos pete: tua enim ætas nutrimento dulci indi-
 get, ut tandem expectatam maturitatem conse-
 quaris. Gaude delectu uestium, ut mundiciem co-
 lere, & tuis æqualibus superior esse possis: si te
 uincat alius fastu & robore, tristaberis: sin uin-
 cas cæteros, gaudio exilias. nonnunquam gladio
 accinctus incede, & in parætum aspectum prodi,
 ut futurae industriæ & fortitudinis argumentum
 capiant. Numeros in ingressu obserua, alterũ pe-
 dem anteiicias, indubiò auditurus. Hic puer egre-
 giæ est indolis, hic magnam præ se fert fortitudi-
 nem, militem ostentat primipilarem, imperato-
 rem arguit. Sin ad templum uoceris, tu iusculum
 pete, te sacerdotem fieri nolle asseuera, non mo-
 nachum, nõ ædituum, sed Thraçonem egregium.
 Nonne hæc pulchra sunt? PVER. Sunt profectò,
 atq; adeò pulcherrima. Hæc malo quàm priora
 exequi: tua placent, te colam, in tua uerba iurabo
 liberius. Sed quis tu es, ut nomẽ scire possim, atq;
 parentibus exponere, si huius instituti autorem
 querant. SENS. Nomen quæris? Sensus est, qui
 & summis & infimis impero. PVER. Vale igi-
 tur, ut

tur, ut ad parentes redeam, ne fortè me inquirât,
 neq; offendât, ut tandè plagas mihi lucrifaciam.
 SENS. Vale mi puer, nostræ disciplinæ memor.
 PVER. Quàm uenustus hodie prodeo, struthio
 camelo tectus, ense accinctus? Quàm uelim nunc
 mihi pugnādū esset, amputarē obuiò collum pro
 colapho. ADOLESCENS. Quid uideo, ouē in
 exuiuo leonis? puerū cum gladio, γαλῆν ὑπονωτὸν.
 Heus puer, quis te alligauit gladio? arundinem,
 non ensem ferre debebas. PVER. Tace, ne me
 interpella, aut malum feres. ADOLES. Ha ha he,
 quid mali? Forsitan instar Pygmæi, saltu genu læ
 das mihi. Sed dic quæso, quæ hæc insolita tibi est
 facies? PVER. Rogas? nouum hodie cœpi ordi
 nem, cuius hæc regula est. Et quo magis credas,
 & tibi licebit eòdem anhelare, neq; successus uo
 luntati deerit. Verùm duplex uia est. ad senē quæ
 ducit, diuersum suadet: hæc autē rectà meum du
 cem indicat. ADO. Experiar quid sit. PVER.
 Euge letum hunc diem. RATIO. Ehodum bone
 adolescens, ecquid me uis? tun' meã requiris ope
 ram, consilium expetis? ADO. Etsi non morcer
 tua consilia, audiam tamen quid uelis dicere. RA.
 Nil dicam, nisi & salutare, & auspdatum, si fi
 dem mihi dare uoles, te uerbis autoritatem & lo
 cum concessurum, siq; confitearis antè quæ po
 tissimum cordi ac curæ habeas. ADOLES. Fidem
 b 3 do de

do de cōfessione: sed postea, si expediat quod mo-
 nes, me facturum pollicebor. Hæc autē mihi pla-
 cēt ante omnia, uita ociosa, comessandi libertas,
 magni nominis & honorum ambitio: res nullo la-
 bore parata, sed relicta. quæ si contingant, uel sum-
 mo Ioui laqueum mandare audeam. RATIO.
 Longē alia desideras, atq; tua ætas postulat. Prin-
 cipio, tu ocium expetis: florida tua ætas omnino
 diuersum suadet, quæ laboribus ferendis est habi-
 lis. Nunc ualet corpus, membra uigent, teq; ad
 opus hortantur: ualet ingenium, et ad disciplinas
 te inuitat. siue opificiū spectes, nunc discere licet:
 siue prudentiam cogites, eam nō sine dexteritate
 potes consequi. utere modo & robore, & uirtu-
 te ingenij: molestiam robur comminuet, argutias
 superabit acumen. Cogita quæso, quanta te ma-
 neat ignominia, si adeo tui oblitus, turpe secleris
 ocium. Clamabunt omnes, te perditum, desperati-
 one uictum, hac ætate & forma indignum: qui
 malis ocio torpescere, quàm honestis exercitijs te
 saluum fœlicemq; reddere. Si te ocio mancipēs,
 omnibus uitijs te seruum reddideris, frustra q; de-
 mum ad honestatis libertatem respicies, ociosus
 eris, & prodigus & egenus, miser deniq; & im-
 pius fueris. Siquidem ocium omnium malorum ra-
 dix & est, & merito dicitur: ac quod miserr-
 mum est, seram nimis trahit pœnitundinem. Sper-
ne igitur

ne igitur ocium, industriam amplectere, laborem
 capesse, & *foelix* & *beatus* eris. Comestationi-
 bus indulgere desideras? Ah nescis, quàm te ipsum
 perditum eas, ualentinē defatigas, corpus ipsum
 frangis: quid aut̄ uoluptatis inde capis? Certè ni-
 hil aliud inde expectabis lucri, quàm ut ludibriū
 efficiaris omnibus, te bibonem clamabunt pueri,
 helluonem, paternæ substantiæ pestem: quid mul-
 tis? eternam *foelicitatem* cum breui hoc gaudio
 commutabis. Tertium quod optas, intelligis ipse
 quàm nequeas assequi: cui adeò iam dicta repug-
 nant, ut frigidū calido non tam aduersetur, quàm
 ocio laus, comestationi nominis celebritas. No-
 men æternum si requiris, si honorum es cupidus,
 res age, modestiam cole. Sunt enim huiusmodi bo-
 na in arduo posita, ad quæ sine industria perueni-
 re nequis: sunt in ancipiti collocata, ut si non so-
 brius accedas, facile in præceps ferare. Proinde
 meo suasu ocium fuge, crapulam negliges, & glo-
 riam & honorem indubiò consequere. *ADOLE.*
 Quæ dicis, uera sunt omnia: ita tamen aspera, ut
 ijs manum admoliri uerear. His igitur reiectis,
 pristinam retinebo semitam: forsitan & eius in-
 stituti asseclam, autoremq; inuenturus. Sed præ-
 stò eum adesse arbitror, qui mihi accedat, meaq;
 sententiã approbet. *SEN.* Salue adolescens, quæ
 tristitiæ causa est? uideris enim solito tristior,
 b 4 solitudine

solitudine nescio qua districtus. AD O. Rem
 acu tetigisti, sum etenim: atq; hic senex huius mor-
 roris causa est, qui multis uerbis nescio quam cō-
 mentus mihi est parænesim, ut ab instituto tradu-
 cursu me reuocet, inq; suam asperitatem tradu-
 cat. qua de re anxie cogito, quid mihi expediat.
SEN. Huius oratiōe moueris? cuius uel ex habitu,
 corporis que dispari ratione poteris colligere,
 quod tecū non sentiat, nec ullo modo tecū cōueni-
 re possit. Me audi, qui & ætate, et corporis cultu
 sum similior: ætatem sine labore transigo, æqua-
 lium societate gaudeo, dulci cōmessatione lætor:
 alijs uestitu, iactantia sublimior esse, rex denique
 haberi cupio. AD O. Hem, isthæc mea est pro-
 fessio, huc ibam. Ecquid hæc tibi placent? SENS.
 Placent utiq; & pulchra sunt, meoq; ordini per-
 quam grata. His uires corporis retinentur, uale-
 tudo manet integra, instauratur societas, amici-
 tia crescit, principum uirorū quæritur familiari-
 tas. Laboribus corpus atteritur, solitudine odia-
 gliscunt, humilitate contemptus nascitur. Dul-
 cissimū est, Bacchico frui munere. Atq; ut credas
 magis, hanc accipe pateram, & si me amas, exsic-
 cato totam. AD O. Faciam, ut nihil libentius. Hei
 quam dulce est hoc more uiuere, sic pectus irriga-
 re mero? Tu longum uale, miserrime senex: huius
 mihi dogmata placent, huius signa imitabor stre-
 nuè.

nuè. *IUVENIS.* Quid hæc sibi uult patera? quid
 insolens gaudiū? dic *Adolescens.* *ADOLE.* Non
 sustineo morā, rectā ad Cameli præsepia festino,
 ut ibi rugietem stomachum satiem, atq; expleam
 animū gaudio. Sed si causam quæris, hos percon-
 ctare, & doctior domum repetes. Vale. *IUVV.*
Quem hic expectas, annorum numero grauis?
RATIO. Eum qui mea consilia expetat, forumq;
 sequatur nostrum. *IUVV.* Si quid boni habes,
 tutò mihi dixeris: & si placebūt, cūcta exequar.
RATIO. Quid studij agis? Quibus modis tuam
 etatem exigis? *IUVENIS.* Certè uarijs. Amo for-
 marum delectus mihi curæ est, has quæro, & se-
 quor tam nocte quàm interdiu: ex his si qua pla-
 cuit, hanc obseruo, ei cōtinuò adesse summopere
 concupisco: hanc somnia referunt, hanc uigiliæ
 ponunt ob oculos: muneribus hanc ambio, uarijs
 illecebris inescari studeo: militiam sequor, belli-
 cos strepitus magno affectu prosequor: adlubescit
 alea. deniq; cuncta placent, quæ uitæ libertatem
 respiciunt. Imperium nō fero, ipse alijs imperare
 malo. Nil humile sapio. magnos animos, spiritus
 excelsos nutrio. *RAT.* Rectè fateris, & ingenuè
 dicis. hoc enim frons ipsa loquitur, in qua scitè
 Plutarchus mentem habitare scribit. edocēt hoc
 gestus: deniq; omnis habitudo corporis eiusmodi
 uarietate arguit, quæ uel Proteo sit mutabilior,

uel atro cygno rarior: quæ, si dictis nostris apud
 te relinquatur locus, posthabebis omnia, formam
 nouam indues, ut metamorphosi facta unâ cum
 uipera pellem ueterem exuisse uidearis, assumpta
 noua specie: ut pro amatore formarû, literarum
 cultor efficiaris. Veniat tibi in mentem, quam te
 indignum admittas, ubi seruiliter ad callidæ pu-
 ellæ te genua deijcis, nescio quas preces fundis, la-
 chrimarum deniq; & quod turpissimum est, te ui-
 rum esse oblitus ancillaris iugiter, ne dicâ interim
 quod ex sana mente in crassam dementiam sepe
 transeas. Neq; id mirum est, cum & magni nomi-
 nis autores amorem dulcem insaniam esse defini-
 rint. Sed quid dulcedinis ibi speres, ubi meture-
 ferta sunt omnia? Nasone teste, Res est solliciti
 plena timoris amor. quo nomine et sapientissimi
 poetæ Medusæ caput sunt commenti, quod homi-
 nes in statuas uertere, & in saxa consolidare sole-
 bat. Amare uis: id quod honestum est dilige, disci-
 plinas, artes, omnigenæ cognitionis facultates se-
 ctare, ut tandem re cupita sine difficultate potia-
 ris, & ex seruo liber, non turpe mancipium effi-
 ciare. Sed inquires, Forma placet: bonû est enim.
 Fatemur: sed inconstans, quod bulla citius abeat
 & euanescat, canente Poeta,
 Forma bonum fragile est, quantumq; accedit ad
 annos,

Fit minor, & spacio carpitur ipsa suo.
 Scientiæ formam expete, quæ nec ætate, nec peri-
 culis, morte deniq; nec soluitur, nec extinguitur.
 Arma mouent? Non te indignum est, modo illud
 des operam, hoc sedulo cures, ut iusta feras, non
 contra patriam, amicos, fratres. Multo tamen re-
 flius pax, quam bellum fouetur. Trahit deniq; te
 alea: prorsus tui ipsius necem machinaris, substã-
 tiæ minaris exitium, fœlicitatis naufragium pa-
 ras. Postremo, fortunæ ludum te facis: quod quam
 fit tuo corpore indignum, ipse cogita. Equidem
 eius opinionis sum, ut nihil minus tibi conuenire
 putem. Recusas aliorũ imperiũ? memento quam
 te ipsum suppressas, ne emergere possis tibi ob-
 stes: siquidem nemo fœliciter imperat, qui nun-
 quam parere didicerit. IVVE. Te uatem arbi-
 tror, & Apollinis oracula canere, qui tam graui-
 ter uereq; dixeris: proinde parum abest quin tuo
 subscribam calculo, & hominum turbis relictis,
 tecum solitaria petam. SENS. Hic serio, quantum
 intelligo, agitur. astute igitur agendum est, ne
 tanta præda ex nostris cassibus eripiatur. Ehodũ
 iuuenis, adeo peregrinaris, ut me tibi amicũ non
 uideas? non benigna salute impertias? IVVE. Alia
 nunc rerum facies est, quæ alios mores postulat.
 Quemadmodum enim temporum, ita & amico-
 rum uices sunt, hunc senem & charum, & ami-
cum

cum habeo: huic me dedo uniuersum. SENSVS.
 Quin uerbū audis unicum: & nisi grata dixerō,
 me fastidias & asperneris licet. IUVV. Nunquā
 me persuadebis, quāuis ipsa Petho tibi in labijs
 sedeat. SENS. Ah durum pectus. Sed quoniam
 hac non successit, alia aggrediamur uia. hanc uir
 ginem producā, ut cum eam uiderit, oculi ei do-
 leant, fortē ultrō sequetur. Heus Philumena, hic
 tuæ arti locus est, ubi pertinacem hunc expugnes
 uelim. PHILV. Hunc iuuenem, inquis? nihil faci-
 lius, cum & ipsum Iouem crebrō sollicitauerim,
 ut posito fulmine inermis comparuerit, atque a
 deō cygnus, taurus, aurum factus sit: quanto ma-
 gis hunc coercebo, qui uel uno radio oculari ex-
 pugnabitur: eō deniq; redigetur, ut me suam salu-
 tem, felicitatem omnem prædicet. Sed age, expe-
 riamur quid possim. SENS. Quid iuuenis, num
 hæc tibi forma placet? IUVV. Hei me: perplacet.
 SENS. Age, ne parum sis pertinax, mea tibi non
 placent: senem hunc deum facis, age habeas, ma-
 neas cum illo. IUVV. Obsecro sic me excludis,
 neque in tuæ gratiæ partem uenire sinis? Tu mihi
 pater, tu patronus eris: fac modo, ut in postremū
 tuæ amicitiae locum admittar. SENS. Labascit,
 uictus est. RATIO. Quam parum mea sapientia
 proficit, hunc lucratus eram, quem una puella
 sustulit. SENS. Si hunc senē negligas, mihiq; ad-
 hereas,

hæreas, hæc merces erit, qua fruaris liberè. *IV.*
 Hoc uelim in animum inducas tuum, me non so-
 lum hunc ueteratorem, sed & mille alios postha-
 biturum, te uictorè prædico, me uictum aio: tuum
 fauorem utinam amifero nunquam. *SENS.* Hanc
 assume belli sociam, corporis custodem, quæ ma-
 nubia ferat, & hostibus detracta spolia: hæc a-
 leam uolenti præstet, hæc uictoriæ particeps ad-
 sit. *LVVE.* Curabo sedulo. O fœlicem hunc
 diem, contigit quæsitæ uoluptas; meæ uitæ as-
 fertor inuentus est. *VIR.* Quàm gaudeo me
 tantum tonitru effugisse: fulmina domi uxor, &
 ignita iacit spicula, adeò ut periculum uideretur
 ne saluus euaderem. Crepabant iurgia, triclinium
 totum resonabat: uolabant mensæ, ollæ, scutellæ,
 & hoc genus alia, repëtino casu terræ illisa fran-
 gebantur. Saluus tamen euasi: ut meritò stulte fa-
 ciant, qui uili libertatè pendant. *RATIO.* Quid
 ais bone uir? quid te sollicitat? uideo enim te an-
 xium esse. *VIR.* Sum equidem. *RATIO.* Meam o-
 peram tibi offero, quam si lubet, exposce. *VIR.*
 Certè uel à puero solatium peterem, quidni &
 tua consilia expetam? *RATIO.* Antequam ex me
 quicquam audias, uitæ tuæ statum mihi indica,
 parata remedia reportaturus. *VIR.* Summam fœ-
 licitatem arbitratus nuper uxorem duxi, hanc a-
 mo frequenter, interdum odio, liberorum procre-
 andorum

andorum mihi cura est. procreavi, habeo, ut uxori gratus sim studeo, sed parum sæpe proficio, domesticam curam seu propriam uxori relinquo: ego nunc mercatum abeo, nunc tabernas uisito, ibidem amicos quæro, parcissime laboro, ne corpus in parte aliqua lædatur: curas ebrietate quotidiana mitigo. **RATIO.** Certè magnis & multis angeris. Vis dicam quid res est? Omnis mali tibi causa es. Vxorem duxisti, eam habe. Morosa est? placari potest. Tonat? Serenitatē futuram indicat. Hæc omnia felicitatis sunt adminicula, præsertim cum ex merito fiant tuo. Studes habendæ soboli? Piaris est, sed periculosa alea plena: nisi rectè instituas, informes, ad uirtutem hortaris, ad Dei gloriam ducas, æternæ beatitudinis crebrò admoneas. Mercatum abis? Caue, æquitatis limites & septa ne transilias, ne turpi lucro attendas, ne proximum fortè decipias. Ebrietati intendis? Animam iuxta corpusq; enecas, diuinam ultionem prouocas, liberos, cõiugem, tuo exemplo & sinistro opere perdis, delinquendi licentiam præstas. Quid multis? Malorum lernam in tuam domum deriuas. **VIR.** Rem ipsam putas, scopum attingis uerum. Nec mora est, quin tibi assensum præstem: hunc tamen ueterem amicum prius alloquar. Salue cõgerro, toto mihi die non uisus uno. Quid rerū agitur? **SENS.** Hic ueteres amicos

amicos & consodales expecto, qui mihi comita-
 tum ad Cameli præsepia exhibeant. VIR. Secu-
 lum expectes licebit, ego nunquam ueniam: sed
 huius uiri suasu domum redibo, familie diligen-
 tiorum curam habiturus. SENS. Monstri simile:
 tam inconstanti es animo, tum lubrico consilio,
 ut inani uento mouearis in tatum, quo omnes a-
 micos & antiqua familiaritate arctissime coniun-
 ctos respuas, & instar claudi sutoris nunquam
 prodire uelis? Proh pudor, aduenere hospites ex
 Vtopia, quàm uulgo Schlaraphiam uocant, iam
 multis annis tibi familiariter noti, qui tuam præ-
 sentiam exoptant, consuetudinem exosculantur,
 tuam hilaritatem & iucundum conuictum mi-
 ris eulogijs prædicant. Hisce tu quæso uxorem
 querulam, eiulantes pueros anteponis? Vide ne
 uxorius magis quàm uir prudens habearis, præ-
 sertim tantam occasionem nactus, qua ueteres a-
 micos demereri, letum hunc diem pariter & no-
 stem transigere poculis exorbillandis queas.
 Age te uirum esse memineris, qui uxori impera-
 re, non parère debeas. VIR. Per Iouem uera præ-
 dicas. sino pusillanimitatē hanc, cōsuetū animum
 reuoco. Sed dic quæso, quos ueteres ais hospites?
 SENS. Alterum nomine & corpore præsentem
 habeo, nam Cannius dicitur: alter Cubus nun-
 cupari solet. nunc uerò absens in pandocheo, ue-
 nerem

nerem iacit, te expectans. VIR. Euge opportunè
 ô Canni, quid agimus? CANNIVS. Ad solitare
 dibimus studia, tabernariâ facturi operam. VIR.
 Placet quod instituis. Sed heus tu senex, in me lu-
 fisti operam, consuetum morem seruo. Nam diffi-
 cile est assueta relinquere. Bene age. RATIO.
 Quàm parum auspicate nunc prodij, qui & im-
 pensam & oleum sic ludo, ut nunquam magis.
 SENEX. Aegrè tandem prodeò, periculum factu-
 rus, an quid lucri pristinae sorti possim addere.
 Cautio est enim maxima, ne quantum foris ipse
 corradam, tantum domestica cura perdat, sem-
 perq; rebus decedat angustiis. Sed tamen quia lu-
 cri spes est, domum reliqui. atq; utinam adsit, qui
 clam annonae precium mihi suggerat, ut si cõpedio
 sum sit, alios anteuertam, & quodcunq; commo-
 dum ancipitem. Heu, quem hic æqualem uideo,
 eidem forsitan prædæ insidiatur. percontabor,
 ut porro quid mihi facere expediat sciam. Bone
 uir salue, quid rerum agitur? ecquid mercium ha-
 bes? aut uorsuram agis? RATIO. Nihil horum, sed
 alia me spes fouet: & ut tu quoque eius fias cer-
 tior, tribus uerbis edisseram. Adsum ut te beatum
 faciam, & ex infausto rerum statu in summè fœ-
 licem transferam. SENEX. Auspicatò sanè huc
 me recepi. si quod ais, effectum dederis. RATIO.
 Effectum dabo, & quo magis credas, longè maiora
 spondeo

spondeo: hoc unum si ex te rescivero, quibus stu-
 dijs iam natu grandior intēdas. SENEX. Dicam
 bona fide, si quod promissū est, te præstare uelle
 receperis. RATIO. Recipio, & sanctè quidem.
 SEN. Hoc unicum me possidet malum, quod se-
 necluti, uel Comico teste, proprium est, uidelicet
 quòd nimium ad rem sim attētus, suspiciosus, om-
 nia in sinistram partem accipio magis: parsimo-
 niam colo adeò, ut naturæ tum meorum, tum alio-
 rum necessitati subtraham: domi esse, extrema est
 securitas: foris esse, periculosum. nam semper a-
 nimus thesauro asidet. iuxta illud propheticum,
 ubi thesaurus, ibi & cor tuum. Ex his, quod quæ-
 rebas licet intelligere. Nunc tuarum est partium,
 id quod stipulatus sum præstare. RATIO. Faciā
 utiq;. Opibus congerendis sedulam das operam,
 tibi ipsi moliris exitium. multæ enim possessiones
 quid aliud important, quàm æternum infortu-
 nium? Nihil sanè. Opes prudentissimū regem, di-
 uina sapientia clarum, Salomonem excæcarunt,
 & à ueri Dei cultu in prohibitam idololatriam
 præcipitarūt. Hinc Seruator ipse pauper, paupe-
 ribus regnum Dei est elargitus: diuitibus, beatitu-
 dinis orbitam artissimè conclusit, inquiring, faci-
 lius esse camelū per foramen acus transire, quàm
 diuitem regnum Dei ingredi. Quid Ananiam &
 Saphiram perdidit? subitaq; morte prostrauit?

Certè aliud nihil, quàm habendi studium, & cu-
 pita possessio. Neque aliud ethnicos constat mo-
 uisse philosophos. Crates enim, cur magnum auri
 pondus abiecit? ipse causam assignat. Ne, inquit,
 me aurum mergeret. Cur Thales Milesius ex pa-
 tria profugus, nihil secū ferre uoluit? Ideò sanè,
 quòd eo modo se expeditiorem fore cerneret.
 Huiusmodi sexcenta referrem ordine, nisi hec
 sufficere putarem. Quod autem parsimoniam pre-
 textis cupiditati, facis immeritò: siquidem ea ne-
 mini detrahit, omnibus debita prebet. Quid ro-
 go aliud est naturam defraudare, quàm Deo bel-
 lum indicere? qui nature autor est, qua ceu instru-
 menta largitur, ut naturam sustentemus: cui uolun-
 tati tua refragatur auaritia, et perdita cupiditas.
 Certè si rem ad æquilibrium expendas, re ipsa
 comperies te Giganteum malum resuscitare, &
 directis armis ipsi Ioui bellum minitari. Nam quem
 admodum ea monstra, montem monti imponebāt,
 cælum expugnaturi: ita & tu nature decretis
 contraniteris: pari causa poenas daturus, nisi ab
 instituto errore secedas, & ueram parsimoniam
 amplectaris, turpi auaritiæ crimine neglecto. V-
 tere rebus partis, honeste familiam nutrias, mag-
 num ubertatis incrementum percepturus. Postre-
 mò te falso parsimoniam dixisse, uel inde satis
 liquet,

liquet, quod ultimo loco à te dictum est, nimirum
 te domi desiderare, thesaurũ sedulo obseruare: quo
 quid stultius? Principio tuam æstimationem, tum
 domesticorum fidem, salutem deniq; tuam prosti-
 tuis. Neesse enim est te ab ijs contemni, qui ine-
 ptam hanc sollicitudinem deprehendunt, & leui-
 tatem cernunt: ut qui nunquam placari possis, nisi
 domi recondito thesauro assideas, nec latum cul-
 mum ab eo discedas. contra familiæ autoritatem
 minuis, quam tali cura suspectam efficis, & in se
 delitatis coarguis: quo studio neminem unquam
 tibi deuinxeris. nam beneuolentia magis quàm
 tali cura & metu res domestica conseruatur, fa-
 milia instituitur, & non infœliciter regitur. s. v.
 Pulchrè tu quidem philosopharis, domestici one-
 ris nescius: uerum si hic sis, aliter sentias. RAT.
 Comperta mihi sunt omnia: & tu si meo sermoni
 obtemperaueris, gloriam iuxta & fœlicitatem
 consequeris. SENEX. Hem, istud est quod
 suspicor, tu mecum in eadem naui es, & compen-
 dio proprio studes. quare ut solus hoc lucrum sen-
 tias, uirtutis imaginem hanc mihi commentaris.
 hanc tibi serua, ego institutum prosequar. RAT.
 Audi, nõdum finis est. SENEX. Non audio, mihi
 in foro luditur. SENEX. Heus Senex, quò tibi iter
 est, qui tam celer curris per uiam? SENEX. Abi
 inepte. SENEX. Atqui thesaurum respice. SENEX.

Hem quid hoc? aurum hercle est, perij. forte hoc
 de meo subtractū est, expiscabor. Quid thesauri
 iactas? unde est? dic breuiter. SENS. Allatus est
 hodie à peregrino quopiam, & apud me deposi-
 tus. Quare cū te huiusmodi rebus gaudere sciam,
 non potui te celare longius. SENEX. Heu me mi-
 serum, de meo est. SENS. Quid times? SENEX.
 Nihil, quanti aestimas? SENS. Coronatis mille.
 SENE. Occidi. SENS. Quid ais? SENE. Optimus
 est, inquam: ego domum propero. SENS. Audi
 prius. SEN. Abeo. SENS. Aurū est Vngaricum
 pariter, & Anglicum. SENE. Certē pulchrum,
 quod si possem abs te emerem. SENS. Emeres à
 pud me depositum? quo iure uenderem? Quid si
 uidere contingat? quid mercedis loco feram? SE.
 Quicquid poposceris. SENS. Si igitur bona fide
 spondeas, te toto anno domo non egressurum, pa-
 nemq; atrum cum iusculeo tantum comesturum.
 SEN. Fidem do. Curabo ut non ego solus luam,
 sed omnis quoq; mea familia, & fortiter esuriat.
 SENS. En tibi. SEN. Perij, meū est hoc aurum.
 SENS. Quò fugis? resiste, fac ne frustra hæc uer-
 ba fecerim: tu domi ad focum sedēs, natura salu-
 citatem fame coerceto, nunquam prodi, lucellum
 ex quauis re dulce existima: & si uiam nescias,
 licebit saltem lotium cum Vespasiano exponere
 uenum, & compendium feceris. SEN. Dabo o-
 peram

peram sedulo. SENS. Bono omine in hūc locum
 ueni: nam uberem messem facio. hic enim senex
 annis grauis, quem præcipuè uerebar ne nostris
 obfisteret monitis, ita se facilem præbuit, ut ad
 primum serè uerbum persuasus, nostræ sententiæ
 accesserit. Quid reliquum est, nisi ut triumphum
 agam, palmam uictoriæ symbolū assumens? DE-
 CREP. Me tenet morbus, me terret mortis for-
 mido, me domo expulit puerorū uita, & morum
 prauitas: quam dum refugio, in hunc locum ue-
 ni, ut conceptam ægritudinem euomam. Deus
 bone, quanta est miseria. undiquaq; stipatus ma-
 lis, insuper uxoris probra, liberorum cōuicia, fa-
 miliæ iniurias sustineo: nunquam fides est, ubiq;
 exulo, infœlix mortē expecto. RAT. Quid ais
 canicie uenerabilis? Audire mihi uisus sum, esse,
 quæ te grauiſsimè afflicent: quo si falsus nō sum,
 saltem mihi dicito, ut præsens solatium auferas.
 DE. Solatij nihil est, nisi mors ipsa rebus ad-
 uersis finem adferat. RAT. Imò solamē magnum
 est, tranquillo animo, necatis affectibus, trāquillè
 mortem expectare: cuius, si lubet, à me rationem
 pete, & feres. DE. Peto ut quàm maximè. RAT.
 Sensus perdidisti, oculi caligant, gustus fallitur,
 olfactus planè extinctus est, tactus hebetatus: non
 est quod mœstus doleas, sed tanquam magna uictō-
 ria potitus gaudeas. siquidem desunt quibus in ui-
 tia præ-

tia præcipiteris : quia te ipso teste, his ueluti mi-
 nistris ad uitia usus es, ætate etiãdum solida. Nam
 ut Democritus hæc uirtutis impedimenta & fœ-
 licitatis obstacula remoueret, se ipsum excæcasse
 legitur, ne oculis ad nequitiam uteretur ducibus,
 & sapientiæ haberet obstacula. Similiter quodã
 auditum perijsse quereris, facis immeritò : quo-
 niam magna fasce leuatus, extrema securitate fru-
 eris. Siquidem nil turpe, nil obscœnum, nil im-
 pium, nil deniq; ingratum exaudis : quibus, si per-
 ciperes, & offendi, & in malum posses pertrahi.
 Deniq; fœlicissimus es, qui ea parte miser esse ui-
 deris : modo hoc animum induxeris, moderatè
 cuncta perpeti, & sorte præsentis fortiter ui-
 Porro quòd contemptum deploras, & domus u-
 niuersæ impietatem erga te accusas, partim ipse
 causa es, & sustines non immeritò : partim beati-
 tudinis calcas est. Nam quis neget, te meritas fer-
 re pœnas, qui præter officium liberos negligen-
 tius habueris, neq; senectutis reuerentiam docue-
 ris ? quæ ubicunq; inualuit, (reuerentiam dico)
 non potest nõ teneram ætatem prosperrimã red-
 dere. Adde quòd neq; eam senectutem egeris, quæ
 admonitioni & rectæ institutioni familiæ potu-
 isset esse. Vbi enim senes adsunt honesti, ibi iuuen-
 tus inhonesta esse nequit : iuxta illud Plutarchi,
 ἄτου γὰρ γέροντες εἰσι ἀνάσχωτοι, οὐτ' αὖτ'
 ἀνάσχω

ἀνδρῶν ἡδὲ νέων ἀναιδέσ τεταται εἶναι. hoc est, ubi
 senes sunt impudentes, ibi et pueros impudentissi-
 mos esse oportet. Rectè igitur negligentiam atq;
 socordiam puerorum luis, quam rectè patientia
 uiceris, ut tandem licentia iuuenilis deferueat,
 inq; tui obseruationem & honorem reuertatur.
 Nulla enim feritas est tanta, quæ non mitescere
 possit, & tolerantia uinci. Quantum uerò ad mi-
 niculi præstet ad expectatum finem consequen-
 dum, nil attinet dicere: quoniam hic refrenaris,
 ne in auaritiam declines, ne seniles amores cogi-
 tes, ne inuidia contabescas, quæ huic ætati in as-
 siduo comitatu adsunt, & usq; ad rogam sequun-
 tur eum, qui supinus hanc ætatem exigit. Non de-
 sunt exēpla, quibus hæc omnia cōprobem: quæ,
 nisi temporis inuidia prohiberer, subiicerem.
 Quare ut breuiter multa complectar, omnia hæc
 tuæ salutis adminicula esse tibi persuadeas. Exi-
 lium, quod iniquo fers animo, desieris facile, &
 metum hunc abieceris, si futuræ patriæ memor
 esse uoles, quæ omnes recipit, neminem excludit,
 uerè & ex animo desiderantem: hac meritò con-
 solaris, quæ te obuijs ulnis est exceptura. momen-
 taneum est quod pateris, perpetuum quod expe-
 ctas: hoc triste, illud lætum: hoc caducum, illud
 sempiternum. Vltimò mortem ne metuas, quæ o-
 mnibus est propria: siquidem omnes propterea
 nascimur,

nascimur, ut & morti subijciamur. Eadem dies
 quæ uitam est elargita, mortis quoq; præscripsit
 terminum. hæc soluit dolores, tenebras excludit,
 luminis radios introducit, ueritatem exclusa fal-
 sitatis nube, serenam & apertam nobis ob oculos
 ponit: hanc omnes pij expetunt, hanc gentium
 doctor Paulus magno affectu exposcit, inquit:
 Cupio dissolui, & esse cum Christo. hanc exhor-
 rescunt mali: & quo quisq; peior est, tanto mor-
 tis aduentum pauescit magis. Tu igitur fortiter
 age, mortis casum ne timeas, sed honesti conscius
 tibi, placido animo uitæ terminum expecta: mi-
 nimum sollicitus, hoc certamen & iucundum, &
 suaue futurū. DECRE. Prudenter dixisti, et quod
 suades faciam. ut tamen non ingratus habear, pri-
 mum postula, & soluam ilico. RATIO. Abunde
 mercedis est, si admonitioni nostræ locum beni-
 gnū dederis, neq; ullius suasu ad priora, tanquam
 canis ad uomitum, reuertaris. SENS. Salue ca-
 pularis senex, uideris deambulando lassus: pro-
 inde consideramus ambo, ut alter alterum dicen-
 tem audiat, mutuoq; sermone temporum tedia
 fallamus. DECRE. Rem ipsam putas, non recu-
 sabo hoc obsequij. SENS. Nunquid hæc etas
 tibi grauis est? DE. Minime gentiū, sed præsentis
 statu firmatus, equo bonoq; sum animo. SENS.
 Miror equidem, quomodo in tanta calamitate
 æqualem

equalem animum habere possis. Nonne tibi in-
 mentem uenit prior uita, quando forma præsta-
 bas cæteris, nymphis gratissimus eras, cum te pu-
 ellæ certatim peterent, tua cõnubia exoptarent,
 te laudibus in cœlum tollerent? Nunc contrà, te
 lusum & iocum omnibus esse, nunquid cogitas?
 Forma perijt, monstro quàm homini similior es.
 te uenientem castæ uirgines atq; puellæ fugiunt,
 intuitum haud secus aspernantur atq; uenenum
 multò præsentissimum. Nunquam subit robur
 corporis, quo cunctis præstantior esse solebas, in
 utrumq; paratus, seu pugnare manu, seu lancea
 currere in hostem? Respice nunc brachia cunctis
 uiribus destituta, respice pedes omnino debiles,
 ad cursum omnino inhabiles. Durior es Marpe-
 sia caute, si his non mouearis. DE. Heu uerum
 est: hæc quanta erant? SENS. Propè est uictoria.
 Dolet ne mortis mētio? DE. Ad eius memoriam
 gaudeo, tantum abest ut quicquã doloris adferat.
 SENS. Ne tam quidem ò bone. si hoc præstes,
 tertius è cœlo Cato aduenisse dicêris. Mortẽ Ser-
 uator ipse aditurus exhorruit, metum sanguineo
 testatus sudore est. Hanc timent reges, principes
 expauescunt. quidni & tu infimæ sortis homun-
 cio ad eius memoriam contremiscas? DECREP.
 Non si iam adsit, uel digitum uerterem, nedum
 metu concuterer. SENS. Heus prodito Mors,
 ipsa

ipsa contemptum tui uindictura. MORS. Quis
 est qui me negligentius æstimat, temereq; effuit,
 quod tacuisse præstiterat? En adsum. Tu non ue-
 reris Mortem, uerum mancipium? DE. Væ ue-
 ue, hic non persisto amplius: utinam sit locus a-
 libi, in quem me liceat fugere, & me abscondere,
 ut terrificum hoc monstrum euitem, ne me ra-
 piat, raptumq; ex hac luce auferat. SENS. Quid?
 ubi tua cōstantia? qui paulo antè mortem uidere,
 adireq; non uerebaris, nunc uisam tantū respicis?
DE. Faciam quæ uoles omnia, modò hanc ab-
 arce beluam. SENS. In meo nō est arbitrio: is est,
 qui cunctis legem nouit ponere. Tu quantum po-
 tes fuge, ne te assequatur insequens. RAT. Ho-
 die inanem sumpsi operam. quare hinc secedam,
 aliàs opportunius huc rediturus. Hic Sensus re-
 rum potitur, & tutum gubernat imperium. SE.
 Euge quàm pulchrè pro deo hodie, rebus uniuersis
 bene cadentibus. A deo, ut de hac triumphem
 uictoria, & hilares hosce dies hilari
 uultu transigam.

FINIS.

REVEREN

REVERENDO IN

Christo patri ac domino, D. Rudolpho Garb, Abbati
ac Praesuli Schuttrensi longe dignissimo, studiorum
fautori praecipuo, & religionis assertori strenuo,

IOAN. ARTOPO=VS SPIR,

S. P. D.

Olent, optime Antistes,
in principum uirorū a-
micitiā admissi, publica
attestatione laetitiam gau-
diumq; manifestare, tum principem
laudando, tum suam foelicitatem at-
tollendo: neq; id abs re. est enim nō
postremae beatitudinis argumentū,
in eorum familiaritatem peruenisse,
qui ut iustitiae praese ferunt imagi-
nem, ita neminē ferūt nisi optimum.
ut non abs re poeta cecinisse uidea-
tur, Principibus placuisse uiris non
ultima laus est. Quapropter recte ra-
tionis expers, meiq; officij oblitus
uideri possem, si praeterreceptū mo-
rem, inueteratam cōsuetudinem, o-
mniumq; calculo approbatam, age-
re sustinerem: occultādo nostrae pro-
speritatis

speritatis quoque non minimam partem, quæ in eo sita est, quod in proximis Christianæ hilaritatis ferijs, in tui amoris, tuæ societatis locum quam proximum uenire contigit: illud discere & experiri licuit (quod summis uotis literis mancipato homini optandum est) animum uerè principem, religiosum, eruditione cultum. Nam ut uerum fatear, animaduertente nihil contigit, cum tibi Reuerende pater coram adessem, nisi quod genuinam constantiam, natiuam humanitatem, haud uulgarem benignitatem præ se ferret. Siquidem hoc dici, nihil à tua paternitate institui, quod maturo consilio non sit consideratum prius. Haud immemor es enim, eius quod Demosthenes Atheniensibus exprobrasse legitur: Alios homines solere, cum consulissent, agere: ipsos uerò Athenienses, cum res actas acciperent, consulere. Prudenter quidem: prudentius autem illud

illud est, quod consilio præuio factum, adeo non reuocandū censes, ut quiduis potius, quàm sapienter inceptum mutari, sustineas. De religione quid attinet multa dicere: cū uel me tacente res ipsa loquatur. Tu pastor oues concreditas pascis, deglubis minime: tu Christi dispensator, cuncta suis locis, debitisq; perfonis tribuis: re ipsa declarans & arguens, proprij nihil, manentis nihil hic nobis esse: cuncta diuinæ potentiae subiecta, nostris usibus duntaxat tradita esse: quādo plurima possides, tanquā non possideas: plurima habes, tanquam nō habeas: studiose uniuersa erogas, ad diuinę glorię incrementū: subditos honeste nutris, ut pijs functionibus cōmodē intendere possint: pauperum egestatem subleuas, ut absq; miseria superesse, piē ac religiose uitam instituere possint. Quod licet exemplis euidenter edoceri queat, prudens tamen sciensq;

ensq; prætereo: superuacaneū arbitrius, me omnibus occinere, quod plerisque est notissimum. Doctrinæ autem quantum in te, reuerende patet, offenderim, dicere nō metuo tantum esse, ut maximam uoluptatem inde cœperim. Sensi ingenij acrimoniam, sensi industriã, sensi lectionē multijugã, sensi deniq; reconditæ sapientiæ thesaurū. Romano sermone iuxta ac patrio familiariter uteris, neq; mundiciæ puritas, neq; elegantia gratia deest. Si de sacris controuerſiis incidat, bone Deus quàm sancte, quàm ex bona fide, quàm Christiane de rebus differis: differentem enim audiui. Vides Antistes reuerende, quàm me indignū fuerit non publice contestari latentis gaudij gestum, quòd in tuæ paternitatis & amorē & fauorē admissus sim, domesticus propemodum factus sim tibi, tot tamq; multis nominibus suspicando. Age igitur receptæ consuetudini

dini fiat satis. Conscripsi, atq; adeo
ociose commentatus sum in iisdem
hilaritatis ferijs, τῆς Πενίας καὶ Κολακί-
ας Διαλογισμόν, quē cum Friburgensi
iuuentuti, adeoq; doctis mehercle
uiris exhibuissem, instare cœperunt
ut euulgarem, studiosæ adolescentiæ
non paruū operæ facturus precium,
ut incitata iuuentus huiusmodi ex-
emplis, ad similiū excogitatio-
nem incenderetur. His quoniam ho-
neste rogantibus acquiescendū pu-
taui, difficilior hac in parte esse no-
lui: maxime cum tua auspiciā præsto
adesse uideam, quæ operi bonis au-
ditibus cœpto, melioribus aucto, opti-
mis denique absoluto, quod reli-
quum est, facile addiderint, gratiam
scilicet & auctoritatem. Quare Ab-
bas reuerende, hanc ingenij nostri
fœturam suscipe, in que tuam tute-
lam admitte, à quorūlibet morsibus
atque iniurijs uindicaturus. Tibi e-
tenim nuncupamus, tibi dedimus,
atq;

atq; adeò tuæ potestati plenè subij-
 cimus. Cui operi si rectè patrocina-
 tus fueris, nunquam tam parum in-
 genij Artopœo fuerit, aut industriae
 parum, ut hoc munere non ma-
 ius dare possit. Vale, Ca-
 lendis Martij.

PERSONAE DIALOGI.

Adulatio.

Pamphila,

Cosmophila,

Ancilla.

Paupertas.

Philo.

COLLO.

COLLOQVIUM

ADVLATIONIS ET

Paupertatis, contentione plenum,
de gloria & dignitate disceptan-

tium: eodē IO. ARTOPOEO

autore.

ADVLATIO.

Vge, nullas ne conspicio pedis-
sequas? Pamphila, quis te habet
angulus? ubi lates? quin prodise?
quin me dominam obseruas? me
uenientem excipis? expergesa-

clā matutina salute impertis? Quid? ubi moraris
nostri mūdi custodia Cosmophila? PAMPHILA.
En adsum tibi corā domina, recentis ortum lu-
minis toto orbe radiātis precor tibi auspiciatum:
utq; uoles omnia, quibus delectaris, contingant
prosperē. Ecce paratum mancipium: quiduis one-
ris impone, & feram. præcipe, & factum puta:
iube, & iussa exequar. ADVLATIO. Hic ani-
mus & prompta uoluntas, hoc obsequium expe-
ditum seruam decet, & libertatis consequendæ
efficax est solatium. Sed age, habitum assume fe-
stiuorem, tuum ornatum expedi, mecum prodi-
tura ad excipiendos hospites, quos audio adue-
nisse.

nisse, principes uiros. COSMOPHILA. Salu-
 tem & gratiam tibi precor maximam, domina.
 cur me custodem prouocas? uis ne ut muliebrem
 mundum proferam? ADVLA. Rem acu tetigisti,
 hoc ipsum est quod postulo. Expedi primum ue-
 stes sericas, thoracem florulentum, uelum auro
 intertexto nitidum, torquem auro gemmisq; sul-
 gidum. Secundo catenas profer aureas, profer &
 monilia hyacinthina, profer deniq; zonam auro
 grauem, & crumenam pèdulam, nec prætermi-
 tas digitorū ornamenta annulos. COSMOPHI-
 lita posita, uis aptemus tibi singula? ADVLA. Vo-
 lo. Adfer speculum, in quo me ipsam contemplari
 queam, meam effigiem cernere, ornatum dijudi-
 care. PAMP. Præstò est domina, introspecte, nihil
 incomptum, aut inordinate dispositum, te ipsa te-
 ste, dicere non uereor, esse. ADVLA. Contempla
 mini me, ecquid niteo satis? PAMP. Satis do-
 mina, & forma & mundicie & gratia præstas.
 ADVLA. Quid si uerò sic? PAMP. Multum
 accessit gratiæ. ADVLA. Quid si sic? PAMP.
 Ipsam hercule gratiæ ac uenustatis deam hoc mo-
 do superas: forma singularis est, gestus liberalis,
 uultus serenus, lingua diuiti uerborum copia in-
 structa, quibus uel Iouem ipsum inescare posses,
 & Iunone inuita in tui amorem pellicere, tanto
 magis

magis hospitem animos capere, oculos amoris
fascino perstringere, qui ut humanae sortis sunt,
ita huiusmodi affectibus magis sunt obnoxij.

ADVLA. Utinam uera praedices, ac non tam as-
sentandi quam uera dicendi gratia haec uerba fa-
cias: neminem hodie me beatorem existimarem,
ipsis quoque dijs medium unguem ostenderem.

PAM. De ueritate dubitas? ipsam Venerem pul-
chritudine uincis, Suadelam eloquentiae uiribus
superas: neq; de arum ulla est, quae tecum conten-
dere possit, si de forma controuersia incidat, si de
orationis suauitate lis oriatur. ADVLA. Agite

igitur expedite uia. nam prodeundi tempus est, ut
consuetam fortunam experiamur, solitos quae stus
faciamus, recenti praedae casses locemus, si qua il-
lecebra in potestate nostram redigatur forsitan,
si forte ex sylvarum recessibus in nostra impedi-

menta incidat, nosq; expectato desiderio potia-
mur. PAM. Tutò hanc licet experiare aleam do-
mina, & quaecumq; uoles in hac palaestra obtine-
bis. ADVLA. Mirum ni? Nullus unquam euentus

uoluntati defuit. Euge solem rutilum, euge Vene-
ris sidus, solito splendidius, cuncta serenitatem
pollicentur, meumq; exitum suo fauore appro-
bant, consueta officia praebent, solitam uictoriam
aggredienti applaudunt. Neq; id abs re: sum ete-

rim terrae dominorum, imperatorum, regum, prin-
cipum.

cipum. potentium deniq; omnium domitrix. me
 colunt, me suspiciunt, me in sinu & complexibus
 fouent, mihi ubiq; assurgitur, mihi applauditur,
 me cuiuscunq; sortis homines maximis tollit lau-
 dibus, diuinis prosequuntur honoribus, & non
 sine merito nostro me reginam, me salutis effectri-
 cem prædicant. meo etenim beneficio gaudent
 omnes, meis auspicijs bene habent pauperes, me-
 diocres meo nomine locupletantur, diuites per
 me suis fruuntur opibus. PAM. Magis Sibylle
 folijs, Apollinisq; oraculis, uera sunt que dicis,
 domina. ADVLA. Ambiguum non est, quin adue-
 nientibus nobis fores pateant, ingressum seruorū
 turbæ expediant, ut obstaculi nihil in uia relin-
 quatur, ad quod tenellos pedes ledere, pedumq;
 digitos offendere queam. Quid? indubiò ab horis
 ferè tribus instructi oratores me expectant, ut ho-
 norificè ac pro dignitate introeūtem excipiant,
 salutent, inq; proximum amicitie locum inuitēt:
 omnia balsamum nunc redolent, rosatum nido-
 rem spirant omnia, ne qua in parte olfactus Leda
 tur, naresq; foetore inficiantur. Vniuersa auro
 fulgent, & purpura, ne oculis quoq; nostris de-
 sint quibus delectentur, & gratissima pabula un-
 de accipiāt. Quid ni? Magnas magna decent, re-
 gibus, sapientum Græciæ dictarijs prudentiora
 sunt,

sunt, quæ refers domina. ADV. Non me sefellit
 animus. uideo enim, pro ut uolebam, latè patens
 ostium. Sed nescio quid monstri & pannosæ mu-
 lieris in media uia positum uideo. Certe instar
 Marpestiæ cautis stat loco fixa, quasi introitum
 prohibitura. PAMPHI. Ab Orco reducem esse
 credo, nec usquam sedes habere fixas puto. Hic
 igitur stipem expectans, rogat forsitan ut in ali-
 quem domus angulum admittatur, ne sub dio tem-
 pestatibus, ac cœli iniurijs perpetuò exposita esse
 cogatur, & pueris ludus fieri. PAUPERITAS.
 Euge me beatam, me summi Iouis filiam: quàm dul-
 ce, quàm iucundum est, non aliena stipe, sed pro-
 pria industria uiuere? diem honestis operibus exi-
 go, noctè securo quiete absq; omni insomniorum
 fantasmate transigo, solem ad nos redeūtem cum
 gaudio amplector, consuetum opus reuoco. Sed
 quia parum est quenq; sibi bene consulere, atque
 propriæ felicitatis munia obire, suarum per om-
 nia rerum satagere, nisi mutuæ pietatis memores
 aliorum quoque rebus intendamus, saluti consi-
 lio, opera & ueluti manu ductione, rectè prospici-
 ciamus: maxime cum nemo sibi, sed alijs nasca-
 tur, ortusq; sui partem patriæ, parentibus, ami-
 cis, cunctis denique Christianæ religionis alum-
 nis debeant: meritò me hunc in locum recepi, pe-
 riculum factura, si qui ciues, hospites, mea con-
 nubia

nubia expetant, consilia petant, exempla uelint.
 Dubium enim non est quàm plurimos esse, qui
 primæ scælicitatis loco ducant, in mei amorem se
 admissos esse, meo se favori insinuasse. **ADULA.**
 Impudentem scæminam esse suspicor, aulæq; mo-
 ribus minime assuetam, quæ media uia fixe con-
 sistit, nec mihi aduenienti cedit, ac auro gemmisq;
 fulgenti locum dare satagit. **Quin** igitur meâ
 Pamphila, hanc ex aspectu submoue, ne mundus
 noster quam inde labem contrahat, ne ue quis
 foetor purgatis naribus suboleat, & teneram
 corporis habitudinem aliqua in parte lædat,
 uirtutem naturalem debilitet, atque suffocet.
PAMPHILA. Heus infœlix mulier, de uia cede,
 dominæ aduenienti da locum. **PAUP.** Quid me
 infœlicem nominas, oranium scælicissimam? quam
 si nosse rectius, summo studio uenerareris: &
 absque tali fastu, hic stare permitteres, & pri-
 mum introeundi locum mihi dares. **PAMPHI.**
 Ha ha he, te uenerarer? abiectissimæ sortis scæ-
 minam. ni festinas abire, uiolenti manu te arcere
 incipiam. **PAUPERTAS.** Non tam, ô bona, o-
 diosæ sum fortunæ, quàm tu mei nescia arbitra-
 ris: nec ita exiles habeo animos, ut uim à te me-
 tuam. imò hic meus est locus, hic meus expectatur
 aduentus, meam amicitiam hospites hic expetunt,
 neque ullus uel dominæ uel tibi locus erit. **PAM.**
 Satis

Satis uerborum est: nisi tu properas abire, melio-
 ribusq; locum dare, peristi. siquidem ilico dextra
 in mala hærebit, atque contumacem linguam,
 impudens illud os coërcebit. PAVPER. Me-
 lioribus locum dare non grauabor unquam: do-
 minæ autem, uel tibi cedere, religionem duco
 maximam. quanto enim Deus homine, ueritas fal-
 so præstat: tanto me Adulatione, cum suis gna-
 tonicæ artis affectis, & honestate & utilitate
 communi omnium eulogio meliorem esse præ-
 dico. quare ex tuo ipsius ore conuicta, proprio
 laqueo strangulata, tibi dominæq; tuæ à uia re-
 cedendum animaduertis. PAMPHIL. Vapu-
 la igitur, infelix belua. PAVPER. Hæc
 quidem uis est. Legibus & ratione utere potius,
 quàm uiolentia: & uera esse quæ dico, ultro fa-
 tebere. ADVLA. Rideo, quando hanc *γυναι-
 κων* aspicio. Quàm utraq; sibi est similis
 Non arbitror tam esse ouum ouo simile, quàm
 has inter se. Adibo propius, litis causam auditu-
 ra: ut cognito negotio hoc, quicquid est negotij
 dirimam. PAMPHI. Opportunè aduenis do-
 mina. hæc etenim mōstro quàm homini similior,
 nullum usq; calumniandi finem fecit, donec sua li-
 centia uerbera sibi lucrificet. experta etenim est,
 hæ manus quid ualeant, quid ponderis habeant,

quàm capiti demulcēdo sint habiles. ADVL. In-
foelix quid ait? PAMPH. Quid? se omnibus bea-
torem prædicat, suum sectorem, pannosam sordi-
ciem, tuæ fragrantia & mundiciei anteposuit: di-
cere nō uerita, se multis parasangis, et albis (quod
aiunt) equis, te dignitate anteuertere. ADVLA.
Sanè pulchra felicitas, quam ne infestissimo hosti,
ne ue catellis nostris precarer. Eho dic bona scæ-
mina, quod tibi nomen est? quid operæ facis: cui
studio te m̄cipas? qua stipe sustentaris: nam egen-
tissimam esse, neglectus habitus hic indicat. quid
deniq; in hac regione te conspicio? PAUPER. Si
moram perbreuem sustineas, de quibuscunque
rebus interrogas, fecero te certiozem. Græci
πενία, Latini Paupertatem uocant. ADVLA. Re-
cte sanè, multum enim nomini res ipsa consen-
tit. PAUPER. Opus quod exerceo, illud est: in-
foelices beatos facio, ociosos ad industriam prouo-
co, ignaros literarum cognitione locupletes effi-
cio, pauperes dito, deniq; res humanas mea cu-
ra & sedulitate guberno. ADVLA. Perbelle
ut ordine inuerso dicta tua repetas, & Apolli-
nis oraculo ueriora dixeris. PAUPER. Imò
quo magis credas, uerè & iusto ordine à me di-
cta esse, pluribus hæc stabilire est animus, posse,
quã tertio loco quæsitū reddidero. Quæris enim
causam

causam cur prodierim, & huc conspicienda uenerim. Neutiquam ociosus est hic exitus. siquidem uenio, ut cum deligam, qui meas nuptias expetat. **ADVLA.** Rectissimè, sed ab Orco reducem esse oportet, quem tua sollicitent connubia: quoniam neminem inuenturam te arbitror, licet in medio foro, in plena luce accèsa lucerna quàm diligentissimè quærites. **PAVP.** Age ne tam præcipiti utere iudicio, maturius de me censuram ferre satage: ultro in meam sententiam pedibus itura, si quæ sim exactè cognoueris, quantum possim didiceris, à quibus procis expetar cognoueris. **ADVL.** Quamuis temporis ratio, in stultum, tua conditio aliud moneat, tamen animi gratia hanc tibi dabo operam, ut tuam insaniam & stultitiam postea hospitibus referre, ipsisq; uoluptatem gignere possim. **PAVPER.** Certò mihi persuasum est, te hanc quæ arbitraris stulticiam, paulo post summam dicturâ sapientiam. **ADVL.** Pollicitationes aufer, idq; quod promissum est ordine commemora. **PAVP.** Non ab homine, sed optimo maximoq; Deo nostra descendit origo. scire uis: summum illum Iouem patrem iactò, matrem uero *Διὸν*, quam Latini iustitiam uocant. **ADVLA.** Quid, rogo, stultius? aliud habitus, aliud tota facies, aliud tua conditio arguit. **PAV.** Quid ita? **ADV.** Vilis etenim est habitus: corporis

insueta duricies, contemptus omnium: num tibi
 hæc diuinitatis quippiam præse ferre uidentur?
 Quod uerò iustitiæ natam te prædicas, magis id
 standi tui grãtia, quàm uera dicendi causa fieri,
 persuasum habeo. Cõcurrunt enim plurima, quæ
 diuersum arguunt. Principio etiam iustissimos
 iure suo potius priuare uideris, quàm ut eis ad-
 miniculo sis, ut debito iure potiãntur, efficiente
 hoc conditionis tuæ sorte inuida. Est etenim ui-
 dere, tui similes à ciuilibus negotijs arceri ab ijs,
 qui iustitiæ patrocinia agunt, & in æquitatis of-
 ficina sedulam nauant operam. ut probatur uul-
 gari dicterio magni nominis uiri, & in pruden-
 tum schola percelebris, dum dicit, Ab hoc pro-
 deesse libera nos Domine. PAVP. Quod habitum
 culpando, me Ioue natam haud esse calumniaris,
 facis hercle immeritò: siquidẽ augustissimus est,
 quo Deum in terris agẽtem usum fuisse, magno-
 rum autorum testatur historia. acceditq; poeta-
 rum (si quam fidem meretur) testimonium: humi-
 militate enim semper, & simplici cultu, diuina
 gaudet sublimitas: mediocrium, non prædiui-
 tum adit hospitia: pauperum sectatur tuguria, di-
 uitum alta palatia respuit. De iustitia autem
 quod falso colligis, propulsabo facile, cum absq;
 meo numine gubernacula æquitatis ritè guber-
 nari nequeant: quod cum iustitiæ antistites iure-
 consulti

consulti norint, uno ore prædicant, me in di-
 cendo iure primas tenere partes, utpote cuius
 fauor rebus uniuersis anteeat profectio, uti pro-
 batur ab iisdem in L. cum. §. si in annos. ff. de
 transactionibus. Et in L. si quis ad declinan-
 dum. §. penultim. Cod. de Episc. & cleri. &
 alijsq; compluribus locis: quibus me iudem, Pau-
 pertatem scilicet, prodesse affirmant. ADVLA.
 Ha ha he. nunc euidentis stultitiæ argumentum au-
 dio: tu legibus allegandis causam agere tuam ni-
 teris? ὄντος πρὸς λυπαρ. Vtinam te prudentum a-
 liquis disceptantem audiat: euestigio tibi occi-
 det, scio, quod Apelles futuri, Ne ultra crepi-
 dam: ita & tu, ne præter colum quicquam tra-
 ctare pergeres. Verum ne me uictam arbitraris,
 ab iisdem legibus arma petam, quibus tuæ cau-
 se iugulum petere, ac fiduciam opprimere inci-
 piam: quoniam & me horum consuetudo colit
 atque obseruat, qui ubi in tui mentionem ueni-
 unt, pari rixu in tui profligationem intendunt,
 allegantes L. spadonem. §. finali. ff. de excus-
 tutor. PAUPER. Bona uerba queso. tu cæ-
 ca de coloribus iudicas: non paupertatem, sed
 mendicitatem, hac de causa à iudicij arcent li-
 mine, de cuius fide meritò apud quemuis bo-
 num uirum dubitatur. mea autem cum perspecta
 sit omnibus, uniuersi meis gaudent amplexibus,
 Iusti-

Iustitiæq; filiã prædicant, colunt atq; sufficiunt.
 Ridiculum aut putas, legum decreta animo esse in
 sculpta meo, à quo prodit quicquid uspiã scientiæ
 est, quo homines inter deos referri merentur. Ego
 philosophiæ mater, naturæ abdita rimari uolenti-
 bus adsum: morũ ciuilitatem, uitæ societatem, reli-
 gionis cultum sectantibus adsum, rationis discipli-
 nas aucupantes adiuuo, nec quisquã est qui absq;
 meo numine quicquam profectus literarij speret.
 AD VLA. Vah, blasphemũ os: hæc sacrosancti-
 bi attribuis? os in cœlum extollere non uereris im-
 pudens? lauda te, sed modestius: loquere, sed uerũ,
 aut culpæ præsentem pœnam feres. PAMPHI.
 Desine domina, mea lux, nuganti ori aures præ-
 bere tuas: aliud stude, atq; maiorem quæsum fece-
 ris, animumq; uoluptate satiaueris tuum. Eamus
 intrò, hospitibus iamdudum expectatæ. PAVP.
 Aut dictis fidem adhibe, aut quemuis cedo arbi-
 trum, uerãq; dixisse me animaduertes. AD VLA.
 Licet iamdudum hospitibus adesse gestiam, cogit
 me tamen huius rei nouitas, huius fabulæ euen-
 tum expectare. Sed eccum Philonem uideo, quem
 arbitrum adhibere lubet, quo utriusq; consensu
 firmatus, audita causa & huius & mea, tutum fe-
 rat arbitrium, huic ne misere, an mihi felici, laus
 et gloria debeat uberior. Heus Philo. PHILO.
 Euge opportunè, te introduclurus ad hospites,
 ad sum,

adsum, qui tuam presentiam expetunt, fruiq; col
 loquijs & ue nustate tua cupiunt. ADVLA. Fa
 ciam: sed m orare paululum, contentionem hanc
 & fabulam prius discute. Infœlix hæc mulier,
 non cõtenta se Deo prognatam, Iustitiæq; filiam
 esse dixisse, totius quo que scientiæ, quam Græci
νοῦν καὶ πνεῦμα uocant, inuentricem esse iactitat.
 quod nunc edoctrum se pollicetur. cui tu iudex
 aderis, sententiam laturus, prout edoctrus fueris ijs
 quæ apud te egerit. PHILO. Nihil libentius, sed
 heus mulier, me huius rei tu quoq; uis arbitrum?
 PAVP. Volo, tuoq; iudicio permitto omnia, ut
 quod lubitum fuerit arbitrere. PHIL. Te philo-
 sophiæ autorem prædicas? PAVP. Prædico. Ne
 mo etenim naturæ recessus absq; meo auspicio pe-
 netrare ualet. diuitem moratur opes, beatũ impe-
 dit felicitas: hæc enim obstacula sunt industriæ,
 qua naturæ solertia peruestigatur. ADVL. Er-
 ras, & toto sanè cœlo. egestatem enim industriæ
 remoram esse, poeta testatur Iuuenalis, dum in-
 quit: Haud facile emergunt, quorum uirtutibus
 obstat Res angusta domi. PAV. Haud facile: e-
 mergunt tamen, idq; per industriam, pulcherri-
 maq; laboris assequuntur præmia, *ἀβουνοῦ καὶ γὰρ*
τὰ καλὰ. Si autem testimonio res agenda sit, sus-
 fragabitur mihi tritum Græcorum prouerbiū,
ὃ πονηρὰ τὰς τέχνας ὀβείνει. ADV. Sic me Deus
 amet,

amet, te fraudis doliq; inuentricem esse haud dubito, pro ut de te ipsa dicitis. PAVP. Non fraudis doli ue, ô bona: non rectè accipis, artes intelligo, quas adeò mihi deberi aio, ut eo euadat quisq; doctior, quo mei numinis est studiosior. Diuitie enim ut luxus alimenta sunt, ita ocij quoq; incrementa præbent, industriam radicitus euellunt, nec ulla eius uestigia reliqua faciunt. Quotum queng; dabis diuitem, opumq; admiratorem, totidem uitiorum turpia dabis mancipia, sedulam inertiae operam præstantia, ex quibus nemo à labore (optimo artium magistro) certa quærit ad minicula, ut in philosophiæ cognitionem libero homine dignissimam perueniat. Contra, quoscunq; dabis pauperes, alacri studio, sedulo conatu ad scientiam anhelare uidebis, nulla difficultate, nullis obstaculis territos. In omni enim priscae ætatis memoranda uetustate, queng; doctissimum deprehenderis, prout quam proxime ad mei cultum accesserit. Vide Origenem, uide magnum illum Basilium, uide suauissimum illum Bernhardum, omnes meæ sectæ strenuos assertores deprehendis: qui tantum abest ut meum numen sint aspernati, ut etiam spretis possessionibus, spontanea paupertate premi maluerint, quam inter maximas opes beati esse. Summa mysticæ scripturæ oracula optimè peruestigauerunt,

runt, qui meam uiam ingressi, inopia tela sunt experti. Neque dissimiles legum latores inuenias extitisse, qui contemptis summis dignitatibus titulis maluerunt exules paupertatem colere, quam in patria partis opibus perfrui. Quid enim unquam hac in parte Solone fuit præstantius? huic tamen exilium & egestas, hoc est meum numen, semper præstò adfuit, aeterno honore illustratum beauit. *AD VLA.* Accederem tuis uerbis, & persuasa non contradicerem, nisi aliud quotidiana doceret experientia. Siquidem uidere est magnos reges, terræ dominos, diuersum sentire: hoc est, te exclusa, meum numen suspicere, admirari, & in proximam amicitie partem admittere. Quare, inquis? Eorum dicta sequor: opes, diuitias approbo, in quibus societas primam consistere asseuero. Equidem haud dubito, quin si tibi tantum deberi arbitrentur, te quoque admitterent, semperque in oculis ferrent, sed contra tibi locum denegant, seque felicissimos arbitrantur, si quamplurimas opes, possessiones, regna denique adipiscantur. cuius egregium ab Alexandro licet exemplum petere, qui potentissimus rex, Anaxarcho comite suo ex mente Democriti præceptoris innumerabiles mundos esse referente, exclamasse dicitur: Heu me miserum, qui ne uno quidem adhuc sum potitus.

Cuius

Cuius facti dum simulacrum Iulius Cæsar in-
 disse, lachrymasse à Suetonio fertur: adeò his
 tantis regibus, tua fuit inuisa necessitas. PAVP.
 Quid? me odio his habitam arbitrare? hallucina-
 ris sanè, nescisq; quàm iugi conuersatione & fa-
 miliaritate me sint profecuti: nõ ignari, sine mea
 opera, meoq; auxilio, quod intendebant, se conse-
 qui non posse, dum uterq; sub dio in magna penu-
 ria uitam exigere maluit, quàm in umbra regijs
 frui delicijs. Quare eorum patrocinijs tuam cau-
 sam agere frustra conaris: rectius factura, si tui
 admiratorem & continuum assecclam Sardanapa-
 lum adduxisses, qui adeò meum numen est auersa-
 tus, ut neq; mentionem eius fieri sustineret, prius
 habens in media adsentantium corona fila trahere,
 quàm regia functione imperij negocia admini-
 strare, hostium impetus arcere, pacem tranquillita-
 temq; instaurare, propagare: Adulationi seruire
 potius, quàm ex meis auspicijs foeliciter præesse
 alijs. Quamobrem cunctis doctorum suffragijs
 monstro quàm homini habitus est similior. Porro
 si exemplis res transigenda uenit, quid moror fo-
 licissimum quenq; philosophorum adhibere, om-
 nis uirtutis & doctrinæ antistites adducere, pris-
 cæ ætatis ac sapientiæ oracula huc coràm sistere
 quid uetat? ut coràm singulorum testimonia au-
 dias, cognoscitura & tu & Philo arbiter abun-
 dantissima

dantissima mei numinis eulogia. ADVL. Vnde
 philosophos petes misera? PAVPER. In pro-
 cliui est, cum eos uel ab imis manibus reuocare
 meum numen ualeat. Atque adeò ut uerbis no-
 stris fidem adhibeas, en tibi omnes mei nominis
 admiratores strenuos. ADVLÀ. Aedepol te di-
 gnos testes adhibes, tuosq; procos autumo. PHI.
 Augustissimos uiros uideo, quorum nomina cre-
 bro à magnis uiris uenerari audio. PAVPER.
 Proдите ordine, meam causam acturi, quibus me-
 um numen usque placuit: mutatoq; sermone pa-
 trio, latina mihi ferte testimonia. PHILVMB.
 Quid manes ne loqui uis? tu causam dicito, cum
 mortuis nulla sit testimonij dictio. PAVP. Quo-
 nam igitur sic lubet, faciam. En Platonem, phi-
 losophiæ omnis antistitem. hic relicta clarissima
 patria, Aegyptiorum fines pauper lustrauit, Ita-
 liam egens adiit, ac deniq; summũ prudentiæ &
 eruditionis nomen adeptus est. Hunc sequitur a-
 speritate nobilis Diogenes, qui suum doliũ regiæ
 aulæ anteposuit, holusculũ lautissimis epulis &
 Alexandrinis præposuit delicijs, strenuus deniq;
 in omni uita meus assertor extitit. Tertius est Cle-
 anthes, industriæ singularis exemplar, qui noctu
 aquam haurire non dubitauit, ut interdum philo-
 sophiæ commodiorem daret operam: quam asse-
 clatus foeliciter, nomen immortale posteris reli-
 quit.

quit. Quartum uide Democritum, qui oculis sibi
 erutis, sapientiæ totum se mancipauit, Paupertatisq;
 studiose præcepta coluit. Quid? respice ultimum,
 qui magno auri pondere in mare abiecto, pauper
 philosophiam subsequi elegit. ADVLA. Quæ retrò ser-
 to redimita conspicitur umbræ PAUP. Ferè præterieram præcipuum meæ glo-
 riæ decus. hic omnis doctrinæ parens Homerus
 est, nostræ laudis pars maxima. qui adeò me co-
 luit, ut doctissima carmina, auro præstantiora,
 panis stipe uenderet. ADV. Ne me uictâ his testi-
 bus existimes, en tibi meos quoq; comites. Vides
 magnum illū Aristotelē, qui inter maximas opes,
 naturæ penetralia est rimatus. Vides Aristippū,
 purpura lucētem, auro nitidum, qui meū numen
 usque coluit, summosq; honores, dignitatesq; est
 consecutus. PAU. Aristotelē quāuis diuitē, mei ta-
 men amantem fuisse, cōstat: regium uerò canem,
 Aristippum puto, facile tibi cōdonauero, non ue-
 rita, quin horum splendor sit huius lumen, quale-
 cunq; id demum fuerit, obscuraturum. ADVLA. Quid
 exemplis opus est? cū tui effectus, quæ qualisq;
 sis, coarguant: quoniam tuū quod iactas nu-
 men, publicis atq; priuatis rebus tantum calamita-
 tatis et incommodi adfert, ut principalior nulla
 existere pestis aut possit, aut uelit. Tu publicam
 tranquillitatē uiolas, animorū necessitudinem di-
 rimis:

rimis: tu furtis, tu sacrilegijs occasionē præstas: tu
 honestas matronas, innocentes uirgines turpitu-
 dini prostituis: tu adolescentes in perniciē illicis,
 iuuenes temerario cōsilio perdis. Mirū ni: grassa
 tores uiarū quo prætextu sua tegunt scelera: non
 alio sanē, quā indigētiae tegmine. Quid furibus
 aliena inuadendi ansam porrigit? quid sacrilegos
 animos exasperat, ut inuitis alijs animo furandi
 res alienas appetant, & temerario nisu clam aufe-
 rant? Sanē cū roges, rerū angustias paupertatisq;
 molem accusant. Quid matronis atq; uirginibus
 uitæ persuadet licentiā? durum telum necessitas.
 Sūma delinquendi omnis occasio, si æquo nitaris
 iudicio, in tuū caput recidet. PAV. Mordes, ô cæ-
 cus animus, cæcior oratio, caliginosissimū pectus,
 adeo me culpas immeritā? latrocinia, tyrannidē,
 non mihi, sed tibi acceptam ferunt homines. Si-
 quidem tu assentando, dulciq; adulationis uene-
 no regum principumq; percellis animos, ut post-
 habita mansuetudine solita, summā crudelitatem
 & seuiendi licentiā erga infontes induant, mul-
 tis cruciatibus innoxios ad mortem compellant.
 Nec desunt exempla, quibus id quod dixi cōpro-
 bem. Aliud enim nihil Seruatoris nostri præcurso-
 rem Ioannem sustulit, quā lasciuæ puellæ assen-
 tatio. Porrò tu desperationis præsentissima occa-
 sio, quo suis innocentis animi uiros rebus ac for-

tunis amissis, latrocinijis coinquinatas: cuius frequē
 tes confessiones tam expressæ, quàm spontanea
 uoluntate dictæ, certissima sunt indicia. Furta au
 tem cessant omnia, excluduntur sacrilegia, ubi me
 um numen autoritatē locumq; obtinet. me etenim
 qui colit, suo contentus est, aliena non appetit, pu
 blicā pacē augere potius quàm minuere satagit.
 Virgines uerò quomodo, matronasq; me in libidi
 nem prouocare inquis? cum mihi & libidini adeo
 non cōueniat, ut frigidum calido, humidum sicco
 magis repugnare nequeat. Quicumq; enim Pau
 pertati suum nomen tradidit, idem & continen
 tiæ sese mancipauit. Contrā, quibuscunq; tu tuāq;
 sordida professio cordi est, præcipuē uentri, &
 quæ sub eo sunt, assiduā dant operā. Vides quàm
 pulchrè omnia tibi congruant, quæ paulo ante
 mihi uitio uertere nitebaris? PHIL. Omissa hu
 iusmodi conuiciandi libidine, quæ usq; adeo ueri
 tatis indagandæ adminiculū non est, ut nulla ueri
 occultandi sit maior occasio, rem ipsam dicite, ut
 tandem de causa cognita tuto arbitrari queam:
 rem, me controuersia, non iurgij composito
 memores, me iustitiæ, non calumniæ uindicem adesse.
 ADVLA. Sentio, neq; uersutiā, neq; loquacitatem
 tibi deesse, sed affatim hæc suppetere: quare meū
 quæstū, institutumq; iter perficere, & cupita uo
 luptate perfrui malo, quàm longius tuis ineptijs
 operant

operam dare. PAVP. Tu igitur Philo arbiter,
 ex auditis probatisq; sententiam concipe: eamq;
 quæ dignior fide æstimabitur, præferre alteri nõ
 dubita. PHIL. Ardua hæc res est, exactiusq; iudi-
 cium postulat: proinde longiore deliberatione ad
 hanc rem opus esse arbitror. Interea neutri suam
 laudem derogo. τὴν Πειρίαν honestatis titulo ex-
 ornans, Κολανείαν uero uenere & gratia com-
 mendans. PAM. Hera, tempus est promissa iam
 perfici, hospitem animos iam diu suspensos tuus
 aduentus detinet: lauticiæ, epulæ, te manent: ad-
 uenientem te accelerare iubent, ne quid periculi
 mora hæc adferat. ADVLA. Vale igitur infœlix
 mulier, eumq; in multa expectato secula, qui tua
 connubia expetat. equidem inueni eum, qui me
 ambiat, qui meo thoro delectetur. PAVP.

Expectabo, cuiuscunque mo-
 ræ patiens.

e 3

RECTORE

RECTORI MAGNIFI-
fico, & collegio uniuersalis studij Friburgen-
sis, IO. ARTOPOEVVS S. D.

Aepe apud animum me-
um cogito, Ordo patrū
clarissime, quā pruden-
ter & studiose iuuentutis
uestrae curam agatis: dum neq; labo-
res, neq; sumptus quamuis magnos
refugitis, ut quā rectissime iuuen-
tus instituat, prouehatur, eruditio
ne clarescat deniq;. Neq; unquā mi-
rari desino tantā pietatē, animumq;
uerē patrium: praesertim quoties in
mentem uenit negotiorū tam publi-
corum quā priuatorū, quibus di-
stricti minimū quietis habere possi-
tis, partim dū religionis orthodoxae
sedula patrocina obitis, partim dū
politiam imperij instaurare conten-
ditis: ex quibus neutrum est, quin to-
tam sibi hominē uendicet, qui se su-
amq; uitam in praefixum huiusmodi
scopū impendat, nedum alijs quoq;
rebus sese implicet, Verū contra,
quoties

quotiescūq; subit uestri officij ratio,
 quæ pueritiæ salutem ante omnia re-
 spicit, & uobis innatę integritatis re-
 cordor, protinus mirari desino, ade-
 oq; uobis ilicò cōgratulor, de tã salu-
 bri ac prudenti consilio, quo utrūq;
 coniunctim expediendū usq; censui-
 stis: nēpe ut & publica foelicitas per
 uos dilatetur, & uestra iuuentus ritę
 gubernetur. quorum illud, quanta
 cum dexteritate effectū detis, nō at-
 tinet dicere: cū in noticia sit omniū,
 et sole meridiano sit clarius, uos om-
 nibus neruis Reip. Christianæ asse-
 rendæ incūbere: cuius nobile exem-
 plū clariss. uir Zasius edidit, qui suis
 monumētis cedro digniss. iuris pru-
 dentia cyclopædian absoluit, & illu-
 strauit. cui in altera parte proximus
 fuit Eckius, qui religionem manu te-
 nere sedulo est adnissus. & ne præ-
 sentiū honoris oblitus uidear, non-
 ne Theobaldus Bapst, Ioachimus
 Mynsingerus à Frōdeck, Georgius
 Schmo.

Schmotzer, doctores clarissimi, ut
 que sua prudentia rempublicam &
 Romani imperij politiam iuuare stu-
 dent: studēt sanē. Vt interim taceam
 Theologicæ professionis proceres,
 qui eodem nomine celebrandi ueni-
 unt, quod cōmune bonum semper
 promouere ac dilatare contendant.
 Reliquum uerò, quod iuuentutis u-
 tilitatem spectat, ita adimpletis, ut
 nihil reliquum esse possit, quod ho-
 nestatis formam repræsentat, quin
 illud ipsum nunquā non adolescen-
 tiæ inculcētis: memores, & pernicio-
 sam & uilem eruditionem esse, quæ
 nulla honestate sit condita. Ex quo
 licentiam uestitus cohibuistis, quæ
 iam annis aliquot apud exteros ita
 inualuit, ut non abs re quis eam dete-
 stari possit, utpote quæ uitæ insti-
 tuti omnem differentiam adimat, ne
 miles à pagano, literatus ab indocto
 discerni possit. Cui malo & pernicio-
 so, & cum decoro pugnanti, per uos
 succur-

succursum est, & studiose factum ne
 ea libertas diutius subsisteret, et talis
 licentia obtineret. Adde quod accu-
 ratè undiquaq; eos conquiritis, qui
 docendi munera foeliciter exequan-
 tur, adolescentiam eruditione imbu-
 ant, & honestatis ornatu decorent:
 ut non abs re dixerim, uos & publi-
 ca & priuata ritè gubernare, & pro
 uestra prudentia moderari. Quocir-
 ca pijs laboribus iusta merces erat
 tribuenda: quam utinam tribuere
 possem locupletissimè, paratus sol-
 uerem, indubiò confisus ea ratione
 me effecturum, ut accepto digno ho-
 norario operã sitis daturi, ut quem-
 admodum hactenus alios industria,
 ita nunc uos ipsos uincere possitis.
 Siquidem rerum status hoc postu-
 lat, ut honestis laboribus honesta
 quoq; merces tribuatur. Verū enim-
 uerò, quoniam condignis uos hono-
 rare modis non licet, illud quod me-
 arum est uirium, gratum animū ex-
 e s hibeamus:

hibeamus: præcipue cū uestri operis
 & ego nō minima sim portio, quem
 hæcenus benignè fouetis, ac uestre
 beneuolentiæ participē esse sinitis.
 Gratius autē aliud nihil hoc tempo-
 ris articulo ad manū habeo, quàm ut
 ingenij uestri animiq; promptitudi-
 nem demonstrē, & qualicunq; la-
 bore indicem. Conscripsi igitur nu-
 per, & publicè pronūciaui hanc Di-
 scipline arborē, eamq; ex certis cau-
 sis in lucem emittere decreui, tum
 propter figmenti raritatem, tum ad
 inuitādos studiosorum animos, quo
 similia comminisci studeant, ubero
 remq; doctrine messem faciant. Hoc
 cum alicuius tutelā exposceret, quo
 rectius manu teneri, & in hominum
 manus uenire posset, occurrebat ne
 mo cui rectius, uel tutius hoc com-
 mitti posset, qui & libentius & maio-
 ri cum dexteritate huius laboris pa-
 trocinia susciperet, suscepta exeque-
 tur, quàm tu Ordo patrū clarissime.

Tu

Tu igitur hoc quicquid operæ est,
 defendendum accipe, & à liuidorum
 moribus uindica, certò persuasus,
 aliquando maiora fore, quibus te
 honorare, nomenq; tuum illustrare
 conabor. Vale, Vormaciæ,
 decimosexto Calen-
 das Iulij.

DE ERV*

76
DE ERUDITIONIS

arbore, IOAN. ARTOPOEI

Oratio.

Vlchrè Cicero oraturo præcipit, ut singulari cura, industria solerti, studio uigilanti, rerum delectum agat, de quibus uerba facturus prodeat. Agere autem cum existimat, qui auditoris uoluntatem, desideriumq; studiose rimatus sit: quo delectetur, quid fastidiat, considerarit, atque didicerit. cui perdiscendo cum alia multa subseruiunt, tū præcipue aurium iudiciū, præsentissima adminicula præstat: uidelicet ut à nobis ipsis experimentum capiamus, quid alijs molestum, gratum uel futurum. Hæc enim perspecta habere, & tanquam in numero posita, est totius negotij summam inuenisse, inuentam disposuisse, uerborum denique apparatu elocutum esse. Siquidem eò potissimum dicentis respicit oratio, uti audientis uoluptas, & pro concione dicentis excitetur alicuius. Quare eiusdem principis oratorum consilio, autoritate, rei denique utilitate admonitus atque persuasus, iuxta prouerbium, tritam uiam ambulare nolui: sed uernantia præta ingressus, nouumq; decorem aucupatus, uos, uestrosq; animos delinire constitui. Ut enim crebro usu receptum

receptū est, ex hoc loco philosophiæ laudes de-
cantare: ita multorum opera factitatū est, ut pla-
nè tædio plenū uideatur esse, rem toties auditam
repetere, auresq; uestras mox ab initio uulgari di-
stione alienare, & ueluti crambe bis cocta mole-
stiam gignere. Veruntamē ut iisdem uestigijs in-
herere nō expedit, ita ignotum subire tramitem
periculosum est: medio igitur tutissimi ibimus,
dicturi uniuersæ eruditionis nouam quidem, sed
uenustam effigiem, nempe τῆς παιδείας περιττα-
λὸν multo pulcherrimam, quæ rerum imperitos
allicere, doctos oblectare, primæ notæ uiros in-
admirationem trahere absque difficultate po-
terit, institutioni utilis, illecebrarum referta con-
dimentis, insolita nouitate admirabilis. Quæ,
inquires, isthæc noua descriptio: quod cōmentum
insolens? Arbor est eruditionis, Græcis Δέν-
δρον παιδείας uocata. Hanc nuper, montana
petens uicina, conspexi, conspectam noscere de-
sideraui, notam denique sum admiratus. Place-
bat forma, quantumuis fronte prima horridam
spectanti faciem ostenderet, placebat odor, post-
quam fragrantia suavis naribus irrepisset. Ac-
cessi, intuitus sum, consideraui: cum fortè omnis
generis homines præsentés animaduerto, mag-
nis uiribus eam euellere, inq; suum ius & pote-
statem redigere conantes, hic radicibus, alter
trunco,

trunco, ramis alijs, nonnulli folijs intendebant.
 Obstupui ardore laborantium percussus. Tan-
 dem recollectis uiribus, animo reuocato, ad opus
 uenio: rogito industriæ causam, desiderium inue-
 stigo, arboris uirtutem inquirō: nam latentis bo-
 ni argumentum, industria edebat. Prosilijt uir
 multa senectute reuerendus, Augusto uultu, ser-
 mone graui suspiciendus. Causam, inquit, no-
 stri conaminis scire laboras? Est herclè ardua,
 latens nimirum huius ligni & splendida uirtus
 quæ tanta est, ut una hoc mortalibus elargiatur,
 quòd eos extra sortem humanam statuit, & mo-
 talibus immortales, ex miseris foelices, ex ob-
 scuris illustres, ex indoctis doctos efficit. Equi-
 dem tantis bonis illectus, nomen interrogo. Sci-
 entiæ arborem esse, mihi respondetur. Hic ueste
 posita, corpore expedito, & ipse manum ope-
 ri admolior: præacuto ferro radicem adorior,
 non sine flagranti studio, quasi subito radici-
 tus arborem extirpaturus, ut tantæ uirtutis at-
 que energiæ particeps efficerer. Sed difficul-
 tate soli, saxiq; asperitate cui adhaeserat, deter-
 ritus, spem unà cum cæteris abijcere cœpi. A-
 more tamen reuocatus, iterum euellere sum ad-
 sum est sæpe, sæpiusq; recursum: donec eò ue-
 nire

nire contigit, ut radicem cernere, gustumq; hau-
 rere liceret. Degustavi: mox fronte corrugata
 amaritudinem sensi, eamq; cum fastidio sum a-
 spernatus. Neque tamen protinus institutum re-
 pudicare sustinui: uerum & stirpē aggressus, cor-
 ticem penetrare uolebam. Tandem post magnos
 conatus, eosq; diuturnos, uix aspectus contigit,
 aditu perquam exili facto. Quo minus enina
 aperirem altius, durities impedimento fuit, atq;
 mearum uirium exiguitas. Deinde ramos ador-
 tus dispari coma uirentes, molles quidem, sed a-
 deo fixē stirpi adhærentes comperi, ut citius uni-
 uersa arbor ruitura uideretur, quam ramorum
 quicquam decerptum iri, cum non secus captan-
 tem fugerent, quam Tantalum undæ, mala que
 cupita. Postremò folia aggressus, discolorens
 speciem figuramq; ostendentia, auferre tenta-
 ui, tentata sequebantur. nec ullis uiribus locus
 erat, ultro plerumque folijs decidentibus: ue-
 rum ilicò marcescentibus, natiuaq; uirtute in-
 xta atque colore uiuo euanescente. ex quo &
 ipse uana spe sum delusus, euentum expectatum
 non consecutus. Nanque spes erat, me arboris
 fructus percepturum, si tantum eius partis, nem-
 pe foliorum copiam nactus essem. sed errorem
 euentus coarguit: quippe in resecta coma, nihil
 prioris uel pulchritudinis, uel gratiæ remansit.

Arborem

Arborem cognouistis, situm formamq; didicistis,
 occultæ uirtutis præstantiam in dubio accepistis.
 Scientiæ arbor est, in uertice montis posita, aspe-
 ctu horrida, radice amara, folijs arbori coniu-
 ctis dulcissima: quæ percepisse, est summâ felici-
 tatē, honores ter maximos, opes infinitas nactum
 esse. Sed ne sub prætextu egisse uidear, rem ha-
 ctenus ueluti per nubem traditam declaremus, lu-
 mine interpretationis inducto obscuritatis tene-
 bras propulsemus: ut non audire arbore, sed ante
 oculos pictam lustrare sit integrum. Radix a-
 mara est, ad quam meritò quiuis nauseare possit,
 dulcioribus assuetus. neq; id præter rē: quoniam
 honestæ rei nihil est, quod dulcem euentum tra-
 hat, quin aditum habeat difficilem, principiaq;
 aspera. Sic uirtus unica beatitudinis effectrix, in
 abdito reclusa, nullius in consortium uenit, nisi
 per magnos labores, in defessa studia, conatus stre-
 nuos: quibus solum amaritudo uincitur. Vnde
 prudentissimè Poeta canit Hesiodus, deum fo-
 ribus tuis appetus custodem adhibuisse prorsus
 inexorabilem, aspectuq; horridum, sudorem ui-
 delicet, dum inquit,

Τὸν δὲ ἀπετὺς ἰδὲ πῶτα θεοὶ πρὸς πρῶτον ἐθέουσι
 Ἀδὲν ἄτορ.

Sensit uir prudens, rem in tantum speciosam
 protinus uilescere, si in procliu posita, aditum
 uolentibus

uolentibus præberet facilem: præsertim cum ita
 natura sit comparatum, & quotidiano usu expe-
 rientiaq; confirmatum, ut in extremum contem-
 ptum abeant, & æstimationis uniuersæ iacturam
 faciant, quæ uulgaria sunt, & quibuslibet obuia,
 Græcorū adagio id satis cōmonstrante, *δύσκολα
 τὰ κοινὰ*. Quemadmodum enim difficilia sunt pul-
 chra, ita facilia & deformia sunt, & omnis gra-
 tiæ expertia. Vnde sua æstimatio auro? à difficul-
 tate comparandi. Vnde sua phœnici gratia? à
 raritate. Deniq; quicquid in precio est, magniq;
 æstimatur, hoc cum in abdito est reconditū, tum
 ægrè paratur. Cui & Maronis suffragatur au-
 toritas, qui uirtutem canit in arduo positam, adi-
 tum præbere difficilem, dum inquit:

Nam uia uirtutis dextrū petit ardua callem,
 Difficilemq; aditū primū spectantibus offert,
 Sed requiem præbet fessis in uertice summo.
 Quare hæc pulchra, honesta, iucundaq; sunt non
 immeritò, cū tantorum uirorū subscribat autori-
 tas. Ceterū quæ obuia, aditusq; procliuioris sunt,
 tam sordida, quàm periculosa habentur. Qua de
 re pronus in uitia lapsus est, & præceps occa-
 sio: quam apprehendere, & sectari, uti est expedi-
 tum, ita summo periculo plenum, eodem Marone
 teste, cum inquit:

Molle ostentat iter, uia lata, sed ultima meta

f

Præci-

Præcipitat captos, uoluitq; per ardua saxa.
 Quamobrè cū nihil pulchrū, nihil honestū sit, ni
 si idem & difficile, et amarū: cui mirū esse potest,
 hāc multo pulcherrimā arborē, amara radice solo
 coaluisse? Deuorandū est hoc fastidiū, asperitas le
 niēda, eo cōdimēto adhibito, quo omnia austera
 mitigari, difficulta leniri, amara dulcorari solēt: a
 more scilicet, q̄ ut saccarū acuta cibaria cōdit, cō
 dita lenit, lenita edulcat: ita quæcūq; onerosa, amo
 Comico autore, nihil tā difficile est, quin quæren
 do inuestigari possit: et cōtrā nihil tā facile, quin
 difficillimū fiet, dum inuitus facias. Quid multis?
 Amor omnia uincit. Quid enim ea dementia tur
 pius, quæ humanū genus eō deducit, ut uiri (quod
 turpissimū est) sui obliuiscātur, & scemineā molli
 tiē induant? Attamē amoris uī cōmendatur, ut nō
 modo eam euitare nolimus, sed etiā studiosē eam
 amplectamur. Quid labore durius? Sed adeō mol
 litur amore, ut amatibus deliciarū loco esse inci
 piat. Quo igitur huius radice amarulētia seratur
 ē medio, amoris præsentissimū pharmacū adhiben
 dū uenit: ut radix antè insipida, confestim sapere
 incipiat: antè odiosa, nūc chara efficiatur, ut pote
 cuius desiderio quilibet flagranti teneatur, ut eam
 cernere atq; potestati suæ subicere uelit. Quæris
 euellēdi consiliū, quo tandē gratissimā radice po
 tiaris?

tiaris? Ligonē admoue, puta ingeniū: tēporis suc-
 cessum admitte, illius enim acumē, quicquid mole-
 stia est & oneris, citra negociū expugnabit: præ-
 sertim cū ea humani ingenij sit dexteritas, ut om-
 nia uincat, quæcūq; serio conatu, pronāq; uolun-
 tate superanda decreuerit. Hoc cœlos penetrat,
 terræ uiscera scrutatur: deniq; adeo solerti studio
 naturā emulatur, & propè sequitur, ut quicquid
 ea produxerit, hoc nō modo intelligat, uerū omni-
 bus quoq; partibus absoluat, quid' ni et hęc radicē
 eruat? Tēporis lapsus atteret soli duriciē, rē expe-
 ctatā proferet, radicē euellet, quæ solidissimē ter-
 ræ coaluerat. Quid enim tēporis abolitioni nō est
 expositū, quod nō cōsumatur? quod ætas nō confi-
 ciat? Aurū teritur usu, ferrū ætas minuit: & quod
 omniū durissimū est, ægritudinē dies adimit. Hęc
 ueritatē obscura caligine adobrutā producit, ut
 luce clarior uideatur, quæ antè inuoluta tēnebris,
 nulla ratione inuestigari posse uidebatur. Quo no-
 mine prudentissimi poëtæ, Veritatē temporis fi-
 liam esse cōmentū sunt. Quare cum omnia tēpo-
 re soluantur, quid ni & radicis nostræ quamlibet
 duræ cedat adhæsiō? Principia igitur eruditio-
 nis probè iaciat oportet, qui diurnam scientiæ
 arcē edificare uolet, qui nostræ arboris radicem
 speret. Grammaticen, Dialecticē, Rhetoricen,
 exactiori cura perdiscat est necesse, qui doctri-

ne cacumē ascendere, & cum Ennio in Parnasso
 somniare, cum Vergilio Aonium uerticem pete-
 re, cum Flacco sidera ferire cupiat, qui cum Cice-
 rone suis præluce maioribus in animum indu-
 cat. Dicit aliquis, hæc parua sunt, neq; digna
 uidentur, quibus & ingenium intendere, & tem-
 poris cursum tribuere debeam. Atqui sine his ma-
 gna cōstare nō possunt. Sunt amaræ. Verū mel-
 litum saporem trahunt, summā maturitatis spem
 ostendūt. Adhibe neruos ingenij, amoris adde dul-
 cedinē: & quicquid austeritatis est, quicquid ama-
 ritudinis suppetit, non grauatè uiceris. Nactos
 radicē, stirpem adoriri cōuenit, quæ radice euul-
 sa sponte corruet. Quemadmodum enim reciso
 capite, corpus humanum subsistere nequit: ita ra-
 dice incisa arboris truncus è uestigio collabitur.
 Hic nodosa occurrit facies: cortex duritia riget,
 inæquali asperitate horret, quem nec ferro, nec
 igne penetrare liceat. quippe ferrum hebetat,
 ignem (quod de Salamandra scribit Plinius) extin-
 guit. adeò nihil formæ aut gratiæ habet, ut cū eo
 quod turpissimum est, uix conferri possit, nedum
 spectantem oculum in sui amorem trahere, animū
 pulchritudinis fascino perstringere, decoro soli-
 citare queat. Imò eius figuræ est, ut quemlibet
 in odium potius sui, quàm amorē pelliceat. Nam
 uilissimo ligno quis delectetur? quis iacentē trun-
 cum re-

cum respiciat? nemo sanè, nemo nisi qui latentis
 uirtutis energiam cognitã perspectamq; habeat.
 Color is est, ut dignosci uix queat: adeò lutosã ui-
 dentur omnia, adeò squalent uniuersa. Quis isthic
 factor sit, requiras? quæ talis deformitas? Ea nimi-
 rum, quæ primò seueriores artes ingredientibus
 solet occurrere, eosdem impedire, tædio afficere,
 & non rarò eò desperationis præcipitare, ut non
 secus ab institutis artibus resiliant, quàm si mali-
 gno æstro perciti essent. Hæc illa pestis est, hæc
 lues execranda, quauis hydra nocentior: hoc u-
 nicum bonæ frugis adolescentum est impedinen-
 tum, cuius obstaculo præpediti, minus emergant,
 pulcherrimæq; expectationi cum parentum, tum
 amicorum satisfaciant. Hic doctrinæ principijs
 feliciter initiatus, hoc squalore, hac difficultate
 territus, pro libris arma sumit: & Glauci permuta-
 tionem faciens, cum magnis periculis summam
 securitatem commutat. Ille ab ingenuis artibus
 profugus, seruilis opificij se reddit mancipium,
 non alio quàm huius corticis odio ductus. Nam si
 Theologiæ profunditatem spectet, si Iurispruden-
 tiæ latitudinem consideret, si Medicinæ subtilita-
 tes intueatur, si Mathematicum sterilitatem expen-
 dat, protinus spem abiicit, primaq; facie offensus
 fertur in præceptis, cõsilij pœnitet, nec tam uastam
 ac salebrosam uiam carpere, doctrinamq; perse-
 f 3 qui

qui sustinet, ut non abs re huius arboris corticem
 & durū & horridum paulo antè dixerim. Non
 desunt exempla, quibus iam dictis fides posset fie-
 ri, nisi domestica calamitas me dicere parantem
 prohiberet: qui & fratrem in hac naui periclitatū,
 & proh dolor naufragum aspexi. ne dicam inte-
 rim dulcissima amicorum columina, quæ hæc tem-
 pestas abripuit, & in belli uoraginem deturbauit.
 atq; utinam eiusdem casus discrimina exper-
 tos plerosq; non præsentem uideam, qui tum liber-
 rorum, tum amicorum interitum lugent, ac mise-
 randa querela prosequuntur. Hæc unica paren-
 tum est calamitas, qua ipsorum canicies ad mortis
 limina pertrahitur, ut deploratā uitam deponere
 & uelint, & cogantur. Cui etenim sit tam cornea
 uibra, tam crudele pectus, & ad quosuis casus im-
 mobile, ut non moueatur, tristetur, conficiatur
 deniq; si filium cernat degenerē, qui literis post-
 habitis, Martis signa prosequatur; qui studiorum
 (quibus mancipatus erat) rationem nullam ha-
 beat, pia uota parentum eludat? Equidem persua-
 sissimum habeo, huius mali occasione plures inte-
 rire, quàm ullo tormentorum genere. Sed reuoca-
 re gradū, tristeisq; expendere casus Desistam, ac
 saluberrimæ picturæ formā absoluere pergam. Si
 corticē hunc detrahere, si hanc immunditiæ tolle-
 re est animus, si arboris splendore, ligni uenustatē
 contem-

contemplari gestis: securim adhibe, hoc est boni
 præceptoris uiuam uocem delige, linguam quouis
 gladio penetrantiorē require, solidum doctoris
 iudicium adi, quæ absq; mora hoc uelum remoue
 bunt, scientiæq; arborē prudenter decorticabūt.
 Horum autoritatem uenerare, hos duces sequere,
 horum iussibus morē gere, desiderij tui ilicō com
 pos futurus. Hi sacræ scripturæ mysteria reuela
 bunt, Iuris scientiam latē sparsam disciplinam sub
 compendio docebunt, Medicæ artis soluent argu
 tias, Mathematicæ sterilitatem fecundabunt. Po
 stremo, deterso squalore omni natiuam speciem
 detegent, ut sublata umbra, elegantissimæ rei figu
 ram aspicias. Hic cessat fastidiū, desinit labor, uo
 luptas sumit exordiū, subit amor, gaudia crescūt,
 & mille delectationis species oboriuntur. Nu
 dam cernis arborē, de exhaustis laboribus trium
 phas, de perpeſsis difficultatibus tibi ipsi gratula
 ris, mirū ni contigit fera quam sectabaris: Incidit
 in caſes præda cupita tuos: cōtigit lignū quouis
 ære marmoreq; præstantius, cui adeo nihil cōpa
 rari potest, ut nō temerē solum quis & bonū &
 salutiferum iudicet. Quid ligni sit, rogas? Est ea,
 quā Græci Cyclopædian, Latini scientiā appelli
 tāt. Hic instar regis in amplissimo palatio, magno
 cum imperio, regno potiris, si speciosi huius ligni
 dominium nactus fueris, omnium disciplinarum

cognitione præstās. Hic sacrosanctis dogmatibus
 imbutus, cœlesti rore aspersus, miræ edis fragran-
 tiam: diuino nectare potatus, ambrosia pastus, nil
 non diuinum sapis, sacra eulogia prædicas, æter-
 næ uitæ gaudia lustras, salutis iter carpis, angu-
 stū tramitem sedulò custodis, ad cœlestem aulam
 perpetuo spiritu anhelas. Quid hoc studio augu-
 stius? quid tali consideratione beatius? quid hoc
 statu sublimius? Nihil sanè, nam si hæc uita solum-
 modo transitus est ad futuram, si hoc exilium illa
 cœlestis uera patria: nulla potest ea fœlicior esse
 ratione uiuendi, quæ semper de futura cogitat pa-
 tria, eam inquirat, sectatur, manuq; apprehendit
 obuia. Hoc thesauro locupletatus, semper æquita-
 tis amore languet, iustitiæ limites obseruat, ne
 ipse uel transfiliat, alios 'ue transfilire permittat:
 societatis humanæ sacrosanctum uinculum redin-
 tegrat, ne quandoq; ruptum tumultus & hostilis
 contentionis occasionem præstet, tyrannidis li-
 centiam aperiat, obedientiæ munus tollat, fauores
 perimat, odia introducat. Hinc gubernaculis adhi-
 bitus, iusti regiminis formam statuit, ad quam ue-
 luti Lydium lapidem politicam administrationē
 exigere conueniat. Hic iura edoctus, ius dicere, li-
 tes dirimere, suum cuiq; tribuere satagit, ut omnis
 iniuria cesset, dolus excludatur, litigantium teme-
 ritas refrenetur. Hoc lignum quicumq; nactus fue-
 rit, uitæ

rit, uitæ honestatem cognoscens uirtutem æmula-
 tur, fortiter res agit, modum ubiq; magistrum co-
 lit, ne quid indignū homine docto, uiro prudenti
 dedecori quod sit admittat. Hic neminem ledere
 cum uolet, omnium commodis seruire, aliorū in-
 cōmoda arcere, quoslibet studiosè demereri adni-
 titur. Quo conatu quid humanius? quid hoc ani-
 mo illustrius? quid hac mente ornatius? Nam si ho-
 mo homini, ut in prouerbio est, Deus esse et debet
 & potest, perfectius nihil tali homine inuenitur.
 Porrò nostræ arboris stipite dotatus, omnium ne-
 cessitati adesse cupit: ægros sanare, sanitatem con-
 tra morbos præmunire studet, ne simulatq; incu-
 buerint in corpus humanum, & inualuerint, sera
 medicina paretur, certiorq; mors quàm salus se-
 quatur. languores tollere, ingruentes tempestates
 auersari, exortas componere laborat. diuitibus so-
 latio adest, pauperibus auxilia præstat. Quoniã
 ut illi qui dextro utuntur Hercule, rerumq; copijs
 affluunt, domi habent, quo malis iam natis medean-
 tur: ita quibus fortuna nouercatur, omni ope desti-
 tuuntur, alieno egent auxilio: quod præbet hic
 efficax, qui intempestiuã mortẽ salutaribus pocu-
 lis anticipat, sata imminentiã coërcet, uitæ termi-
 nos prorogat, sororesq; inexorabiles dulci phar-
 maco inescat: adeoq; suæ arti subiugat, ut prorsus
 in suum ius arbitriumq; consentire festinent. qui

naturæ secreta perscrutatus, latentes herbarū vi-
 res aperit: animantiū ortus interitusq; obseruat:
 homines informat, ut se suamq; naturā agnoscant
 efficit, ne contra eiusdem decreta quicquam ma-
 chinentur, & contra stimulum calcent: hoc est,
 sese perdant, & uitam ante tempus sibi abrum-
 pant. Quo quid salubrius? quid Christiano homi-
 ne dignius? quid literis polito cōuenientius? præ-
 fertim cum inde homines nuncupemur, ut huma-
 nitatis officia strenuè exerceamus, alter alterius
 calamitati paratus subueniat, pressos infœlicitate
 subleuet: nemo priuatæ utilitati adeo intendat, ut
 aliorum fortunas negligat. Quoniam si mutui a-
 moris necessitudinem auferamus è medio, neq; ho-
 mines esse, neq; subsistere societatem licebit. Deer-
 runt magistratus boni, ubi priuati compendij ra-
 tio tanta habebitur: effrenis subditorum licentiā
 inualescet, ubi nemo supererit qui in delinquen-
 tes animaduertere, bene meritos iustis præmijs
 honorare uolet. Quid multis? concidet uniuersa
 hominum societas: neq; secus extinguetur, quā
 si in spongiam incubuisset. Quid ni igitur ho-
 mine dignā hanc experiētiā dixerim, quæ hæc
 omnia conseruat, & ab omni interitu uindicat?
 Hoc bono acquisito, unusquisq; diuersos locorum
 situs cognoscit, regionū dispariū dispares qualita-
 tes ediscit, cōtinentis plenam cognitionē assequi-
 tur:

tur: neq; ullus tam remotus orbis erit angulus, quē
 non perspectum habeat: maris sinuosos cursus a-
 gnoscit, atq; recursus: fontium scaturigines, flumi-
 num fontes, quomodo nesciat? qui Geometrica di-
 sciplina imbutus, intimos terræ cuniculos pene-
 trare scite ualet. Hinc emergit omnibus probata
 experientia: quæ licet difficilem aditum ostendat,
 tamen sua certitudine quamcunq; difficultatem
 abunde cōpensat: quippe opiniones exterminat,
 scientiā introducit, informat, ornat, numeris de-
 niq; absoluit uniuersis. Hic non modo terrestris,
 uerum & sublimis machinæ arbiter fuerit, ortus
 siderum et occasus indagare poterit. Hic tempo-
 rum uices, cœlestes influxus, harmoniam orbicu-
 larem peritus censuerit: quæ ut infinita trahunt
 cōmoda, ita solertis prouidentia & origo sunt,
 uerumq; principium. Indubiō enim nihil temerē
 agit, qui causas euentorum præuidet, & successus
 futuros prospicit: uerū cuncta moderatur, inq; re-
 ctum dirigit quæ sinistrè casura uidebantur: quo
 neque pulchrius, neq; præsentius quicquam est.
 Nam si is demum uir prudens habendus uenit,
 qui (Comico teste) non ea solum quæ ante pedes
 sunt uidet, sed & longe post futura prospicit:
 quid hoc prudentius, qui omnes ingenij uires,
 conatus uniuersos huc dirigit, inclinatur atq; im-
 pendit, ut priora sequentibus, futura præteritis
 applicet?

applicet? ut taceam interim pleraq; alia, quæ intra Mathematicum complexum reperiuntur, ac ueluti ansulæ iam dictis adhærent. quibus & hæc coniuncta sunt: numerorum docta supputatio, artificiosa subtractio, ingeniosa adiectio, solers diuinitio. quæ si nõ ignota fuerint, & negligentia præterita, magno emolumento futura sunt ei, qui in hominum medio uersari, cõmerciaq; agere decreuerit. Hinc succedit gratia diues Musica, quæ dulci modulatione, harmonia suaui, aures defessas lenit, reficit, oblectat, animos & curis & meditatione defatigatos recreat, & in raræ uoluptatis gaudia trahit. hæc mortalibus solatio inuenta est, hæc in remedium ægris excogitata: siquidem afflictos consolatur, morbo confectos in sanitatẽ reuocat, mœrore anxios securitate refocillat: deniq; metum omnem exterminat, tristitiæ nihil reliquit facit, egestatis obliuionem parit inopi, diuiti superfluum habendi studiũ ab animo eximit: nil deniq; adeo tetricũ esse sinit, & ab omni affectu alienum, quod nõ moueat, & ex pristina sorte in nouam speciẽ transmutet. Cuius non immemores diuini Poætæ, Orpheus suum cõmenti sunt, lura tantum saxa tum arbores mouisse: postea ad infros descendisse, ac dulci strepitu cantusq; suauitate & illecebris manes percelluisse in tantum, ut quamuis alioqui prorsus immobiles essent, tamen hæc arte

arte in stuporem traducti, Eurydicen Orpheo re-
 situerint: sentientes, nil adeò ab effectu alienum,
 quod huius præclarissimæ artis uenere non mo-
 ueretur, quæ gaudia gignit innumera, austerita-
 tem tollit, mollitiem introducit, hilaritate deniq;
 condit uniuersa. Quid hoc munere diuinius? quid
 delectabilius? quid expetendum æquè? Certè nihil.
 Perirent cuncta, nil non mœrore contabesceret,
 nisi huiusmodi nodo talis quæ situs esset cuneus,
 nisi huiusmodi tempestati talis fuisset inducta se-
 renitas. Hæc sunt quæ nostræ arboris stipitem
 faciunt. Hæc lignum *ἄσπετος καὶ ἀδύσπαστος* constitu-
 unt. Quæ cum sint nitida, decora, admirabilia,
 quid ni & celebrem truncum faciant? præsertim
 cum ita natura sit comparatum, ut ex bono nil
 nisi bonum, ex pulchro nil nisi pulchrum efficiat-
 tur? Sic ædificia surgunt splendida, ex materia
 præstanti, sic ex bono semine, fruges optimæ na-
 scuntur: deniq; sibi similem causa producit effe-
 ctum. licet in plerisq; hic erretur, & degener so-
 boles boni parentis ferè naturam haud referat,
 sed auita integritate neglecta in adulterinam so-
 cordiam atque turpitudinem declinet. Heroum
 enim filij (ut dicitur) noxæ. Veruntamen incon-
 trarium ipsa natura tendit: quam imitati, pul-
 cherrimum huius arboris lignum esse comproba-
 uimus. Audiuiſtis, uiri ornatissimi, Scientiæ ar-
 busti

busti stipitem, ligni multiplicem uenustatem &
 gratiam didicistis, formam minime uulgarem spe-
 ctauistis, occultam uirtutē intellexistis: reliquum
 est igitur, ut ramorum surculos exploremus. Ra-
 mos pulchra arbor spargit illustres, eosdem cap-
 tātibus ceu brachia manusq; porrigit, ut his præ-
 sidijs tanquam scalis adiuti, ad summum fastigium
 enitantur, & pulcherrimæ spei efficiantur com-
 potes. Ramos scire concupiscitis? Varij sunt ho-
 norum tituli, dignitates, officia, autoritas deniq;
 quæ ut scientiæ præmia sunt, eamq; iuxta sequun-
 tur, ita nostræ arboris facile dignissima sunt por-
 tio. Accurre, quicumque his delectaris: præhende
 ramū, & principis uiri loco eris, qui in omnium
 admiratione sublimis serare: te subditi colent, ue-
 nerabuntur, semper gestabunt in oculis, fouebūt
 in animo, iustisq; applausibus prosequuntur, ue-
 nientem obuiuo conatu excipient, patriæ paren-
 tem salutabunt, obsequium omne deferent, mune-
 ra honoris symbola liberali manu præbebunt.
 Neq; id abs re, cum doctum habeant principem,
 uirum bonum, qui suum imperiū non tyrannide,
 sed clemētia, sed iustitia, sed beneuolētia stabiliat:
 haud nescius, multo stabilius esse imperium, quā
 animi benignitate adiūgitur & exercetur, quā
 illud quod uiolentia partum est. Quæ de re iuxta
 prudenter & uerè Comicū sensisse legimus, quā
 do

do inquit: Et errat longe quidem mea sententia,
 qui imperiū credat uel grauius, uel stabilius esse,
 uel quod sit, quàm illud quod amicitia adiungi-
 tur. Nam malo coactus qui suum officium facit,
 dum id rescitum iri credit, tantisper cauet: si spe-
 rat fore clam, rursus ad ingenium redit. Ille quem
 beneficio adiungas, ex animo facit, studet par re-
 ferre, præsens absensq; idem erit. Quid' ni igitur
 hunc principem suspiciant, demereri cer-
 titatim nitantur subditi, qui adeò sese nihil admit-
 tat indignum, ut quiduis potius, etiam de iure suo
 cedere sustineat, quàm ut boni principis officij
 obliuiscatur, quàm ut subditorum curam depo-
 nat? Ergo diuinus Plato, Rempublicam beatissi-
 mam fore putabat, si aut principes philosopha-
 rentur, aut philosophi rerum gubernacula tene-
 rent. Quid bonum hunc efficiat principem, re-
 quiris? Aliud profectò nihil, quàm multijuga eru-
 ditio, quàm radicis nostræ stipitisq; acquisita
 possessio, acceptum dominium, habita securas
 proprietates: ex quo fœlix rebus in omnibus ad-
 ministratio, euentus autem multo prosperissimus
 acquiritur, & tanquam suo ex fonte descendit.
 Hic pacem alit, bella arcet, hostiles excludit in-
 fidas, nec fraudes locum habere sinit: satius de-
 nique arbitratur esse, nocentem absoluere, quàm
 innocentem præter æquitatis rationem condem-
 nare.

nare. ut non abs re impius sit, & habeatur, qui
 tam boni principis amore non teneatur. Si fi-
 lius prosperitate patris delectatur, si seruus do-
 mini fortunis assurgit: quid ni & subditus bono
 principis gaudeat? Summa, pulcherrimus hic ra-
 mus est, qui terræ dominos atq; Monarchas pro-
 fert illustres. Sequitur magistratus municipalis,
 pari fecunditate commendandus, & eodem no-
 mine celebrandus ramus. Ex nostra enim arboris
 stipite Consules, Prætores, Iudices succrescunt:
 & ueluti ex copię cornu, magna cum ubertate
 proueniunt, qui leges tueantur, ius dicant, bonos
 honorent, defendant, extollant, malos puniant,
 accusent, deprimant. Siquidem inde talibus hono-
 rum titulis ueniunt honorandi, quoniam æqui
 boniq; patrocinia susceperunt, suscepta manu te-
 nere se uelle promiserunt. Hinc ciuitatum splen-
 dor, hinc Patriciorū autoritas, nobilitatis honor,
 plebis foelicitas surgit. Hinc cessat discordia, qua
 magnæ res collabuntur, & prorsus in nihilum
 recidunt: inualescit cōcordia, qua & parue cres-
 cunt, & in redundantem abundantiam transse-
 unt. Oramum illustrem, ô uirgultum præstans:
 utinam crebro surculos agas, utinam Romani im-
 perij politiam tuo splendore, & salubri nitore
 exornes: quo tandem inscitie tyrannis proscri-
 pta, exilij molestiam subeat, & posita autoritate
 sese

sese demittere incipiat, melioribusq; locum dare
 sataget. Eruditionis imperium sumat initium. Ce-
 dant magistratus indocti, docti in locum eorū ue-
 niant, Remq; publicam ruinam minitantē infau-
 ris casibus refertam fulciant, ac quibuscunq; mo-
 dis tantū non collapsam restaurent. Vtinam uni-
 cus Dei filius misericordiae lumine tandē eos ma-
 gistratus irradiet, ut hunc Ramum fœliciter &
 crescere, & locupletem fieri cupiant. Proximus
 ramus est, antistitum Ecclesiae. siquidem ex scien-
 tia stipite Ecclesiasticarum dignitatum ramus na-
 scitur. Pontifices & uita innocentes, & doctrina
 sanos profert, qui Ecclesiam Christi, ouile spiri-
 tus sancti ritē gubernare, hæreses profligare, fi-
 dem Christi intemeratam conseruare & uelint,
 & possint. Hinc surgunt Episcopi, qui eruditio-
 ne præcellentes, recto exemplo subditis præeāt:
 qui nil nisi sanctum, castum, purumq; sapiant. O-
 riuntur ex huius rami surculo fidi pastores, Ec-
 clesiastæ, qui in ueritate doceāt, qui errores pro-
 hibent, uerū cum humilitate tradant: idq; à falsis
 prophetis, posthabito etiam uitæ bonorumq; om-
 nium dispendio, asserāt. Vtinam hunc ramum tol-
 lere, ex stipite auferre, in terrā recondere liceat,
 ut noua arbor æquē utilis subnascatur. Sed proh
 dolor, fixius hæret, quàm ut ui euelli queat, sed
 truncum radicemq; sequitur. Succedit huic ra-

mus alius, utilitate nō inferior, honestate nulli se-
 cūdus: qui puerorū formatores, tū prudentes tū
 industrios edit. Hic ramus teneras ætates, pueri-
 les animos fingit, honestæ senectutis spargit semi-
 na, parentū amicorūq; desideria explet: quando
 pueritiã & uirtute & doctrina excollit, Dei lau-
 des edocet: quando innocentē ætatem ad cœlestia
 hortatur, ad Dei gloriã ducit. Quid hoc ramo il-
 lustrius? quid suspiciendū æquē? Nihil certē. Gym-
 nasia introspecte: nō uoluptatem cernes aliquã, sed
 moderatoris ingentem sollicitudinē deprehendes.
 Hic percontantibus responsa pia refert, illic au-
 scultantes docet, hic clamat, hic monet, alteri in-
 stat iurgijs, alerū omnigenis illecebris ad uirtutē
 doctrinãq; inuitat. O pia functio. hoc est Christi
 discipulū esse, hoc est cum Paulo omnia omnibus
 fieri. Sed reprimam me, ut tandem arboris nostræ
 imaginem absoluamus, & partibus cunctis adim-
 pletam studiosæ iuuetuti spectandã proponamus.
 Accedit ramus ultimus, qui nulli priorū cedit, pa-
 tres familiarū producens. nemo enim domesticam
 curã perferet rectius eo, qui hęc disciplinæ arbo-
 rem in suum ius potestatemq; redegerit. Hic fami-
 liã instituere, liberos procreare, genitos educare
 foeliciter poterit: hic suam domum ab incurisibus
 malorū uindicare, à noxijs conseruare ualebit,
 deniq; sui memoriam non infeliciter in posteros
 deriuat.

ærluabit. Cernitis auditores optimi, iam arborē
 sciētiae radices egisse, solo firmiter coaluisse: trun-
 cū cernitis erectū, ramos in aëra sparsos. Nunc sō-
 lia breuissimè pensiculemus, quæ ut elegātia sunt,
 ita spectantes affatim in sui amorem trahunt. Sunt
 aut, si queras, huiusmodi. Est nomē celebre, quod
 ad omnes gentes magna cum solennitate fertur.
 Sunt opes, doctrinæ præmia: aurum fulgidum. Est
 purpura, sunt gemæ, admiratio est omniū, prosa-
 pia nobilis, sunt annuli, possessionesq; plurimæ.
 Non ne hæc pulchra sunt? Pulchra sanè, sed flu-
 xa, sed inconstātia, sed citò peritura: quo nomine
 & caduca diximus, quæ carpēti facile cedāt. O-
 pes si suppetant, contigit bonū, sed fragile: quod
 frequenter tanquā suum fortuna largitur, & eri-
 pit, ut qui modò omniū iudicio beatissimus sit ha-
 bitus, euestigio in extremā paupertatē miseriāq;
 incidat. Si nomen partū est celebre, bonū quidem
 nactus es, sed minime diuturnū: utpote quod facil-
 lime inquinetur, parua labe infectū occidat. Si ge-
 neris nobilitas usuenerit, bonū accidit, sed alie-
 num. nāq; à maioribus profecta nobilitas qd pro-
 dest quæso? donat imagines, donat galeam, donat
 clypeos, donat insignia uarijs colorū speciebus di-
 stincta. Sola autem uirtus propriam nobilitatem
 præstat, quæ non ab alio accepta est, sed domi no-
 stræ nata. Admirationi es omnibus: periculū est
 præsens,

praesens, & in praecipiti casus, ne ex uirtute in
 turpissimum *φιλανθίας* uitium declines. Quam
 obrem inter haec folia nihil speciosius, nihil extat
 diuturnū magis, atq; mentis securitas: quae solida
 paratur, parta conseruatur, cōseruata stabilitur,
 si nostra arbor in humanum ius ac dominiū tran
 sferit, folia decerpta, inq; animi thesaurum recon
 dita fuerint, nequid reliquum fiat prospectum sit.
 Quotumquenq; dederis huius arbusi dominum,
 totidem his folijs ornatos deprehenderis. Hanc
 arborem ita depictam, ueris ac genuinis colori
 bus expressam, tibi ingenua pubes offero, tuae sa
 luti ascribo, foelicitati dedico, profectui literario
 nuncupo. Age igitur eam complectere, manum
 admoue, securim adhibe, laborem ferre satage, ut
 radice potiaris, quamuis amara, & austeritate or
 diosa. Hesitas? Amoris dulcedinē interpone, indu
 bitatō confisus rem mitiorem fore. Corticem de
 quaris: mox ultro rami, & multo pulcherrimi, &
 omni uoluptate referti, sequentur, folia accedent.
 Haec arbor nulli tēpestati exposita, nulla senectu
 te moritur, semper uernat, perpetuō uiret, odores
 spargit suauissimos. Hāc spectate iuuenes, conuel
 lite, amplectimini, exosculamini: lato
 principio, successu letiori, euentu
 letissimo gauisuri.

BEATVS RHENANVS
Iacobo Spiegel Selestatino,
Cæsareæ Maiestatis ab epistolis S. P.

Platonem, quem multi diuinum appellant, in Siciliam accitum aiunt à Dionysio tyranno, cū e uittata nauī in littus egressus esset, quam is in Atticam illi obuiam miserat, albīs quadrigis triumphantis more exceptum. Tu quoque mi Iacobe, cum proximè ex aula inuictissimi Imp. Cæsaris Maximiliani ad nos, hoc est ad patriam uenisses, mox à Senatu Selestatino quàm honorificè (ueteri consuetudine obseruata) salutatus es. Mos enim est optimatibus Selestatinis, neminem sine munere suscipiendi. At subinde (quæ tua est modestia) conuocatis amicis, qui Musarum sacris initiati sunt, Schurerio inquam, Rhenano, Sapido, ac Arnoaldo, pontificiã apparatus

parasti cœnam. ubi à nobis sermo
 (etsi audiendarum nouarum rerum,
 & in primis Venetiæ expugnatio-
 nis auuiditate teneremur) nō tam de
 Marte, quàm de Pallade habitus est.
 Vidimus tum libros, quos ex Vene-
 ta præda asportasti. Vidimus item in
 libraria tua supellectile (quam ha-
 bes & elegantem, & copiosam) Can-
 talicium de bis recepta Parthenope,
 qui, ut à te accepi, sacratissimo Cæ-
 sari Maximiliano, de claris uenato-
 ribus egregium opus dicauit. Cæte-
 rum cum de libellis minime uulgo
 protritis mentionē faceremus, sub-
 ieci ego, Pandulphi Collenutij Apo-
 logos penes me esse. quos cum in æ-
 dibus meis ueluti per transfennam a-
 spexisses, statim leonem (ut est in a-
 dagio) ab unguiculis æstimans, ro-
 gare me non destitisti, quo eos in pu-
 blicū emitterē. Feci ego id haud inui-
 dos tradidi, Accipe igit̃ suauiss. Iaco-
 be, le.

be, lepidissimos illos Pandulphi Apologos, sua festiuitate etiã Samosatheum Lucianũ superãtis. In Agenoria, strenuitas extollit, desidia taxaã. Misopenes, auri ac sapientiã ad utranq; foelicitatẽ usum indicat. Alithia, ueritatis cõmendationẽ ac uictoriam, uanitatis uerò detestationem ac turpẽ fugã cõtinet. Bombarda demũ, uiolẽti tormẽtariarũ machinarum impetus rationẽ ostendit. quem tu Apologũ legens, recordare creberrimorũ iactuum, quibus Cæsariani in Patauina obsidione impetebant, ubi staturã breuitatẽ tibi plus semel salutis fuisse ferunt. Bene uale: & Carmẽ de Patauina obsidione illustris Comit̃s Nugarolis, cum absolutũ fuerit, nõ sine Oratione illa Heliani ad Vngariã regem, ad nos quã ocyssimẽ trans mitte. Iterũ Vale, & salue. Ex Elephanto nostro, in urbe Selestatina. Calend. Nouemb. Anno M. D. X.

PAN·DVLPHI COL
lenutiij Apologi III.
nempe,

AGENORIA.

Laborem, uirtutem atq; artem extollit: Inertiam uerò, Fraudem, Hypocrisimq; detestatur.

MISOPENES.

Aurum ac sapientiam ad utranq; fœlicitatem esse instrumenta ostendit: ueram quoq; philosophiam, non in doctrina, sed in uita consistere.

ALITHIA.

Veritatis laudem, Vanitatis uerò à Veritate ipsa profligatae, in exilium relegatione continet.

BOMBARDA.

Impetus Bombardæ rationem aperit.

APOLOGI PRIMI

argumentum.

Murcea Ignauia & Inertia, Agenoria uerò Diligentia atq; Negotij præsidis dea Romanis olim culta, sed & omnem mortalium uitam pro cuiusq; studijs distinguentes, huic Apologo materiam præbent. Quo Inertia, Fraus, Hypocrisisq; taxantur: Labor uerò,

Virtus & Ars extolluntur, & Iouis de creto rerum mutatio portenditur.

AD ILLU

AD ILLUSTRIS-
 mum Principem Herculē Estensem,
 Ferrariensium Ducē inclytum, Pan-
 dulphi Collenutijs Pisaren-
 sis
 Iurisconsulti A-
 pologus.

AGENORIA.

Nertiam natu inter filias mino-
 rem, fatuam alioquin, atque in-
 strenuam sceminā, sed cui blan-
 da species atq; alleatrix esset, La-
 bori communi gentium Deo,

Orcus pater uxorem dedit, ingentes (ut est locu-
 ples deus) dotis nomine diuitias pollicens, si ex ea
 liberos gigneret. futurū nanq; prædixerant Par-
 cæ, ut uiro quidem obtemperans, filias septem pa-
 reret, quarū nomina ea litera Latina inciperent,
 quæ nisi contractis in orbem prominulis labris
 uox efferatur, enunciari non potest: illas uerò o-
 mnis mortalium cura consecraretur, ueneraretur,
 coleret. At si cœlebs perduraret, procorum petu-
 lantia deteriore longè prolem ederet, quæ &
 familiæ dignitatem & rem familiarē euerteret.
 Nuptiæ igitur magno sumptu, insigniq; appara-
 tu in æde Larium instructæ sunt. Genius uerba fe-
 cit: Domitori uictoriq; rerum omnium uiro, nu-
 g s p sisse

p̄sisse speciosissimā scēminam. Ea si illi obsequens
 esset, si nihil eorum fugeret, quæ uir initio qui-
 dem subausterus ac difficilis imperaret, pulchra
 de prole matrem matronamq; futuram. Eum esse
 uirum, qui agros excolit, qui maria traiciat, qui
 urbes extruat, ciuitates faciat, tueatur, au-
 geat: eum esse qui Heroas olim, priscos illos, æ-
 ternitate donauit: qui Herculē deum fecit: cuius
 ope tandem celsa illa atque immortalis Respu-
 blica, quæ summo illi atque immobili eximij or-
 bis conuexo nititur, tot tamq; egregijs illustra-
 tur ciuibus, qui sanguine nobis hanc patriam pe-
 perere suo. Quod sc̄elix igitur faustumq; esset,
 iret fortunata coniunx, nec procorum blanditijs,
 nec muliebribus assentatiunculis adhiberet ani-
 mum, sed uirum in primis diligeret: & quæ est a-
 moris summa, sese ipsa in illum transformaret.
 Ita beatissimam futurā, notamq; omnem (si quam
 fortè ex nominis deformitate contraxerat) dilutu-
 ram. Ea cum perorasset Genius, munera in pri-
 mis Labor sponsus obtulit, gallū, bouem, asellum,
 stimulum, marram, clypeum, gladium, librum,
 pugillares, sudoris cados tris, uigiliarum mo-
 dium, curarum scrinia quinque. Ea cum proba-
 rent fermè omnes, irridere quidem primum spon-
 sa, mox fastidire cœpit, quod indigna molli alio-
 quin & delicatæ puellæ uiderentur munera: cui
 focaliâ

focalia, flammea, sudariola, specula, lectulusq;
 conuenirent magis. Hinc irarum causæ, ac dissi-
 dij primordia prodierunt. ita priusquam in tha-
 lamum conuenirent, misso ad uirum libello, hæc
 mandauit Inertia. Quandoquidem ô Labor, nos
 adeò contemnis, ut nec iucundiora quidem mise-
 ris munera, quam facies tua præ se ferat, condi-
 tionem tua non utar. Tuas igitur res tibi habeto,
 tuas res tibi agito: Vale Labor. Ita in diuersa
 noui coniuges abiere: Labor sese Mineruæ infa-
 mulatum dedit, peregrè proficisci statuit Iner-
 tia. Sumptis igitur quæ opportuna uiderentur, u-
 na Hypocrisi comite adhibita, duabusq; uernulis,
 Fraude ac Desidia, quòd secum natæ atque educa-
 tæ essent, peruagari orbẽ cœpit. Ad aspectum ce-
 lebris sceminae occurrere passim plenis uijs mor-
 tales, aspicere, laudare tum formam, tum comi-
 tes, circumfistere, subsequi, agglomerare sese cer-
 tatim omnes ex agris, foro, curia, classe, castris,
 tabernis, officinisq; effusi: & quacumq; illa ince-
 deret, comitari gaudebāt: laudare præterea, quòd
 trucis uiri dona cōiugiumq; abnuisset: indignam
 fuisse faciem, quæ torui hominis, & minime ob-
 sequentis nuptijs asperaretur, syluesceretq;. Illa
 blandè comiterq; omnes excipere, affari, benignè
 alloqui, mollem in posterum uitā polliceri, curis
 procul et molestijs uacuā: sese pertinaciter seque-
 rentur,

rentur, spernerent modo repudiatum à se uirum:
 se uerò, suamq; comitem, frugi fœminam, tum an-
 cillas duas, modicam scilicet familiam, tantisper
 alerent. Murceam deam colerent, cui non thure,
 aut sanguine, sed sella & lectulo, somnoq; litare-
 tur. His atq; alijs pellacis fœminæ delinimentis in-
 immensum aucta multitudo, dum orbem lustrat,
 dum miratur, dum concionantis dominæ blandilo-
 quentia detinetur, deficere paulatim copiæ, anno-
 næ mox intendi precia, tumultuari subinde cœ-
 ptum. additus turbæ pauor, non ficto rumore, E-
 suriem, Egestatemq; magnis itineribus aduenta-
 re, quæ uniuersum illum cœtum dissoluerent. &
 iam in propinquo esse: quippe quæ desertis omni-
 bus, uacuis regiones, ciuitatesq; nullo obsistente,
 facile penetrauerint. Perculsi repentino malo
 proceres, Inertiam circumsistunt, quid factò opus
 sit rogitant. Consulere in medium iubentur pri-
 mores, quibus ad molliora sagax ingeniu: simulq;
 referre, qua ratione fugatis pessimis hostibus, ali-
 menta Inertiæ cõparari possint. Erant inter sum-
 mates uiros qui nuditatem, & collaticias escas,
 probra, cõtumelias, & quiduis indignius patien-
 dum potius suaderent, quàm abnegandum Iner-
 tiam: mortẽ, malorũ omniũ finem solutionemq;
 esse æquẽ omnibus expectandam. Interea uiuen-
 dum tamen, letandumq; dum quid est quod edas:
 ubi

ubi quid secus eueniat, ad ridiculum usq; perferen-
 dum. Videre licet *feras*, atq; expertiarationis bru-
 ta, benignitate naturæ sibi sufficere. Sic ipsis quo-
 que, si ceptam semel sectam non deserant, omnia
 cum naturam, tum fortunam, tum usum ministra-
 re posse. Quid enim si aliud agentibus ipsis, in spe
 ratus aliquis thesaurus appareat? Quid si iactu
 uel naufragio eiectæ littoribus merces, sese inopi-
 nato offerant? Quid si bella pestesq; hominibus
 impendeant, metuq; trepidi oppidorum cultores
 diffugiant, & incustoditas opes negligant, quæ
 derelicti titulo in ius occupantium cedant? Quid
 si impèdens malorum timor agitet quosdam: alios
 seueræ manium diræ, terribilesq; à supremo die
 Rhadamãthi terreant sententiæ: atq; ita uel uotis
 astricti, uel spe promissæ sceleribus ueniæ ducti,
 nobis largiantur, quæ interea obligurire possi-
 mus: Non deesse homines aut clementiæ gloriam
 affectantes, aut iactantia stolidos, aut precanti-
 bus faciles, qui uestem, qui Cererem, Liberumq;
 ministrent. atq; ut deficiant singula, esse publicas
 edes, quæ passim excipiant: esse ciuitatum porti-
 cus, & fortuitas habitationes, uestibula, fornices,
 dolia quoq; domorum interdum uices præbere.
 Quam nam regionem esse rerum omnium tam
 expertem, tam indigam, quæ non scenum, non pa-
 leam ferat: optimū straguli genus esse, quod sine
 precio

precio compares, quod animalium urbanos in-
 stantium lectos molestia careat: quod amissum,
 rem familiarem deteriore non faciat. Aquam
 deniq; & uel saxis internatas herbas nulli mor-
 talium usquam deesse. Esse & hoc inter uitae deco-
 ra non minimam partem, necessitatibus obsecu-
 tum fuisse: dum ne aut terrenas fossiones, aut ra-
 strorum pondera, aut militarem duritiam, aut ra-
 lorum pericula, aut dominorū ingenia, aut publi-
 carum rerum anxietates, aut rei familiaris incom-
 moda, & circumfusas undiq; erumnas, dominam
 deamq; nostrā INERTIAM fugientes, experiri
 oporteat. Irent alacres, & uenientē Esuriam Ege-
 statē comiter exciperēt, quæ aut finirentur ipsæ,
 aut certe finirent. *Viuat INERTIA.* Hæc dis-
 sertabāt plurimi, quos inter Antisthenes quidam
 Atheniensis, & Sinopeus Diogenes, & Theba-
 nus Crates, importunæ licentiæ Græculi (ut est lo-
 quax natio) magnis uocibus personabant. His
 ancillarū alterum DESIDIA, mirū in modum fa-
 uere: orare dominā, bono animo esset. esse Græcos
 homines qui ista suaderēt, opinione sapientiæ uul-
 go celebres, & qui primi fugienti illi uiro suo La-
 bori hospitium denegauerint, repudiūq; illud suū,
 editis etiam uoluminibus laudauerint. nunquā se
 defuturā, et cōmorituram se dominæ, bonā modo
 spē haberet: prorogatos latissime regni sui fines,
 placuisse

placuisse populis dogmata. Iniquū simul impiūq;
 futurū, si deserantur. Quiesceret modō, curamq;
 omnē amoueret: cōmonitionesq; Græcas, si sape-
 ret, amplecteretur. At ē plebe media quidā que-
 rimonijs cōplebant omnia, accersendūq; LABO-
 REM potius suadebant, impigrū uirum, et fortē,
 et magnis quodam rebus spectatū, conciliandūq;
 INERTIAE. Lentē tamen ægrēq; in uxoris inti-
 mum contuberniū admittendum esse, ut quā mi-
 nimū arbitrij in eam habeat. Tantisper uerō eius
 cōsuetudinē illi permittere, dū quid ageret, quod
 Inertiae cōmodis utibile futurum esset, quodq; ad
 arcendam Esuriē ualere posset. Hæc obstrepente
 circum multitudine uix exaudita, in irritū cecide-
 runt: adeō Laboris nomen qualecunq;, triste hor-
 ridumq; cunctis uidebatur. Cum uernularū alte-
 ra demisso uultu, FRAVS, dominæ genibus aduo-
 luta, uitā heræ precabatur, uitam quoq; sibi ipsi
 superflitem si modo darent dii, nihil esse quod
 presentis fortunæ minas formidabiles facere pos-
 set: solam se, atque unam omnibus suffecturam.
 Non esse se ex earum numero, quæ ubi perisceli-
 das, discriminalia, smegmata, cæterumq; mulie-
 brem mundum disposuerint, ubi lectos strau-
 rint, mensamq; instruxerint, satisfactum serui-
 tij legibus putent. Verū ex his esse, quæ ea eti-
 am quæ desiderijs uitæ necessaria sint, cōparent.

Magnum

Magnum sibi in humana ius esse, multum sibi per
 lucem licere, per furuum plurimum: habere se
 diurnas nocturnasq; artes omnes, quibus hostium
 rabiem retundere atque exarmare posset. Versi-
 pellem oportere esse hominem, furacem, har-
 paga, qui Inertiam sectari, qui lautè uiuere, qui
 alere beatam multitudinem uelit. Nec timenda
 uana illa nomina, quæ sibi instrenui quidam ho-
 mines quondam confinxerunt, Famam, gloriam,
 laudem, charitatem, multaq; eiusmodi: primam
 & summam de censu atque opibus curam haberi
 oportere. Hæc ubi affuerint, cætera in tuto esse
 proinde habere curarent, si uiri essent. nam unde
 habuerint, quæ siturum neminem. Vix esse angu-
 lum, qui non spargentibus ista Græculis, *Δει δὲ
 ἄριστος*, illud Demosthenis cuiusdā non per-
 sonet. Rudia illa agresti seculo quondam laudata,
 nunc exoleuisse, uirtutum figmenta. Iam famam,
 gloriam, laudem, esse nihil aliud quàm inanem
 populorum rumorem, & uentosa (ut poetarum
 quidam ferunt) gaudia, quæ summus quoque dies
 abscondet. Charitate uerò quid stultius? quæ ho-
 minem in id uerecundiæ protrahat, ut de commo-
 dis sibi detrahi patiatur, iniurias quasq; ferat;
 atq; alijs deniq; bene esse malit quàm sibi. Quāto
 salubrius esse, ea uenerari atq; in precio habere,
 per quæ cibus, uestis, domus, salus, otia, delicia
 mollitiq;

mollitiâq; comparentur, quæq; & ipsa prudentie, sapientiæ, dexteritatis sibi nomen uendicant. Astum uidelicet, delationem, dolum, uersutiam, præuarcationem, tergiuersionem, ironiam, assentationem, obsequiû, & nulla unquam uoce satis laudatam Adulationem. Esse uerò in conspicuo commodissima exempla. Et si inspice re tanquam in speculo uitas hominum oporteat, quod quidam autumant, uidere licet non in angustis, aut angulis, neq; in conticinio, sed media luce, in plateis, in foro, curia, aulis regum, deorumq; templis, Venalitiarios, Mangones, Proxenetas, Trapezitas, Danistas, Causidicos, Mathematicos, Chymistas, Scurras, Sacricolas, non aliaratione quam sua ope suoq; ductu uicticem Inertiam fecisse. Suppetere & à brutis, & à sensibili animantium genere documenta, quæ cœlo terra mariq; continentur. Non piscem, non uolucrum, non gressilem, non reptilem ullam animantem, non denique insecti genus ullum esse, quod non alieno malo, non Fraudis ope, uictum sibi molliorē pariat. Naturæ se esse filiam, & ab ipsa nascentis mundi infantia suas semper artis mortaliū generi commodasse: multas etiam sibi superare non desperaret Inertia, sed Mercurio duce, seq; fidissima ancilla, sic ubi opus esset aduersus infames deas magno animo grassaretur. Hæc

atque alia differentem Fraudem, frequens subse-
 cutus est multitudinis fauor. Nam præterquam
 quod uera ab ea dici, & usu iam recepta, intel-
 ligeret uulgus, addebant animos, insignes qui-
 dam uiri, doctrina pollentes, acres facundia, &
 (ut sunt Græca ingenia) oretenus philosophi,
 domesticis exemplis priuatim instructi: Demo-
 critus quidam Abderites, & Atticus Demosthe-
 nes, & cuius auctoritatem studiosiores imprimis
 mirarentur, Aristoteles quidam. Hic & deser-
 tum à se magistrum, & deceptum anicum sum-
 mum suum Theodectem, & sublatis ueneno re-
 gis conscientiam memorabat: ille offas Midia,
 & Persicam pecuniam, & Harpali munera, &
 simulatam anginam, tergiuersationemq; in Rem-
 publicam ostentabat. Tertius magicas uanitates,
 & mathematica portenta, & Chymisticas mix-
 turas, & flagrantis luxuria atque auaricia men-
 tis decipulas afferebat. Tum Stephanum quen-
 dam, & ipsum Græcum, nouum sophistam, &
 barbarum Geber, deteriorisq; notæ homines,
 quos conphilosophos suos diceret, adducebat.
 Magna undique exempla. Nec ullus ferme fuit in
 tanto palliatorum grege (conspirauerant enima
 cum scemina omnes) qui non eadem uel proprio
 periculo suaderet. Recipere se paulisper, ac re-
 spirare uisa est Inertia, cum Græcis exemplis,

tum rotata eloquentia, quæ suas illas rationes
 turbæ penitus infixerat. Animo tamen anxia, in
 ancipiti uersabatur, ut quæ Egestatem summam
 malorum omnium arbitraretur: omniâq; tamen
 ageret, quo illam admittere necesse esset. Sed nec
 priori sententiæ fauendum censebat, quod mol-
 liorem uitam, appetitamq; lauticiem, & delica-
 tiores epulas (præcipua Inertiæ uota) uel dif-
 ferre, uel interdiceret uideretur. Fraudis uerò
 consilia, quod ciuitatum legibus, gentiumq; in-
 stitutis, supplicijs obnoxia, atque ideo pericu-
 losa, uel certe securitati atque ignauiæ inimica
 formidaret, cunctantius audiebat. Metum auge-
 bat, quod Labore, repudiatum quondam uirum,
 nouam sibi nuptam Palladis ope conquisisse, stre-
 nuam sceminam, & quæ sæuissimas illas deas in-
 se irritasset, nonnihilq; ab ijs ulcioni parari ex-
 ploratores nunciabant. Sed omnem sollicitu-
 dinem comes prorsus ademit HYPOCRISIS,
 lenta alioquin, tacita & cunctatrix scemina.
 Quæ ubi dissidentis uulgi sententias, pernutan-
 temq; dominam conspexit, editum quendam con-
 scendens tumultum, unde & uideri ipsa, & om-
 nibus exaudiri uox posset: manuq; silentium in-
 dicens, ad hunc modum uerba fecit. Nisi me
 dominæ deæ nostræ Inertiæ eximia charitas, ue-
 straq; in illam studia permouissent, Sodales, nec

indictum mihi silentium (quo die mysterijs deæ
 Murcæ initiata sum) rupissem, nec ea quæ ijs qui
 sibi soli sapiunt, maxime abstrusa atq; abditæ esse
 debent, palàm fecissem. Nunc quando per ambi-
 guas fremētis turbæ rationes, tumultuantisq; in-
 uicem philosophos, eò res nostræ deuenerunt, ut
 aut subeunda manifesta mendicitas, aut semper
 formidanda (ceu Tantalo saxum impendens) le-
 gum seueritas, aut (quod abominor) durissimus ho-
 stis LABOR in contubernium admittendus sit:
 statui & ipsa meam sententiam promere, simulq;
 rationem afferre, qua ire periculis obuiam, igna-
 uiamq; tueri commodissimè liceat. Quod si eam
 (quam spero) mihi operam dabit, dabo uobis
 & ipsa manum, opemq; meam mutuabo, ut non
 tam consilium quàm auxilium à nobis accepisse
 uos intelligatis. Verùm ut in cæteris quidem ar-
 tibus ac scientijs uitæq; institutis, cōfessa quædam
 principia proponi solent, à quibus tota deinceps
 eorum de quibus agitur materia, dispositionem
 ordinemq; concipiat: ita nobis faciendum nunc
 est, aperiendæq; sanctiones, quibus quasi symbolo
 quodam nos inuicem cognoscentes, omnia con-
 filia, dicta, factaq; nostra, ad eas dirigamus. Quæ
 igitur in deæ Murcæ penitissimis sanctuarijs ha-
 bentur, & quæ quasi nobis primigenia esse de-
 bent, ea nos non ignorare æquum est, semperq;
 meminisse

meminisse conueniet. Ea autem hæc sunt. Si placet, aduertite.

Harpocratem deum sodales colunt: & nulla alia re, sed digito sacrificant.

Laborem penitus prorsusq; abnegant.

Curam, solitudinem, commiserationemq; amouent.

Securitatem adhibent,

Opem, quum datur, contrahunt.

Oues aureas ne spernunt.

Mensæq; lectiq; iura inuiolata sunt.

Voluptates solitudine cautelaq; sepiunt.

Personam pro tempore semper gestant.

Qui secus faxit, Inertiæ sodalium eiurasse, seq; in perniciem coniecisse, conuictus sit.

Hæc leges, hæc Inertiæ sacramenta sunt: breuibus illa quidem, angustisq; literis cõtenta, sed interpretatione diffusa. Hæc teneamus oportet.

Huc consilia referamus, huc actiones nostras omnes (si uiri sumus) dirigamus. Multi cum segne otium, ignauiamq; magnifico philosophiæ nomine uelassent, magnis contentionibus, nullo idem consente, dum Inertiam quærunt, hæreses sectasq; instituerunt quidem, nec tamen quod uolebant, adepti sunt ipsi, nec adipiscendi præcepta posteris reliquerunt. Nam dum alij Dialecticas ambas specie quidem tenus subtiles, uel phycas rationes, ut homini incomprehensibiles, sic minime
h 3 utiles

utiles peruestigant: alij Fœlicitatem nescio quam
 nusquam cõpertam, uel diuinatã potius, perscru-
 tantur, atq; ita sapientes beatiq; nullo negotio ui-
 deri uolunt. Et illi aranearũ telis persimile quid-
 dam fabricantes, Belidibus puellis simillimi ap-
 paruere, haurire plenũ puteum perforatis urnu-
 lis satagentibus. Hi uerò dum uano populorũ cla-
 more, & inanibus laudantiũ uocibus capiuntur,
 infamiæ primum morbum sibi induerunt: mox in-
 magnas calamitates inciderunt, manifestãq; men-
 ditatem, & auaritiæ & luxuriæ infamiã subie-
 runt. Cui enim non Aeschines Lysaniæ filius, &
 tantopere prædicatus ille Plato, noti sunt? Cui
 non & Cyrenaicus Aristippus, & Cyzicenus He-
 licon, & Rheginus Phitõ? At hi pecuniæ & diui-
 tiarũ gratia in Sicilia nauigarunt, atq; ita se Dio-
 nysij thesauris immerferũt, ut uix inde diuelli po-
 tuerint. Vnde alij uincula, alij exilia, alij mortem
 pertulerunt. Nonne & Eudoxi Cnidij, & Deme-
 trij Phalerei celebris fama? & hi pecuniæ gratia
 in Aegyptum, magno eorũ malo traiecerunt. At
 Speusippus, notus ille Atheniensis, ad Cassandriũ
 Macedonem profectus est, & poemata quedam
 frigida à se composita, pecuniæ gratia, magna in-
 famia, magno omnium risu in nuptijs recitauit.
 ita dum pergræcari per philosophiam Græci uo-
 lunt, per peti per imprudentiam didicerunt. No-
 bis igitur

bis igitur ne eadem eueniant, curandum est: atq;
 illud in primis intelligamus oportet, Nullum ho-
 mini infestius esse animal quàm hominem. Verum
 illud peruulgatum uerbum, Hominem homini lu-
 pum esse. Atq; ideo diligenter cauendum, ne ulla
 mentis nostræ pars, nuda intectaq; hominum ocu-
 lis relinquatur. Omnia uel pertinaci silentio, uel
 honesta professione uelanda sunt: aliena uerò se-
 creta callidissimè peruestiganda, expiscandaq;
 Nullum enim aut ad extimationem augendam,
 aut ad recipiendos continendosq; in officijs ho-
 mines, uel aptius, uel tenacius uinculum. Simpli-
 citatis uerò fauorabile quidem nomen retinere
 oportet, rem uerò ipsam, ut stultam periculo-
 samq; repellere. Olei enim instar Simplicitas est:
 intus quidem insalubris, salubris foris. Neque ul-
 lus affectus est, qui aut perniciosior nobis, si ab
 eo teneamur, aut fructuosior, si illis insit quibus
 cum uersamur: si præsertim uel in opulento sene,
 uel locuplete matrona, uel prodigo adolescente
 inueniantur. Cum agendum nobis quippiam of-
 fertur, tam etsi compendij speciem præseferat,
 considerare ante omnia oportet, an ullum in eo
 sit Laboris, inuisi nobis hostis, commercium.
 Quod si uel tenuis eius suspicio deprehendatur,
 amoliendū protinus. Acer, durus, difficilis, asper,
 et ut poetarū quidam cecinit, improbus deus est

Labor: & Inertiæ peruiçax, si admittatur, domi-
 tor. Hunc igitur maximè deuitare oportet, solici-
 tudinis curarumq; parentem. Quatuor uerò cum
 sint, quibus maxime negotia, anxietates, mentisq;
 perturbationes imponantur, Vxor, aua, nauis,
 ager: ea nobis omnibus fugienda. Cauendumq;
 maximè, ne nobis cum illis quicquam unquam
 conueniat. Nam si illa aut tractare, aut in illis or-
 mino uersari fortè contingeret, continuo in la-
 boris ditionem uincti traheremur. Magnum ta-
 men in his temperamentum adhibendum est. Non
 enim usque adeò fugienda sunt, ut si aliena uxor,
 modò dapsilis sit: aut credibilis rex, opinionis ue
 captator, modo largus sit: in retia incidant, illi ar-
 cendi sint. Nec nauis, si quò necessario eundum
 sit, gratuito nauclero, dum in ea nihil agatur, re-
 pudianda est. Nec ager, si fœcundus, si donetur,
 legetur' ue, recusandus est. Hæc enim si nobis mi-
 nistrentur, Inertiæ gratissima instrumenta sunt:
 si à nobis ministrentur, hostilia. Huc pertinet
 grande illud aurearum ouium mysterium, sonda-
 les. Nec aliud priscos illos INERTIAE proce-
 res per Iasonem, Heroasq; comites, decātatumq;
 illud aureum uellus, ac Medeam, signasse arbi-
 tremini. Ego illi tum Medea fui: ego artes illas,
 ueneficiaq; perdocui, quibus peruiçiles illi cauto-
 rum hominū oculi perstringerentur, & arma illa
 auaritiæ

auaritiæ præsidia retunderentur, dum callidi, &
 uirtutis opinione celebres uiri, diuitem illum Re-
 gem, & bruto uerueci comparatū expoliāt. Vos
 quoq; si dulce hoc cognatumq; nobis, & charissi-
 mum corpus alendum, curandumq; est, quod esse
 aliquid sentimus & scimus, sine quo nihil agimus,
 nihil sumus, unde omnis gratia, lepor, suauitas,
 quies, uoluptasq; proficiscitur, propter quod ma-
 xime uita omnis expetitur, me consultrice, me co-
 mite, & si (præsentē Inertia) nomen hoc occupa-
 re fas est, me duce, aggredimini tutum opus sode-
 les, ac nō difficiles machinas expellite, quibus Esu-
 riam Egestatemq; pessimas feras, pessundemus.
 Absterrēdi primum frenandiq; sunt duri, diffici-
 les, morosi, docti, oculatiq; homines, quibus ociū
 nostrum inuisum est, qui illas in nos irritant. His
 deorum metus opponendus est. nam hominū qui-
 dem sæpe gratia, nonnunquam precio, sæpius ue-
 ritate, si admittatur, excutitur. Maxime igitur
 deorum cultum prætendamus oportet, eorumq;
 nobis non naturam modo, sed mentem præcogni-
 tam esse, per philosophiam, per oracula, per con-
 quisitas undiq; præstigiās (quàm maxime fieri po-
 test) persuadeamus: polliceamurq; quæ à nobis
 præstari non possunt. Inuisibilia familiaria nobis
 numina, & muneribus placabilia, insinuemus.
 Vox, uultus, gestus, ad seueritatem atq; constan-
 tiam,

tiam, nonnunquam ad hilaritatem facilitatemq;
 componenda sunt. Fastus etiam, arrogantia, inui-
 dia, nequitia, malevolentiaq; cognatarum nobis
 affectionum species, alienis opibus prætendere
 sunt. Vestitus tegmenta q; nobis cōparemus, qua-
 lia primi illi prodigiorum repertores Græci, pal-
 liati sophistæ, commenti sunt. Personatos esse o-
 portet, si sapimus: semper q; aliqd cōminisci, quo
 sacrum illud latibulum, sanctumq; silentium refe-
 ramus Harpocrati, non uita modo cæteris ratio-
 nibus, sed triclinijs cubiculisq; (quibus tandē de-
 uoti dicatiq; sumus) necessarium. Aues esse exti-
 reas, aliud agentes mortales. Ciuitates uero, a-
 reas: quas ubi concinnaueritis, umbrasq; & rerū
 imagines, quas modò dixi, laruasq; & quicquid
 arcanum Murcea docuit, quasi escam effuderitis:
 uos aucupes esse mementote, qui auscultantis uo-
 lucres faciliè retibus implicetis, si ut illi faciunt,
 sic uos quoq; latitantes, silentesq;, inescari illas
 patiamini. Quare agite promptissimi Sodales,
 resumite animos, nec suauissimam deam ^{INER-}
 TIAM deserite, si pro Esurie Saturitatem, pro
 Egestate Opulentiam, pro Labore Quietem, si
 deniq; (triumphatis hostibus) ociū securitatemq;
 adipisci cupitis. Amplectimini salutaria quidem,
 ueraq; consilia: aut si mauultis, præsidia: dicatum
 uobis hoc caput meum periculis obijcite, meq; pri-
 mam

nam semper ante aciem locate. Quod si plura à nobis fortasse, quàm quæ memoriæ commendari possint, præcepta dari uidentur, paucissimis uerbis cuncta complecti possum. Deuotum hoc peccius aperiã, reuelabo sacramentum, meq; ipsam uobis totũ insinuabo, si pulcherrimũ Græci hominis (et quidem philosophi) uobis elogiũ tradidero. Vos illud suis uerbis, Græca fide colligite.

τὰ κατὰ μὲν λαλέετε, ἀλλὰ τὰυτὰ μὴ ποιείτε.

τὰ κατὰ θεοῦ ποιείτε, ἀλλὰ τὰυτὰ μὴ λαλέετε.

Hanc orationem incredibilis omnium plausus subsecutus est. erecti multitudinis animi, non aliter quàm nouis principibus acclamatum. Laudare omnes facundiam, laudare prudentiam, tum singula orationis capita, præcipue uero illud extremum elogium ad cælum tollere: solum id esse inertie munimentum, solum præsidium. Satis singulis cautum esse, si salutaris præcepti memoriam sibi quisq; usumq; præsumeret. Leues quidem semper Græcos, sed maxime stolidos fuisse, cum uilissimorum holerum, raphani, betæq; aureum argenteumq; simulacrum Delphico Apollini dicauerunt. Hoc præceptum non auro argento'ue, sed gemmeis literis insculpendum fuisse: utiliusq; aliquanto, quàm decantatam (nescio quam) in eiusdem dei templo sententiam, qua se quisque cognoscere iuberetur,

raram

raram quidem, factuq; longe difficillimã, & que
 mortalium contigerit nemini. Melius nanq; succe-
 dere, si enitantur homines, ut ceteros quidem co-
 gnoscetes, à nullo ipsi cognoscantur. Orationi
 fidem augebant, uenerabilis fœminæ aspectus, ra-
 rus in publicũ egressus, uelata pars oris, quo de-
 centior mansuetiorq; uideretur: oculi ad grauita-
 tem compositi, sermo comis, simplicitati propin-
 quior, sed qui prauĩ ingenij maligniq; iudicia al-
 tius intelligentibus præ se ferret. Dimissa concio
 ne, læti quisq; in tabernacula sese receperunt: ac
 digito ad os reducto, pressisq; labijs Harpocra-
 tem uenerantes, cõtinuò sibi quisq; saga, uelamen-
 taq; circumponere, pulla, candida, leucophea, pal-
 lia, togas, cycladas, cucullos, amictusq; uarios, de-
 rasıs uel detonsıs capitibus quidam, quidam impe-
 xis, promissæ multis barbæ, abrasa multis tũ men-
 tum, tum mustax: tam uariæ linguis gentes, quàm
 pertinax uestis, mentis manusq; cũ uoce & pro-
 fessione dissidium. Vertumnos omnes, ac Proteos
 diceres: tuti adeò, repressis Esuriei Egestatisq; co-
 natibus, grassabantur. Nihil illis imperuium, nisi
 sicubi uiarũ angustijs Labor præsidia opposuis-
 set. Illa namq; non secus, ac Chalcedonum saxa
 Palamedes, deuitabant. Hic rerum status, hic
 prouinciarum habitus, peragrante orbem Iner-
 tia. Cum interea Labor, & ipse calibatus impa-
 tiens,

tiens, ubi se repudiatū agnouit (ut est impiger de-
 us) adiutrice Minerua uxorem duxerat, antiquæ
 nobilitatis, exempliq; sceminam, probam, pru-
 dentem, strenuam, & cui nihil eorū deesset, quæ
 desiderare coniugijs sapientes solent: non forma,
 non uigor, non genus, non industria. Nomen huic
 Agenoria fuit, in defessa uirtute, maritū quocūq;
 iret, intenderet, sequebatur. Hanc Vsus pater
 ingenuè educauerat, digrediuntēq; ab se monue-
 rat, ut Laborem quidem uirum diligeret, à mulier
 ularum uerò quarundam consuetudine prorsus
 abhorreret: Inertiā in primis ab se repelleret, ma-
 lorum omniū parentē, quæ id maximè efficeret,
 ut necessaria nescirentur. plurima enim esse, quæ
 melius ignorentur. Adhibendum uerò iudicium,
 ne dum inscitiam fugeret, plusquā opus esset, aut
 minus quā deceret, saperet. Secordiā uero, Ignor-
 uiam, Desidiam, Negligentiam, Pigririam, Incu-
 riam, Inertiam, sordidissimæ deæ Murcæ famu-
 las, ne uisu quidē dignaretur. Ociose uerò ne tem-
 pus tereret, neu uana disceret, ne ue in superua-
 cuis uersaretur. Ageret semper aliquid: meminissetq;
 impossibile esse, nihil agenti, bene agere: si-
 mulq; quòd nihil agendo homines (autore Ro-
 mano quodam homine) male agere discerent. Di-
 ligentiam igitur in primis coleret, Sobrietatem
 adamaret, Fidemq; seruaret. tum datas sibi comi-
 tes om-

tes omni studio tueretur. Esse in fatis, si paternis
 quidem monitis obtemperans esset, ut pulcherrimæ
 proles parens efficeretur. Septem enim parituram
 filias, quas qui non appeteret, nemo unus
 hominum usquam inueniretur. hoc Labori uiro,
 summum rerum omnium patrem Iouem indulse
 se memorabat. Talibus atq; alijs monumentis in-
 structa Agenoria, dictis sedulo obsequens, in con-
 iugium Laboris uenerat. Comites ei Pallas dede-
 rat nobilissimas fœminas, apud se liberaliter edu-
 catas, cateq; & cordate simul eruditas: Politiam
 in primis, longè omniũ clarissimam, quæ ceteris
 quoq; præscriberet, quæ illas facere, quantumq;
 oporteret: Opim præterea, Palen, Arachnen, La-
 rundam, Dorim, Bellonam, Panaceam. Has Age-
 noria deseruit nunquam: sed neq; illæ Agenoriæ
 defuerunt. nam domi forisq; semper præstò fue-
 re, noctu, interdium etiam cum in cubiculum quie-
 tis gratia coniuges conuenirent, illæ pro foribus
 excubias agebant. Itaque ubi POLITIA lo-
 cum condendis oppidis, sedemq; delegisset, illæ
 continuo fruges, pecus, uestem, domos, merces, tu-
 telam, sospitatemq; parabant, pœnum struebant,
 necessaria cuncta importabant: ita cum beatam
 uitam ducerent, nullius omnino indigam rei, quæ
 mortalibus opportuna uideretur (nondum enim
 Aegyptiæ superstitiones, Græcæq; portenta eo-
 rum

rum urbes inuaserant) maturo partu, mira populorum leticia, septem edidit Agenoria filias, diuina omnes forma, maiestateq; conspicuas. Cum de nominibus quæreretur, respondit Numen: Ea uocali Latina litera, quæ una figura græcè scribi non posset, incipientia nomina filiabus imponerent, id elementum esse Grammatici interpretati sunt, quod V diceretur. Eam igitur quæ primò in lucem edita est, Vitam nuncuparunt. Sex deinceps quæ ordine sequebantur, Valentiam, Virtutem, Victoriã, Vbertatem, Veritatem, Voluptatem nominarunt. Hoc ea numinis prouidentia factum esse arbitrantur sapientes, quòd hostiles aduersus Inertiam animos gererent. illa autem Græcis maxime cum literis tum artibus aleretur, fouereturq;. Erant in omnium mortalium uocibus, uotisq; puellæ: nec quisquam in immenso illo numero tam mentis expers fuit, qui nõ illas ad se allicere, sibiq; cõciliare omni studio niteretur. Quis & ipsa Inertia, illaq; ingens clientum eius turba, tametsi aduersus earum parentes implacabile odium gererent, duas tamen ex illis, spretis quidẽ cæteris, Vbertatẽ, Voluptatẽq; adamabant, nihil intentatũ relinquentes, Fraudis & Hypocriseos ope, quo illas clã parëtibus qdẽ in cõtuberniũ sibi adscisceret. Ante omnia uerò, ne id rescisceret Veritas soror, magna cautela obseruabãt. Neq; enim
dubium

dūbium erat, si illa insidias detexisset, quin omnes
 in Egestatis uincula continuo dilaberentur. Coër-
 cere interea uirgines Agenoria, hortari comi-
 tes, ne filiarum tutelam, coeptumq; opus per tor-
 pore[m] desererent, ne ue illas ab indignis homini-
 bus usurpari sinerent. Instare etiam Labor, obse-
 crare, increpare, monere, ne pecora inter inertia
 formosæ adeo, & tantis artibus quæ sitæ puella,
 abutendæ per somnium traderentur. Dato pari-
 ter Herculi negotio (nam is Laboris perpetuus co-
 mes aderat) ut adhibita etiam uiculaq; si id ex-
 usu esse uideretur, Murcealium epulonū petulan-
 tiam cohiberet. Sed nulla uis, nulla custodia satis
 fuit, quin Fraudis Hypocriseosq; imperiosissi-
 marum sceminarū machinamenta, in Agenoriæ
 quoq; castra ipsa penetrauerint, Inertiamq; eius
 opibus copiosissimam facerent. adeo fatalis om-
 nium Ignauia mentes oculosq; perstrinxerat.
 Quinetiam, & quod magis mirere, una puellarū
 Virtus ipsa, succumbere uidebatur. Nam & uo-
 ciferantem Desidiā conspicata, & rabulas quos-
 dam, qui se philosophos dicerēt, atq; ideo sibi om-
 nia licere arbitrarentur, alimēta flagitantes, neq;
 despexit ipsa, neq; faciē auertit, sed escas stipemq;
 præbens: *lis*, inquit, non ut hominibus (indigni e-
 nim gratia, qui à nostro genere alieni sunt) sed ut
 homines, demus. Ita Inertiæ comites, partim quo
 pollent

pollent astu, partim puellarum facilitate, in Laboris & Agenoriæ peculium irruerunt. In hoc æstu rerum, Iouem optimum maximum adire placuit, id ex omnibus consilijs conducibile solum uisum fuit. Neque enim esse mortalis prudentiæ tantum opus arbitrabantur. Eum igitur adentes, Labor in primis, Agenoriæq; tum comites, & uenerabilis procerum turba, desperatis iam rebus opem ferre precabantur. Querebatur in primis Politia (nam illi dicendi prouinciam demandauerant) corrumpi iam mortalium societatem, corrumpi harmoniã, qua pulcherrimè quondam stetit orbem memorabat. Esse genus quoddam hominum, qui infames quasdam deas terris indixerint, Murceam, Inertiamq; illisq; quæ nõ compararunt ipsi, placamenta sacrificarent, qui non de suo pergræcarètur, scortarentur, potarent: alienisq; sudoribus partas opes, Desidiæ, Fraudis, Hypocriſeosq; præsidijs fulti, aſumerent: Laborem uerò, Agenoriæq; (qui primi mortalibus colendi dati sunt dij) ab ipsis sperni. cõferri uerò ab ijs nihil, quod in cõmunẽ usum facere posset. Aspiceret Agenoriæ comites. dare Opim Reip. fruges, uinum, oleum, salem, lignum, linum, milleg; alia humanis usibus necessaria: Palen uerò iumenta, ueterina pecora, cohortalia, lanam, lac, omnesq; quæ illam sequuntur commoditates: A-

i tachen

Pachtum & ipsam, qua est industria, uestem, te-
 gmina, stragula, peripetasmata, quæq; in usum ca-
 strorum, & miseris uelamina nautis adhibentur,
 præbere: Larundam domos conferre, commodas
 habitationes, templa, mœnia, ædificatiq; omnia
 quibus salubrior uita comparetur: Dorin non
 deesse & ipsam, sed longe lateq; uagantem nau-
 gatorium omnem usum, instrumentumq; parare,
 quo specierum mercimoniorumq; conuectatio ur-
 bibus necessaria, facilius habeatur: Bellonam iu-
 dem generosam sceminam, gladios, scuta, machi-
 nas, armaturamq; omnem, tum bellicum appara-
 tum, militariaq; omnia instruere, puluerem, sudo-
 rem, sanguinem castrorũ, uulnera quoq; & mor-
 tem nõ refugere, quo urbium tutela prouidentius
 caueretur: Panacea uerò, quid intentatum inex-
 pertumq; relinqueret, quo hominum utilitati, pu-
 blicæq; saluti uiam astrueret? mare illam terrasq;
 percurrere, nec animantes modo, & ea quæ sum-
 ma tellure nascuntur, flores, folia, frondes, fructus,
 sed quæ subcutanea quoque sunt, radices, fibras,
 bulbos, taleas, quin & in ipsis etiam terræ uisce-
 ribus metalla scrutari, quo sospitas, incolumitasq;
 seruari possent, quo lapsis morbo corporibus me-
 dicamenta præberentur. Iam uerò si quid ipsa
 præstaret, uel nominis argumento in propatulo
 esse. Ad probitatem in primis se homines instru-
 ere, bo-

ere, bonas artes inducere, ad recta studia cohortari: rem familiarem curare, publicam formare, componere: militarem disciplinam exercere: Religionem, deorumq; cultum (eum scilicet qui spiritu & ueritate continetur) ostendere, iura conscribere, magistratus creare: præsto omnibus esse, per quæ ciuitas bene beateq; gubernari possit. Iniquum non esse, si qui ista non curant, qui nihil agunt, qui publica fugiunt, coniugia contemnunt, qui naturæ tributum non referunt, qui in pulcherrimam hanc, ciuilemq; societate, nihil nisi uerba, inanesq; sonos fumosq; conferunt, societatis fructum capiant. Esse alios, qui turpes delicias & inconcessos amores sectentur: alios qui magicas obscenitates, qui chymisticas species, qui remotioris Græciensis sciētiae uanitatem, quæ superstitiones, uetera odiorum nomina, & prioribus damnata sæculis prætereant, clancularij noturniq; homines, malo geniti, poetarum simiæ: dum interea sanctissimæ deæ Agenoriæ fructus, ipsi ad compendium referant, atque Inertiæ alimenta acquirant. Adhibendum malo remedium. Exercenda iam fulmina: aut si id (quæ est clementia) recusaret, mittendum Polum, seuerum deum, & magnis rebus casibusq; seruatum, qui temporum labem uitiaq; corrigeret: Ignauum fucos pecus à præsepibus arcendū esse: pulcher

pulcherrimas modo puellas (uerum Iouis ipsius
 munus) tueretur ipse, ne indignorum manibus ue-
 luti prostituta dederentur. Hæc acri intentio-
 ne, miroq; oculorum uigore, orantem Politiam,
 simulq; uirgines ostentantem, diuorum fauor om-
 nnis commendauerat. Iupiter uerò, efficax adeo
 ueri numen, Agenoriam complexus, simulq; ui-
 rum osculans: Agite, inquit, strenui, agite fortes,
 cælo nobisq; grati: Inertiam terris dedit Orcus
 pater, idem illam contubernalesq; uiuentes ac ui-
 ta sanctos accipiet. suis furijs uexetur ignaui, De-
 sidiæ, Fraudis, Hypocriseosq; commenta miseros
 agitent sodales suos. Vos ueræ probitatis milites,
 Hercule duce, alacres lætiq; certate studijs opti-
 mis, commissisq; uitæ muneribus incumbite. Non
 uanis apij oleastri' uersertis, sed quæ legitimis pu-
 gnatoribus debetur, fœlicitate coronandi. Ea
 cum dixisset Iupiter, uirgines omnes complexus,
 earum priores quinque, fortioribus strenuisq; sem-
 per adesse imperauit. Virtutem uerò, Volupta-
 temq; apud se esse nudis, apertasq; uoluit, exu-
 tæ mortalitatis solatium hominibus futurum. Ea-
 rum autem imagines, uelatamq; circumferre Po-
 litiam iussit, quas inspicientes excellenti ingenio
 præditi uiri, assequendarum quandoq; uirginum,
 certissimamq; spem, argumentumq; conciperent.
 Tum Calliopen ab editissima cæli parte, quanta
 maxima

maxima uoce posset, hæc mortalium generi de-
 nunciare iussit oracula:
 Desperate animis, fictæ mala crimina mentis
 Posse latere Iouem, genus ô mortale, dabuntur
 Præmia: nec semper fœlix dolus, omnia certus
 Reddet aperta dies. sed nec sibi fata nocentes
 Disponunt pigri, nec Inertia temperat urnam.
 Tempus adest, rerûq; nouus nunc uertitur ordo.

AGENORIE FINIS.

APOLOGI II.

Argumentum.

Aurum ac Sapientiam, ad utranq; fœlicitatẽ mor-
 talibus instrumenta esse posse. Veram quoq; philosof-
 phiam non doctrina, sed uita cõstare. Sed cum necessi-
 tati parẽre homines oporteat, æquum esse, uiros poten-
 tia illustres uirtuti opem ferre, quæ à for-
 tuna destituta sit.

MISOPENES.

Enales ad hastam Mango ser-
 uos, adolescentes duos, auctio-
 nans ostentabat, egregia utrum-
 que forma: marem quidem al-
 terum, cui Chryso nomen fuit:
 fœminam alteram, Sophiam dictam. Sed Chryso
 i a quidem

quidem pallidior paulo uultus, atq; in scriptus e-
 rat: Sophiae uero coelestis penè facies, uerum in-
 culta & neglecta forma. Hos mirum in modum
 atque incredibilem spectantibus commendabat
 Mango In tanta sexus, generis, etatis, ordinis ac
 formæ differentia, parissimos prorsus illos esse
 industria ac potestate dicebat, dissimillimosq; ho-
 mines persimilia efficere affirmabat. Itaque lici-
 tantes clamitans hortabatur, eos sibi seruos com-
 parare, qui beatos possessores facturi essent. Er-
 rant inter licitatores Misopenes quidã, Peniates
 (ut ferebant) philosophus. Hic in adolescentem
 (ut qui Græcus, & non cæcus esset) oculos conie-
 cerat: Mangonemq; rogauerat, uti precium indi-
 caret. Ille de precio quidem conuenturũ se respon-
 dit. postea suadebat uiro, ut puerum inspiceret
 prius: tum si rebus suis conuenire illum arbitra-
 retur, indicaturũ precium. Chrysium ergo ipsum
 interrogare Misopenes primũ statuit, quod man-
 cipiorum emptores solent, sanus ne esset, an mor-
 bosus, uiciosus ue: qui nam usus ex eo esse posset:
 & quid esset, quod de se ipso alienis futurus ser-
 uus polliceretur? Itaq; percunctari adolescentem
 ad hunc modũ Misopenes cœpit. MISO. Heus
 inquam adolescens, quo te nomine parentes num-
 cuparunt tui? CHRY. Chrysiõ. MIS. Elegans cer-
 te nomen, & uocatu commodum: sed & genus ef-
 fare,

fare, tum parentes, tum patriam. CHRYSIVS.
 Mihi quidem ô here, genus non ignobile, sed nec
 tibi ignotum arbitror: nam à magno illo Dite,
 Saturni filio, longa successione per Telluionem
 ac Tellurem originem duco. MISO. Vetustissi-
 mum sanè genus, atq; Heraclidis ipsis antiquius.

CHRY. Parentes mihi Argyrozous, & Thiona,
 operosi homines, nec exiguam uitæ utilitatem im-
 pendent. MISO. Hos ego qui commemora-
 rent, audiui sæpius, ac uidisse me quando que me
 mini. Sed nullum mihi cum illis unquam nego-
 tium fuit, nisi quòd antelucanis lucubrationibus
 lucernam aliquando nobis accendit Thiona.

CHRY. Patria mihi eadem quæ Gigantibus. MIS.
 Ergo tu Gigantum conterraneus es, eorum uide
 licet qui magnum manibus rescindere cœlum ag-
 gressi sunt, qui montes montibus quondam su-
 perponebant. CHRY. Eorum planè. ac ne me
 illis deteriores putes, ego Gigantes uiribus lon-
 ge præcello. MISO. Viribus? Nunquam ego
 ædepol Gigantis esse uiribus uenale mancipium,
 adducar uè credam. Verùm perge adolescens,
 nec succenseas percunctanti. Aequum est, domi-
 num, qui nouitium seruum, ueterem in familiam
 introducturus sit, & nationem, & consuetudi-
 nem, & mores, tum corporis morbos, atq; animi
 uitia perdiscere: artè præterea, facultatè, uires, ac

cætera subinde noscere, per quæ emptio grata sit,
 nec domino stultitiã exprobret. Scis iactari uul-
 go uetus adagium, Mutationem in perã ne emitto.
 Eloquere ergo, sanus ne es, ualens, firmusq; cor-
 pore? CHRYS. Imò bene ualentium omnium ua-
 lentissimus. multos inuenies qui cœli grauitatem,
 qui aquarum mutationem, qui subterraneas humi-
 lesq; habitationes non ferant, quibus etiã ignis ip-
 se uel paululum admotus noxius sit: multos uidem
 qui non paruam esculentorum partem fugiant, et
 eorum quæq; quæ uita desideret, & quæ lautioris
 uitæ instrumenta sunt, ut aceti salisq; succos, qua-
 si abrodentes absumētesq; uitales fibras. Nihil est
 horum quod metuam. Natura ipsa (nouerca alio-
 quin) hoc inclusit mihi, ut quæ alijs maximè insa-
 lubria putentur, ea penitus mihi sint innoxia.
 Quinetiam (miraculum tibi futurum) ignis eda-
 cissimum uoracissimumq; elementum, tantum a-
 best ut admotum lædat, si me totum quantumuis
 potens circūeat, nihil mihi ex eo deperit, sed ue-
 getior multò uigentiorq; inde exeo. M I S O.
 Mira hercle narras. Sed palloris argumento,
 de ualetudine subdubitans, sanus ne esses roga-
 ui. scireq; expeto, quæ nam suspecti coloris
 causa sit. CHRYSIVS. Mirum subit, oculatus
 adeò cum sis, in eo ambiguum te esse, quod ma-
 ximè perspicuum uideri potest. Circumfer (si
 placet)

placet) oculos, & pulchrum patensq; forum
 hoc, circumstantesq; tabernas, palatia, templaq;
 intueri, & dispositas sellas undiq; ingentemq; il-
 lam mortalium turbam: uides ut in nos, coniectos
 oculos omnes teneant? Nemo unus est horum, qui
 non insidias mihi struat, tendiculasq; concin-
 net, quo me certatim rapiat: ut demirer prorsus,
 quo nam modo ui abstineant, patienturq; ociose
 adeo nos uerba facere. Num tibi hæc metus &
 palloris iusta uidetur causa? MISO. Prorsus
 iusta. Sed id cogitatione auerterat, quod tunica-
 tum illum uirum pro templo orantem, atq; è sub-
 limi suggestu clamitantem intuebar: qui acerrima
 atq; formidabili oratione, insidiantes tibi absterre-
 ret. Ita illos quiescentes inferre metum non po-
 tuisse, credidi. CHRYS. Erras, nam & ille quem
 truci adeo aspectu, ac fulminantibus oculis, quasi
 tonantem, minasq; ingerentem ijs qui mihi insi-
 diantur, cõspicis: is ipse primus est, qui me inna-
 sare quasi piscem cupit, ac tum laqueos mihi in-
 tendit maxime. MISO. Sed tu ualidus adeo cõ-
 sis, ac giganteis (ut aiebas) uiribus superior, cur
 tantopere horum insidias pertimescis? CHRYS.
 Quia eadem mihi quæ Antheo eueniunt, tantisper
 forti dum iactor, terraq; ualidiori, rapi alioquin
 facile. MISO. At cur tibi signatus stigmatè,
 atq; inscriptus uultus? fuga'ne, an furtum, noxã

ue, an piaculare aliquod flagitium, carucariâ fur-
 câ ferre, insigniriq; ad hûc modû coegit? CHRY.
 Nil horû. sed per seruitij legem, et dominorû in-
 genia, prout cuiq; in mancipatum ueni, sic uarias
 mihi indidere cum sigillorum species, tum nomi-
 na quibus dignosci possem. inde mihi nûc Bigati,
 nunc Victoriati, nunc Philippii cognomentû im-
 positû, & pleraq; huiusmodi. MISO. Recte tu
 quidē omnia, atq; hæc seruili (ut uideas) ingenio.
 Sed si te ego emam, quod tibi nomen imponi uo-
 les? CHRY. Pandorus. nam id mihi ex cogno-
 mentis omnibus maximè propriû. MISO. Edif-
 sere nouæ appellationis interpretationē. CHRY.
 Quia qui me habet, omnia omnino habet, per quæ
 beatus fortunatusq; uitâ uiuat mollem atq; opipe-
 ram, quasi qui omnia donē. MISO. Perpulchrû
 mehercule nomen: uerû absurdius nihil, si res di-
 screpet. Sæpe ego multos uidi speciosa sibi ista no-
 mina usurpantes, cæterum ignauos, infacundos,
 indociles, imò uero & malos, qui non splendidis
 appellationibus modò, sed uita indigni fuerint.
 CHRY. Quid si me Iouem nuncupari iuberem?
 MISO. Hoc ego summum nuncuparem nephas.
 CHRY. At aliud frequentius mihi apud morta-
 les nullû nomen. Nam & parē mihi, quem Opti-
 mo Maximo, cultû magna mortalium pars exhi-
 bet, ut qui me etiâ uinctû (ut sunt importuni quo-
 rundam

rundam mores) tenuerunt, habere se domi, atque
 in arca clausum Iouem dictauerint: quasi me præ-
 sente, non secus ac Ioue ipso, quicquid optauer-
 rint, uenerit: domosq; & ciuitates, & uicos, &
 tempora ea maximè fœlicia dixerunt, quibus ego
 meam operam facilem præbuerim. MISO. Mi-
 ra prorsus atq; incredibilia narras, Chrysi. at ue-
 reor, ne non adeundi Aediles sint, si te emam, ac
 redhibere oporteat, quasi uiciosum, mendacē, ser-
 uum. CHRY. Veriora uero sunt quæ differo.
 MISO. Age ergo mi Chrysi, si ego tibi iussero, a-
 grū ut colas, ac de sterili frugiferū facias, num id
 potis es efficere? CHRY. Vel litoralē sabulonē,
 nō secus ac Italiæ sumen, uel Africanū Bisantiū,
 fœcundum reddam. MISO. Quid si ædes mi-
 hi extrui imperauerim, pulchras, amplas, magni-
 ficas? CHRY. Vel Romanū Capitoliū, uel Ae-
 gyptios labyrinthos præstabo. MISO. At si amo-
 ribus indulgere, uirginesq; mihi omnium formissi-
 mas cōparare esset animus, num & in has quoq;
 tibi imperium? CHRY. Ego Anaxareten, Da-
 phnen, & Dianam ipsam, Phrynem faciā: totq;
 ego tibi penè præstabo Thaidas, quot fœcminas.
 Audisti ne unquam aenea turre inclusam ac custo-
 ditam Danaen, Ioui obsequentem fuisse? ego illi
 dux fui, ego illam illi tam parentem præstiti,
 quàm uiro lasciuam coniugem. MISO. Cupido
 ipso

ipse tibi per Iouē cedat, si uera sunt quæ narras.
 CHRY. At telum ipsum, quo maximè Cupidinè
 pollere ferunt, quo deos, deasq; atq; hominum ge-
 nus omne in furias ignemq; rapit, ego hisce mani-
 bus fabricaui: id ex me nomen sumpsit, atq; ex eo
 Chryseum telum dictum est. MISO. Supplica-
 re ergo tibi, non puero illi oportet, qui amata po-
 tiri uelit. CHRY. Imò uerò mihi. Nōne ego me
 Iouem nuncupari posse dicebam meritò? MISO.
 Sint licet ista ut prædicas, belli tamen ac pacis iu-
 ra tibi sunt nulla. CHRY. Ignoras (quod pace
 tua dixerim) quòd ignorantem neminem, ignorat
 nemo. Nam & belli me neruū uulgo mortales uo-
 cant: neq; gladij, neq; machinæ, atq; ego, penetra-
 biliores efficacioresq; sunt. Tantū uerò mihi pa-
 cis arbitrium potestasq; est, ut paratos in eadem
 gladios manibus excusserim, galeas detraxerim,
 manifestam uictoriam de manibus eripuerim ip-
 se. Nec ea quæ modo hominū arbitrijs conficiun-
 tur, sed quæ ingenijs quoq; constant, mihi, dum li-
 bet, parèt. Nam & Oratores ipse instruo, & Poë-
 tas facio, & coruos picasq; humana uoce loqui
 iubeo. MISO. Facilius ista fortasse, quàm quæ
 prudentiū consilijs in Repub. statuuntur, ubi po-
 tentiora multo uidentur, quæ uirtute & ciuili ge-
 uero est. CHRY. Nullum? leges, iura, iudicia, quò
 libet

libet impello: testes, tabellarij, ius dicētes, legati,
 praesides, magistratusq; omnes, minora etiam offi-
 cia, nutum uerentur meum. Regibus quid inter
 homines potentius, terribilius, augustius? at ego
 Regum mentes, quocūq; iusserim rapio, auerto,
 conuerto, subuerto rursus: regesq; ipsos tam euer-
 to, quam facio. MISO. Huic tam insigni po-
 tentiae, non Gigantes, sed uix ipse comparandus
 Iupiter. CHRYS. Quid Iouē toties repetimus,
 id temporis quo beatissimam fuisse hominum aeta-
 tem proditum est (necdum nato Ioue) ex me co-
 gnominatum est $\chi\rho\upsilon\sigma\epsilon\omicron\varsigma\ \alpha\iota\omega\mu$, ut intelligas tanto
 me Ioue antiquiorem potentioremq; habitum.
 MISO. Græculus es, ut uideo. nam $\epsilon\gamma$ nomen ip-
 sum indicat, $\epsilon\gamma$ uerba nationem olent. obsecro bo-
 ne Chrysi, in cœlum ibis, si iussero? CHRYS. Cœ-
 lum? Sed nec celestes patent ianuae, nisi Chrysea
 (nam hæc illi ex me nomē) clauis illas patefaciat.
 Vidisti ne unquā senem illum Romæ summo tem-
 plo cōmorantem Iani, gestantem clauem qua cœ-
 lum reseret? ea clauis est Chrysea. MISO. Di-
 speream, nisi me ad insaniam loquax hoc redigat
 mancipium. tū ne clauem illam confecisti, qua de-
 super ingens porta patet cœli? CHRYS. Illam
 ipsam. imò uero ego senem illum qui eam gestat,
 ostiariæ præfeci prouinciæ. me comite, me consi-
 liario, me duce tantū fastigij adeptus est. MISO.

Quid

Quid si Therfites, aut Phlegyas, aut ijs deterior
aliquis, recludi sibi illas cœlestes fores efflagitet?

CHRY. Si ipse iussero, si Chryseum illud resera-
bulum excussero, eodē penē loco, quo puer Phry-
gius Tonantis pedibus, assidere illos faciam: pha-
na, prophana, concessa, incesta, aræ, templa, sa-
cra, sancta, religiosa omnia, & quæ etiam ho-
minum commercio per gentium instituta subdu-
cuntur, meo arbitrato transiguntur omnia. MISO.

Omnia? CHRY. Omnia, inquam. MISO. Er-
go ut te expectent omnes, æquū est. CHRY. Om-

nes. MISO. Et omnium tutor & saluator es?

CHRY. Omnium. MISO. Et omnibus præsto-

es? CHRY. Omnibus. MISO. Ergo omnium om-

ne es? CHRY. Id prorsus. MISO. Crederē ego

istæc quæ iactas omnia, sed propriū testimonium

leges respuunt. CHRY. At ego testem tibi uni-

uersum orbem citare possum, afferre tabulas, syn-

grapha, monumenta, atq; omnium qui quicquam

unquam literis mandauerunt uolumina, poetas,

historicos, iuriconsultos, philosophos, & eos qui

sapientiæ sibi nomen uendicarunt: nullum inue-

nies, qui non me rerum omnium neruum, rerum

publicarum columen, futuræ necessitatis fideius-

soremq; felicitatis instrumentum, regem impera-

toremq; omnium clamitet, ac pro me certatim pro-

gnet. MISO. Oportuit ergo, efficax adeo cum-

sis ser-

sis seruus, te quidem nō pro mancipio, sed pro do-
 mino emere. nam & Imperator, & Gigas, & Iu-
 piter cum sis, me quidem seruum, si te compa-
 rem, te herum esse necesse est. CHRYS. Imō ue-
 rō me seruum, si tu imperes, si utaris. Nam si me
 domi uinctum torpentemq; in tenebris ceu sta-
 tuam continueris, nequissimus omnium futurus
 sum dominus, qui cibum tibi, qui somnium, qui
 tranquillitatem auferam, qui te tuo defraudem
 genio, qui te tandem furijs Harpyisq; spolian-
 dum lacerandumq; relinquam. plurimū enim in-
 terest, an habearis, an habeas: tamq; tibi desim,
 si me habeas, quā si non habeas. MISO. Oe-
 dipo coniectore opus est, ita mera mihi narras æ-
 nigmata. Si te habeam, ne habeat: si te conti-
 neam, non habeam: desisq; si habeam. Sed per-
 ge, responde: Pandorus cum sis, cur te non om-
 nes emunt? CHRYS. Quia sine me, me emit
 nemo. ego merces sum, & precium. MISO. Et
 hic quoq; gryphus Sibyllam poscit interpretem.
 Habere ergo oportet priusquam emaris, ut tu em-
 ptioni postea accedas precium? Quid nam me igitur
 iubes facere, si tui futurum precium habere ue-
 lim? CHRYS. Quod ceteros mortales facere uide-
 des. MISO. At ego uideo nihil, nā quæ ipse neq;
 facio, neq; feci, ea facturum neminem suspicor.
 CHRYS. Sed docebo ipse te, atq; intendam (quasi
 ad son.

ad fontem) digitum. ascende mecum (si placet) huc
in proximum templi pinnaculum, quo ex edito
facilius circumspicias. MISO. Ascendo: quid
me iubes circumspicere? CHRYS. Vides ne chla-
mydatos illos, liberali facie, blandis uerbis homi-
nes compellantes? tum gemmas, argentea uasa, mar-
garitarum lineas, sacculosque a sordido illo sene-
clanculum capientes, signantes syngrapha, atque
argentum subinde numerantes? MISO. Video.
CHRYS. Si nisi ut me concilient, aliud satagunt ni-
hil, supra etiam naturae potentiam audentes ali-
quid, ut scilicet quod est inanime, pariat, ac sine
mare. MISO. Istos ego opinabar esse urbanos
(ut quidam uocant) grassatores. CHRYS. Vides
et togatos illos, praecipiti gradu fora circumue-
ntes, libellatis manibus, ac prostituta fronte, clamo-
res iurgiaque intendentes? si nihil queritant, nisi
ut me sibi mancipium faciant. MISO. At illos Pa-
latinos canes appellare, mortales solent. CHRYS.
Conspicis et ad laeuam cucullatos illos longis pal-
lijs, gradibus, sublimibus, caelestibus, abdita, iustum fasque
resonantes? in studium omne, artesque impendunt,
quo me suis commodis obsequentem habeant. Nec
illum facile reperiens genus, uerbis tenuis hostilius
mihi, re uero mei appetentius. MISO. Saepe id
mihi insurravit aliquis. atque ubi introspexi, ue-
rum id esse comperi, quod a sapiente quodam de illis
dididi.

didicerā, Ouina pelle rapacissimos latere lupos.

CHRY. Nunc purpuratos illos regiam peruadentes aspice, ut quæstores rationales, uiatoresq; secum trahant, ut argentū numerent, annonamq; erogent, stipendia soluant, pecuniam conquirāt, exigant, nihil illis antiquius, quam dominorum quidem rem, sed priuatam primum, propriamq; curare, meq; sibi uel peculatu quærere. MISO. Ego illos aulicos uocabam mures, qui uel ferrum roderent. sed in familiarem tandem muscipulam sepe illos inclusisse didici, ac pro spongijis interdum habitos. CHRY. Cernis & illum resupina ceruice, locupletem hominem, annulatum, uultuosum, sublimi fastu, testudineo gradu, undanti chlamyde porticus illos terentem? MISO. Video equidem. Sed hunc phaleratum asinum ciues uocant. ac mirari mecum soleo, quæ 'nam causa tantam illam turbam mastigiæ illi comitem faciat. CHRY. Mirari itidem potes, quòd mel sequantur muscæ, aut tabidam prædam uultures? Sed in gurgustium illud infer acrius oculos, quæso. quid illic uides? MISO. Video ego ibi hominem, nisi me fumus aut caligo fallit, uitreis simipulis circumdatum, herbas pulueresq; miscentem, chalcantum, nitrum, sulphura, & fluxam quandam, quasi liquefactum plumbum, materiam agitantem. Tum gasterium nouo quodam cre

te genere obleuisse, eiq; non carbones, aut ar-
 dens lignum subiecisse, sed flammam candulam.
 CHRYS. Quid illum comminisci, quid tenta-
 re ijsce artibus putas? MISO. Ignorare me
 prorsus fateor. CHRYS. At ille me gasterio
 mixturis illis euocari, includi, gigni; posse ar-
 bitratur. MISO. Ergo candele unius flam-
 mula, atque exiguo tempore conficere id posse
 sibi persuasit, quod quingentorum aut plus an-
 norum spacio, genitorem omnium solem monti-
 um uisceribus scimus gignere? CHRYS. Posse.
 MISO. Hanc ego occupatissimam uanitatē
 prorsus esse contendo. Sed quid est quod aureas
 conijcit, rursusq; ex aqua in ignem, sapiusq;
 idem facit? CHRYS. Ille me quasi Semeles fi-
 lium, potabilem fieri posse uulgo pollicetur, ita
 ut nec Aesculapio egeant qui potent. MISO.
 Ego potores ad se allicere ijs commentis hunc ar-
 bitror, quo te illi adducant uinctum. Sed impo-
 stores uulgò dici illos audio, qui ista sectentur:
 stellionatus quidem primùm reos, mox numisma-
 tum adulteros solere fieri, atq; egregios. CHRYS.
 Rem tenes. Sed quid ego singulis commonstran-
 dis moræ tantum infumo? intra urbem inspice,
 quicquid ergasterijs illis cædi, tundi, scalpi, tra-
 hi, neri, texti, sui, sarcinari, strui, construi, de-
 struiq;

fruiq; cernis, id mihi totum impenditur. Ex
 tra urbem intende nunc oculos, & castra illa &
 pelagus considera, tum praelia, & concursantes
 inuicem armatorum globos, & nauium arden-
 tes illas cruentasq; pugnas: ego illis petor, pro
 me depugnant certatim illi. M I S O. Nunc
 quò tendat tua oratio, intelligere mihi uideor,
 quasi per apologum. Hæc quoq; me censes face-
 re, si te habiturus sim. Quid ergo, si me erga
 sterijs illis includam? num te ego habeam obse-
 quentem seruum? C H R Y. Imò uerò erronem,
 fugitiuumq;: ac uix ea tibi ministrabo, quibus
 uitam extrema per omnia plebeius ducas cerdo.
 teq; ego magistratibus, honoribus, delicijs, uo-
 luptatibusq; arceri patiar: & cum spectaculis ac
 publicis ludis adesse contigerit, in infimos te ca-
 uearum gradus detrudi sinam, & aularum pene-
 tralibus extrudi: tum ridiculò haberi, contume-
 lijsq; affici, sæpe inquinari, sæpe pulsari permit-
 tam, absens tum nomen fidemq; amittere. M I-
 S O. Iubes igitur'ne me castris illis clasibusq;
 misceri, quo te tandem in usum conquiram me-
 um, probum ac constantem seruum? C H R Y.
 Peiora ego tibi multa ex ijs polliceor, labores,
 pericula, uulnera. Et cum me res tuas procu-
 rantem, in uaria ablegaueris ministeria, non
 redibo. redibis uero & tu in comitatus, atque

optimo priuatus seruo: risum tandem populo &
 uicinis præbebis senex. MISO. Haud expectan-
 da sanè polliceris. Verùm cum nihil usquam sit
 quod magis cupiam, quàm te mi Chrysi, explica
 mihi hunc æstum obsecro, quo te precio, quo nu-
 mismate cõparare possim. CHRY. Dolo. MI-
 SO. Obolo? CHRY. Dolo inquã, non obolo.
 MISO. Sed cedò, quæ moneta dolus est unde e-
 go adipisci potero? quæ in ea imago, quæ supra-
 scriptio est? CHRY. Magna tibi postulas expli-
 cari mysteria. Sed is, omnium nummus est ualidissi-
 mus. Hunc si habeas, me tibi continuo obsequens
 habebis mancipium: si hoc careas, operam ludis.
 Verùm quando tam multis nos quæstionibus fa-
 tigasti, hospes, uolo ego te uicissim interrogare.
 æquum est enim, qualis futurus sit dominus, seruum
 nosse. nam & hoc facile à Mangone impetrare
 possum, ne me in difficilis domini seruitia, pro-
 bum & frugis bonæ compingat seruum. MISO.
 Rogami Chrysi, respondebo ingenuè. nam tu mi-
 hi seruorum omniũ dignissimus prorsus uisus es,
 qui non manumissionem modo consequaris, sed
 imperium. CHRY. Recte tu quidem. nam cum
 manumittor, tum seruius. Verùm quo te uocant
 tui ciues nomine, scire primum uolo. nam multos
 inuenies, qui haud meliores sint quàm eorum de-
 signent nomina. MISO. Mihi quidem nomen
 Misope

Misopenes. CHRY. Si pares appellationi generis animos, haud dubium quin confestim famulitij mihi praefecturam mandas, meq; pro hero caeteris imperantem, & cupita comportantem, atq; inuisa submouentem constituis. Verum & patriam (nisi molestum sit) eloquere. MISO. Penia mihi natalis ciuitas. CHRY. Ampla urbs quidem, & nobilis, sed profugis infamis ciuibus: quippe quam non secus atq; Apulam Salapiam oppidani fugiant, ac ueluti pestilentem execrentur. Sed quote genere natum praedicas? MISO. Harpagonum, quo plures insignes uiri prodire, qui imperia, magistratus, praefecturasq; gesserunt strenue, remq; familiarem ex angusta opulentam reddiderunt. CHRY. Mirum, te tanto prognatum genere, sordidum adeo, incomitatumq; procedere, ornatu propè nautico, pannoso pallio, crepidisq; detritis. Atqui gentilitium esse in Harpagonum familia scimus, nec chiragris uexari, nec scalis peti quod manu capi possit. MISO. Verum id quidem: sed meliora parari nobis uetuit hactenus professio, tametsi nec segnis uoluntas fuerit, nec frigidum desiderium. CHRY. Quam tu ergo artem profiteris? MISO. Nullam, sed sum philosophus. CHRY. Non noua mihi, aut inaudita prorsus philosophi est appellatio, sed nominis uim rationemq; desidero. Cedò igitur, quid

est philosophum esse? MISO. Eorum quæ sunt
 in uita, quæ contingunt fiuntq; , spectatorem:
 quasi in mercatis, & ludorum celebritatibus, ni-
 hil aliud agentem hominem, cum occupentur cæ-
 teri. CHRYS. Fucum mihi descripsisti, nam &
 is cæteris quidē apibus sub sole laborantibus, cel-
 lasq; fabricantibus, ignauus spectator sedet. MI-
 SO. Ne tu inclementer dixeris, Chrysi, præcla-
 ro nomini, fuci enim simus, Sophiæ tamen (quod
 & nomen indicat) amatores sumus. CHRYS.
 Ego quidem de nomine litem infero nullam: sed
 si aliud nihil quàm spectatorem philosophum fa-
 cis, dico ego aui illi simillimum esse eum, quam
 die perdam uulgo dicunt. Nam & illa quoq; sta-
 gnorum supercilijs insidens ociosa, circumspe-
 ctat, donec uniuersum diem (unde illi cognomen-
 tum inditum) perdat. Num & ego quasi arena-
 rius spectatoris futurus sum seruus? MISO. Ne-
 que tu Chrysi, si quæ in spectando contemplan-
 doq; uoluptas est, sensu tuo gustare posses, ge-
 nus hoc uitæ professionisq; contemnendum adeo
 duceres. CHRYS. Ego quidem ô Misopenes,
 tabulas sæpe tum Parrhasij, tum Apellis, sæpe e-
 tiam Myronis, Polycleti q; signa contemplatus
 sum: atq; ubi ea oculis lustrauis satis, uocesq; illa
 laudantium auribus excepi, discessi tantisper le-
 tus, dum ea intuerer. Sæpe etiam regias mensas,
 atq;

atq; conquistam illam undique epularum copi-
 am, nidoremq; non oculis modo, uerum etiam na-
 ribus hausi meis. Sic forma præstantium quoq;
 uirginum facies interdum admirans, uoluptatis
 nonnihil cœpi, dum in illas defixis luminibus hæ-
 rerem: uerum cum inde discedentem me nec ima-
 gines statuæ uel meliorem fecerunt, nec splendi-
 de regum cœnæ esuriem ademerunt: solumq; le-
 sto accubantem me, ac totis lumbis ad puella-
 ris formæ memoriam ardentem, uidi, tum me non
 uoluptatis modo quicquam, sed molestiæ dolo-
 risq; occupauit plurimū. adeo nullam ego in spe-
 ctando uoluptatem censui, neq; censeo, nisi quæ
 utilitatem quoq; simul afferat. MISO. Non
 ne ego dicebam Chrysi, cum te Gigantem Io-
 uemq; faceres, difficile esse seruili ingenio homi-
 nem, solertem esse? Tun' illam spectaturum uolu-
 ptatem, quæ oculis & corpore queritur, dixis-
 se me putas? At ego ueram illam summamq; au-
 tumabam, quæ animo menteq; & internis qui-
 busdam oculis concipitur. CHRY. At quæ
 nam est ea Misopenes? humanum ego domicili-
 um hoc sæpe audiui, fenestris quinque adaper-
 tum esse, easq; solas esse uoluptates, quæ per eas
 ad animum admittantur: ijs uero obseratis, uel
 sublatis, nullas esse. MISO. Initia quidem o
 Chrysi, per eas, uoluptatum ad animum usq; per-
 tingunt.

tingunt. sed ubi ea applicuerunt, reiectis ceteris, sola illa uera solidaque uoluptas in illo permanet, quæ ex naturalis ueritatis speculatione proficiscitur. Eaque illa Sophia est, qua maxime philosophi spectatoresque dicuntur, uerisque maxime uoluptatibus frui possumus. CHRY. Mousi risum Misopenes, qui nos seruili ingenio esse dicis uenalia mancipia: cum non seruili modo, sed hebetissimo te esse palam indices, pugnantia atque impossibilia proferas. Quoniam etenim pacto contemplari ueritatem eam quisquam potest, quæ, ut uetustissimum quendam uatem scripsisse audio, celata manet homines, haud cognita cuiquam? Namque illam superi secum tenuere latentem. Quid est quod per speculum in enigmate uidere philosophus possit, cuius oculus ad ea etiam quæ in natura maxime nuda apertaque sunt, non secus ac uespertilionis ad solares radios, hebes mancusque sit? Nonne ueritatem profundissimis atque inaccessibleibus puteis latitantem, mortales à priscis etiam seculis inuestigantes, incassum laborarunt? MISO. Vera esse non inficio Chrysi, quæ differis. Sed non usque adeo illa abstrusa est, ut non aliquis saltem, uel hallucinantibus nobis, radiolus eius effulgeat. Ex nostris quidem longè prudentiss. Aristoteles, amplius oblectari se ait exigua eorum parte quæ leuiter quoque de maximis naturæ secretis atti-

attigit, quàm si cuncta alia tenuisset: quem admodum amatæ puellæ digitulus, iucundior uidetur, quàm si cæterorum hominum membra tota inspiciantur, contrectenturq;. CHRYS. Ineptè sanè quisquis ille Aristoteles fuit, qui tenuem atq; ambiguum adeò scintillam, tantis studijs, tanto labore atque apparatu consecrandam putauerit, quæ uasto hoc mortali iustitiæ pelago non aliud momentum allatura sit, quàm Oceano salis grumus. Atq; ideo cum te Sophiæ, hoc est (sicut ego existimo) sapientiæ amatorem nuncupes, non uideo quid prosit amatorem te esse, ubi iam quid ames, nescias: aut si quicquam uel exiguū notione comprehendēs, eo potiri non possis. Inutilis ergo prorsus uestra ista redditur tam appellatio, quàm amandi spectandiq; professio. MISO. Obsecro mi Chrysi, Athenis'ne, an Alexandriae eruditus es, qui argutè adeò philosophum uellices? CHRYS. Ego Athenas, Alexandriam'ue, studiorum gratia profectus sum nunquam, neque literas unquam didici: sed mortalibus multis operam præstiti non exiguam, qua literatissimi facti sunt, & habiti. Imò uerò nonnullos adeò meo præsidio pollètes feci, ut cum rudes, ignaui, indoctiq; perseuerauerint, peritissimi tamen apparuerint, honoresq; meruerint uulgo maximos: ita ut transuentibus ipsis, nudauerint capita contribules sui.

ac de semita cesserint. MISO. Mirabilia etiam
nunc narras, quàm quæ nuper, uires tuas prædi-
cans, Chrysi. Verùm quando bonum adeò conse-
cutus es genium, pergam ego, ut intelligas quid
sit philosophum esse: ob eamq; rem dignissimum
me putes, qui tibi imperẽ, cum te meũ fecero. Exi-
gua, aut certe nulla professionis nostræ pars est,
quæ in spectando speculãdoq; uersatur: uerùm a-
liam maiorẽ longẽ, ac difficiliorẽ nobis proponi-
mus. sicut duas quoque animo nostro partes, ui-
resq; habemus cognitatas, quibus actũ nostrorum
omnium initia, progressus, finesq; diriguntur. nam
neq; intelligere, nosseq; prodest quicquam (quod
mentis maximè proprium est) nisi ea quoq; quæ
uera, atq; ideo bona esse concepimus, & uelimus
pariter, & agamus, quod appetitu quidem uolun-
tateq; conficitur. ea autem pauca adeò sunt, adeò
nuda, adeò aperta, adeò simplicia, adeò nobis à
natura ipsa insita, genuinaq; ut etiam sine literis,
sine disciplina, adipisci omnibus facile sit: ac neq;
Athenis, neq; Alexandria, nec tantis doctorũ gre-
gibus opus sit, sed uoluntate. Hoc me ex nostris
multi cum docuerint, Socrates tamen quidam no-
bis insurravit primus, qui tum perfectæ phi-
losophiæ opus esse dixit, ut quis sibi persuasisset,
nihil malle quàm bonum fieri. CHRY. Perspi-
cuè ergo nunc, planeq; intelligo Misopenes: uita
ergo

ergo philosophum facit, non doctrina. MISO.
 Ita est (ut uerum fatear) Chrysi. Neque enim,
 quam amare sectariq; profitemur, Sophia, illa
 scientia constat, sed magis bonæ mentis conscien-
 tia. CHRY. Hoc animo mihi naturæ uis quæ-
 dam intestina suggererat. atque ideò cum tumi-
 dos istos atque inflatos, nouo quodam ornatu sa-
 stuq; gradientes, tum linguæ uolubilitate, flu-
 xaq; eloquentia Pythagoram Platonemq; sem-
 per resonantes audiebam: alios item cõtortis qui
 busdam atq; inextricabilibus disputationum am-
 bagibus de ueri falsiq; ratione, & de terrestri,
 sublimi, coelestiq; natura, inuicem semper ad-
 probra usque & insaniam digladiantes uidebam:
 adduci nunquam poteram, ut hos philosophos
 crederem. aliudq; esse suspicabar, quod rationa-
 bilius peti ab ijs oporteat, quàm inanem hunc uer-
 borum strepitum, falsamq; adeptæ ueritatis opi-
 nionem. Verùm euge Misopenes, bonis (si uoles)
 auib; in mercatum uenisti hodie. Quandoqui-
 dem illam ipsam, quam amare tantopere te præ-
 dicas, Sophiam, hic mecum uenalem uides. Ecce
 ipsa est. Tu illam cura mecum pariter ut ue-
 neat: beatissimus prorsus futurus, si ambo tibi ser-
 uiamus, tuq; nobis herus, nos tibi simus mancipia.
 MIS. Id primum curemus Chrysi, quo pacto te
 meum faciam. Nam si te habeam probum adeò ac
 ualen-

ualētem seruum, nihil est quod Sophiā quæram.
 Sed neq; argentum mihi est, nec nummatus adeo
 huc ueni, ut duo comparare simul possim manci-
 pia. CHRYS. At argento (ut dixi) opus non est,
 si me petis: conseruam uerò (tantum abest ut pe-
 cunia opus sit) nisi argentum abs te abdicēs, em-
 pturus non es. MISO. Quando tam uili & ea
 comparari potest emptione, aggrediar, si prius
 pauca emptoris more perquisiero. Salue Sophia.
 Formæ iniuriam facis. nam bella adeo cum sis, hi-
 spidus iste, incomptus, agrestisq; cultus uendibi-
 lem minus facere uidetur. Cur caput quasi perso-
 nata obnubis, faciemq; obumbras crinibus? S O.
 Sæpe, hospes, aperta facie in publicum prodij,
 sæpe formæ periculum feci, nosse pariter cupi-
 ens mortalium de me iudicium. Id haud cessit pro-
 sperere. nam sustibus saxisq; pulsata, ferro etiã flam-
 misq; impetita, intempestiue ostētationis pœnas
 dedi: itaq; delitescere satius uisum fuit, atq; ope-
 riri, si quis paulo sanior adueniat, qui nec turbæ
 concinat, nec me quasi insanam spernat. MISO.
 Factum probè. Cæterum amaui ego te Sophia, ta-
 met si nunquam cominus uiderim. & nunc etiam
 amare me fateor, ac uenisse quò te mihi compa-
 rem: si te talem inuenero, qualem isti predicant,
 qui tam multa tuis laudibus uolumina dicauerūt.
 Quare aliena (si placet) faciem, ac responde, un-
 de tibi

de tibi origo genusq; est? SOP. Genus mihi uetustissimum, ante mare & terras & quod tenet omnia cœlum: patria uerò Aëonia. MI. Nulla tibi (ut uideo) nobilitas æquari potest. Verùm agamus paucis. Ancilla mihi opus est, quæ neat, texit, pensum faciat, ædis uerrat, cottidianum familie cibum coquat. num ista procurabis doctè? SOP. Nihil. MISO. Num uernulas scies mihi parere, si te seruo cuiquam in contubernium dederò? SOP. Nihil. MISO. At uxorem saltem foris comitaberis pedissequa, domi uerò penarium custodies? SOP. Nihil. MIS. Non ex usu nostro serua hæc est, Chrysi. Age Sophia, responde obsecro pluribus. nam nihil istud, nihil est. Quod'nã tibi negotium transigendum dabo, si te emero? quid est, quod scies facere? SOP. Omnia. MIS. Quin tu istam orationem perplexabilẽ amoue, Sophia. nam & inter Nihil & Omnia, rata nulla cadit ratio. Quid est inquam, quod peculiarius de te ipsa polliceri possis? SOP. Imperare. MISO. Imperare? hoc dominorum, non ancillarum est proprium. Verùm tuo ex imperio quid mihi nanciscar commodi? SOP. Honores, famam, uoluptatem, diuitias, uirtutem, ueritatemq;: atq; hæc immortalia, æterna, quæ nec auris audiuit, nec uidit oculus. Atq; illud primum imperabo, ut hunc de se ipso iactabundum Chrysum abijcias, neq; tibi familia-

familiarē facias. CHRY. Indigebis, si me abij-
 cis, Misopenes. MIS. At qui mori melius, quā in-
 digere. Verū age Sophia, hæc omnia iam mihi
 pridem pollicitus est Chrysius. Cur non ambo me-
 cum pariter atq; amicè cōmoramini, atq; ea agi-
 tis, quæ frugi mancipia parare dominis solent?
 SOP. Quia cōgenitæ nobis inimicitie sunt. Ea q;
 utriq; naturalis peruicacia, ut agente altero, ut-
 resq; suas expediēte, subsideat alter, atq; imbecil-
 lus fiat. Nihil uerò est quod rem familiarē, do-
 mumq; exagitet magis, quā perpetuæ seruorum
 rixæ: ita ut herus ipse sibi disfidere cogatur, con-
 fictariq; semper intrinsecus. MIS. Recte quidem
 Sophia. Sed si ego te præoptauero, Chrysiūmq;
 non emam, quando mihi ista quæ polliceris præ-
 stabis? Vides ut præsentī opus sit præsidio, nudo
 atq; esurienti homini. SOP. Tempori tibi ista cō-
 ferentur, ac cum esse desieris. CHRY. At ego ti-
 bi o Misopenes, ista actutum, confestimq; præ-
 stabo, ita ut repente fortunatum te, beatūq; ho-
 mines dicant, salutent, comitentur, deducant, as-
 sentiantur, arrideant, mittant munera, ad cœ-
 nam uocent, excapientur, ingeniculenturq; pa-
 resq; tibi penè ac dijs immortalibus honores ex-
 hibeant. MISO. Sæpe ego audiui Sophia, ho-
 dierna crastinis meliora esse: meliusq; sibi consu-
 lere homines uulgo dicunt, si quamcunq; Deus
 sibi

sibi fortunauerit horam, grata sumant manu,
 nec dulcia in annum differant. Multa mihi &
 magna, & uiuenti, & repentina (ut uides) pol-
 licetur Chrysius. Amaui te, non negabo, Sophia:
 sed auribus. ingens namque te laudantium tur-
 ba permouit. nunc cum te presentem intueor,
 futura, incerta, longinqua promittentem: simulq;
 animo subit, quod eos qui tibi maxime obsequen-
 tes fuisse dicuntur, egentes, calamitosos, affli-
 ctos uiderim, & (quod contra fieri oportuit)
 diuitum ianuas semper frequentantes, quo sibi ne-
 cessaria mendicarent: non possum & ipse presen-
 tibus necessitatibus non moueri, atq; auxilium quod
 datur sumere. Me quoque memini, dum te ni-
 mium, ac plus forte quam uulgaris usus postulet,
 studio linguaq; consectarer, & quae tibi grata esse
 didiceram, animi libertatem, generosos spiritus,
 popularis aures contemptum, ueritatis diligen-
 tiam, uanitatis horrorem, inscitiae ignauiae frau-
 disq; despectum praeme ferre, atq; in familiarem
 usum uerterem, omnia mihi aduersa contigisse.
 Nam & Regum supercilia, & aulicorum canum
 latratus, & ianitorum contumelias, & potentiorum
 fastus, & diuitum repulsas, & iudicum iniurias, &
 vulgi insaniam expertus sum: tuum exiliu, egesta-
 tem, uincula, fortunarumq; direptionem perpeffus:
 atq; haec Minerua ipsa teq; inspectatibus, opemq;
 nullam

nullam & subsidium nullum clienti uestro ferentibus. Quæ nam igitur iusta accusationis tibi superest causa, si fessus atq; extremè nimium indigens, hæc omnia lenientem Chrysum, leuâtemq; demiror, atq; in seruitium adsciscere quibuscunque rationibus nitor? SOP. Simile quiddam tibi eueniet, si me deseris Misopenes, quod de uia siti-enti homini quandoq; euenit: qui, tametsi purum liquidumq; suauissimi fontis liquorem in uicino esse doceant comites, atq; ideo perferendum, durandumq; esse suadeant, donec ad eum peruenerit, ille impatiens tamen, oblatam turbidam seculentamq; qualëcunq; de lacunis aquã ingurgitat. Splendidum hoc præterea, per quod longè notus per doctorum hominum ora uolitabas, interibit nomen: proq; philosopho, Philochrysum, inuisum cælo cognomentum, sumes. Sed nec scælicius poteris uoto forsitan Misopenes. nam & hunc, quem blandum adeò, ac cõparatu facilem putas, quemq; & ipsa magnum esse ad scælicitatem non inficior instrumentum, si uti scias, neq; adipisceris, neq; adduces unquam, neq; ulla ratione tuum facies, nisi Primigeniæ fortunæ persusus numine, maternis latebris in lucem prodijisti: aliter non uiribus ullis, non dolo, nec duro poteris conuellerere ferro. atq; hæc puta tibi uatem dixisse. Quamobrem attolle oculos, si placet: & nunc, quando ue-
 nata

nalis tibi ultro offeror ancilla, quamq; uel solo no-
 mo comparare potes, eme si sapis, atq; oblatã oc-
 casionem arripe. MISO. At id facile factu est,
 si nummo uenire potes: mora nulla fiet, emêris.
 SOPH. Nomo dixi comparari me posse, nõ num-
 mo. MISO. Sed neq; nomi quale nomisma sit,
 exploratum est satis mihi: neq; Primigeniã, quam
 memoras, fortunam noui. At nescio quo pacto in-
 cidi ego in conuoluulos istos. nam neq; serui de-
 didi mihi hodie uidentur uerba, sed sphingos. ita
 doli, nomi q; inaudita monetæ nomina ostēdistis,
 tum subobcuris quædã ambagibus responsa mi-
 scuistis, quæ me quasi phanaticum reddunt, incer-
 tumq; prorsus faciunt, quem mihi ex uobis com-
 parem, cum interea esurire ipse non desinam. Sed
 certum est quid agam: alea, talisq; sortiar, auspi-
 caborq;, quæ mihi ex uobis seruientẽ uelim fieri.
 Affer properè huc talos Mango. Ecce mihi tali
 tres sunt in manibus. unus ego cum sim, quasi duo
 simus, per leuigatã hanc mensam iaciam: dextræ
 nomen Herculis iudicabitur, nam & is Chryso-
 thesaurisq; designatus est deus: laeuam Mineruam
 dicam, quando illam Sophiæ, ducem patronamq;
 esse autumnant. Dextra igitur primũ iaciam.
 Adsta, propitiare Hercules basilice, iactaui pro-
 sperè. Venus mehercule prodijt. Nunc laeuam talos
 mittat. Adsta armipotēs Minerua. Quid' nam est?

Canis est, uicisti Hercules: salue saluator Hercules. Chrysiū nobis incolumē serua: probum, officiosum, curacē, uigilacemq; effice nobis seruū. Iam ego hinc abeo, atq; hūc mihi adduco, dextro Hercule, Chrysiū. Mango, precium Græca fide persoluam. Tu uale, dum redeo, SOPHIA. Ita Chrysiū manu capiēs festinus abibat Misopenes. Sed & ipse continuo manum iniecit Mango, atq; abduci uetuit, nobiliora mancipia exportari de prouincia posse negans, ni Fortunam deam prius emptor exorauerit. Eam cum adisset Misopenes, inexorabilem nactus (quippe quæ adamantinis fatalium rationum inspectis libris, eius nomen nusquam scriptum inuenisset) deos, deasq; omnes qui nascenti affuissent incusans, rursus Herculem precabatur, ut fortunam (qui cætera quoq; monstrauit) beneuolentem redderet. Id se facturū (qua est uirtute) recepit Hercules, letumq; cum Chrysiō Misopenē dimisit. Qui marmoream columnam subinde foro statuens, honoris & memorie causa, hunc illi titulum (qui nunc extat) insculpsit:

HERCVLI VICTORI, QVOD MELIOREM SORTEM FECERIT, FORTVNAMQVE EX INFENSA PACATAM PROPITIAMQVE REDDIDERIT, MISOPENES PENIA.

TES PHILOCHRYSIUS, NUMI
NI MAIESTATIQUE HUIUS DICA
TISSIMVS, VOTO SV
SCEPTO.

MISOPENIS PANDVLPHI
Collenutij finis.

APOLOGI III

Argumentum.

Pro ueritate pugnanti, tam uulgaris calumnia,
quàm uanitas ipsa contemnenda est. in quo quidem In-
dignationis deæ sacer filius Momus, salutaris
reprehensor, ueriq; propugnator de-
us, bonis uiris colendus, ado-
randusq; est.

ALITHIA.

Raues quondam Alithia cum
Vanitate inimicitias exercue-
rat. & cum magnis utraq; uiri-
bus pollere uideretur, ingentia
insuper præmia ijs qui alteru-
tram partem sequerentur, ostenderet, uniuersum
penè orbem (magno gentium omnium malo) in se
conuerterant, & nō priuatos homines modo, sed
l 2 & ciui.

& ciuitates ipsas, prouinciasq; & nationes par-
 tium studia incenderant, alijs Alithiam, alijs Va-
 nitatem inuocantibus. De genere primum con-
 tentiones ortæ sunt, utraque in deos genus refe-
 rente: illa IOVEM, hac DITEM originis aucto-
 rem iactante. Forma utriq; insignis, sed ad quam
 intuentium oculi persæpe caligarent: vires amba-
 bus auxiliarium copiarum, clientumq; longe di-
 spares. Numero Vanitas, illa robore præstare ui-
 debatur. Præmia in propatulo: Vanitas ostenta-
 bat maxima, ad quæ passim præcipites ferri om-
 nes uidebantur, diuitias, uoluptates, honores, re-
 gna: Alithia clausam proferebat arculam, quæ sa-
 cram uocabat, auro ac gemmis fabrefactâ, in qua
 foelicitas sapientum opinione conclusa esset, egrè
 paucisq; percognita. Tentauere pleriq; magni
 atq; insignes uiri, inter illustres sceminas pacem:
 quòd ea res ad publicam salutem pertinere uide-
 tur. Id cum non procederet, consilio procerû in-
 dicto, req; magnis cõtentionibus acta, hæ tandem
 patrum decreto conditiones sunt dictæ: Conue-
 nirent utraq; ad condictam diem, communem sibi
 iudicem deligerent, exercitum quantis maximè
 possent uiribus compararēt, arma sibi quisq; pro
 arbitrio sumeret, pugnam impigrè pugnarent,
 præmia utriq; pro dignitate essent, relegatio ui-
 ctæ, uictrici laurea. Cum placuissent conditio-
 nes, ad

nes, ad Sideropolin pugnae locus nuncupatus est. De iudice diutius agitatum. in Herculem tandem summo consensu, totius rei arbitrium relatum est: qui praeter quod monstrorum domitor insignis esset, atque aetate uenerabilis, rerum usu quoque ac sapientia per ea tempora sine ulla dubitatione praecelleret. Cum in campum ad diem dictam (ea solis fuit) descendissent, operae precium fuit, utriusque tum ornatum, tum comitatum uidere. VANITATI apparatus splendidus, fulgens, et qui oculos quoque perstringeret, uermiculato opere polymictarioque crustatus, emblematis picturisque oblectatis armorum (quae corijs arborumque corticibus, et papyracea interdum textura constarent) auratis bracteis et coloribus mille, superficies oblita ipsa personata, enormi facie ad Graecanicam sermone speciem, Fastum pone, et Suadelam, quas praere iusserat, procedebat. Comitabantur turmatim undique miro spectantium plausu, Astrologi, Genethliaci, Chaldaei, Chymistae, Impostores, Legulei, Causidici, Sophistae, Circulatores, Magi, Graeculi, Interpolatores, Historici, (ij praecipue qui uiuentium regum texunt historias) et poetarum plurimi. Tum ignobilior quaedam augurum, coniectorumque turba: Adulatorum item atque ardelionum, et sexcenta huiusmodi sequebantur monstra. Gigantes etiam affuisse quosdam fama est. Vl

timū claudēbant agmen Superstitione duce, Phantasmata, Lemures, Umbrae, Imagines, Laruaeque multiplices, & solidarum opinionum confertissimi cunei. Gladius nulli, nulli claua, uel bipennis fuit: arcus tantum, tum nocturna & clancularia passim tela, hami, fuscinae, decipulae, laquei, harpagones, unci, tendiculae, fisci, uiscatae uirgulae, milleque huiusmodi. Signū illis bubo fuit. ALITHIA contra, generosam ductabat aciem, Solis imaginē insigni uexillo praeserentem, quietā, imperturbatam, toruam, solido metallo (siue id aurū, siue aes, siue argentum esset) instructam. intacta omnibus teram armabat gladius: laeuam codices, qui clypei uice fungerentur, ornabant. aduenticio nullo cultu, nisi quod uittis, quae crines circumnectebat. Ipsa quadrato incedens agmine, Fidem inter ac Diligentiam media conspiciebatur: procero corpore, habitu propē diuino: ueste candida, sed perspicua, per quam caelo demeans color, & membrorum puritas appareret: fronte hilari, nudis lacertis, stellato uertice, acie oculorum (qui magni aperitiq; essent) acri, claraq;: crinibus per corpus omnine diffusis, radiorum instar solis omnia collustrantibus, qui turbae uisus hebetarent, uulgaresq; conspectus clauderent. Praefecti, Tribuniq; miro ordine ac

ne ac silentio sequebantur. Hos legumlatores, popu-
 lorumq; duces, Physici quoq;, & nobilioris
 sectæ philosophi, iuriconsulti, imperatores, mili-
 tesq; fidissimi: sed & regum optimi, & medico-
 rum præstantissimi: quin etiam (& quod magis
 mirere) agrorum cultores plurimi, & qui pasto-
 ralem uiuunt uitam, architecti quoq;, machinato-
 res, & nobilium artificum cohors, inuentas &
 qui uitam excoluere per artes, inter clientes nu-
 merabantur. His immixtus suo ordine uenerabi-
 lis ac pudicus Musarū chorus, nexis in gyrum ui-
 cissim manibus, pæana canens, & phalangem lu-
 strans, circumibat. Impedimenta his nulla, exter-
 ni comites nulli. Primam tantū ante aciem MO-
 MVS, quem Mercurio & Nemefi satum dicerent,
 sublimis ferebatur: atq; (ut est oculatissimus deus)
 hostium consilia, gressus, artesq; omnes, specula-
 bundus obseruabat. Ad hunc modum cū instru-
 ctæ acies, paratæq; essent, magno gentium omni-
 um populorumq; spectaculo, dato utrinq; signo,
 atrox conseruerunt prælium. Maximè uerò circa
 principia concursus factus est, antesignanis, qui
 Vanitatis ordines ductabant, magno strepitu, &
 dissonis frementium uocibus, Alithiam petenti-
 bus. Neque enim difficilem, sublato duce, reli-
 quam uictoriam putabant. Alithiæ præfecti e-
 gregiam pro se quisq; nauabant operam, sed stata

riæ pugnae perisimilem. Verùm MOMVS strenuè pugnando, inter primos terrorem inferebat, atq; ingenti clamitans uoce, Ita'ne (aiebat) surda monstra, foedissimæ sæculorum pestes, sacrosanctum ALITHIAE numen impetitis? simulq; infestis concurrans armis, captis caesisq; plurimis, tela perstringere, abrumpere, detrucare, & personas quibus hostium uultus tegerentur, capitibus demere gaudebat: & palàm quid quisque esset ostendere, ne quis deinceps Lamiarũ terriculamenta pauesceret. Centimanum hunc fuisse ferunt, bellicissimum deum, acrem, constantem, contemptorem, intrepidum, liberè pronunciantẽ, ad omnem uani, prauis, falsiq; suspicionem presentissimi sensus, tenerũ, irritabilemq;, & qui se quoq; dijs genitum meminisset. Ad extremum, cum ad uesterum usq; pugnatũ esset, hostes fusi fugatiq; sunt, Vanitas capta. Ea cum in conspectum uenisset Herculis, qui sublimi suggestu, acerrimi iudicij arbiter, certamen omne spectauerat, blanda & sagax foemina apud ipsum dari sibi honestum aliquem precabatur locum. Alithia contra, relegari illam ex foedere, uel sibi tradi iure belli deposebat. Tum Hercules, facto per praekonem silentio, sonora uoce, & quam omnis multitudo haurire posset, in hunc modum uerba fecit. ALITHIAE, forti foeminae, meritoq; uictrici, lauream deberi

deberi denuncio, eam apud me esse in perpetuum
 iubeo, Momum illi (quando strenuè eius partes tu-
 tatus est) uirum trado: Vanitati liberum exilium,
 atq; apud uulgus hospitium esse permitto. Vulgus
 autem, non uestis distinguat, non genus, non ho-
 nor, non census, sed animus. Hæc cum intonu-
 isset Hercules, proceresq; probassent, de Alithiæ
 Momiq; coniugio mussare quidam, atq; addubi-
 tare uisi sunt Vates, quòd ex eo Odium filium pa-
 rituram esse quandoque Alithiam præfagirent.
 Tum Vrania Musarum sapientissima, nõ ideo mi-
 nus probandum coniugium esse dicebat. Nam &
 nos (inquit) Iouis filia, inter Vanitatis comites,
 Odium uulgò dicauimus, Alithiam uerò Mo-
 mumq; cælo iam pridem sacrauimus. Eo tem-
 plum Alithiæ dicatũ: cuius summo fastigio, gran-
 dibus planè ac conspicuis literis, huiusmodi titu-
 lus insculptus est, SVSQUE DEQUE.

ALITHIAE PANDVLPHI COL-
 lenutij finis.

APOLOGI IIII.

Argumentum.

Ingentis eius Bombardæ impetus, quo terribilius
 nihil ars unquam inuenit, in ea quæ de uacuo & inani
 feruntur, rationem referendam esse.

BOMBARDA.

Vm urbem sibi quandoq; ædifi-
 casset PHRONIMVS, eamq; op-
 timis institutis fundasset, & legi-
 bus, eius tuendæ cura ab externo
 rum finitimorumq; iniurijs ange-
 batur. eos ergo qui per ea tempora Sophistarum
 primi haberentur, consulere statuit. Heraclitum
 inter primos præstare tum cæteris, fama erat.
 Huic Ephesus patria fuit: cognomentū Scotinos,
 quod sententias suas obscurius, ne uulgo contem-
 ptibilis fieret, pronunciabat. Interrogauit ergo
 eum Phronimus, quid esset quod ad hostium uim
 arcendam maxime polleret: Si ouum, inquit Sco-
 tinos, inspexeris: atque abijt. Cum uoluit assere
 animo diutius Phronimus, quid sibi oui symbolum
 uellet, nec tamen assequeretur, ad Diogenem Si-
 nopæum Cynicæ hæreseos clarissimum professo-
 rem, contendit. Is uiuendi libertatem naturæ con-
 sentaneam adamabat, semperq; aliud agenti simi-
 lis, uix uerbum ullum, quod nō perplexibile esset,
 respondebat. Hunc igitur tum fortè ad fontem se-
 dentem, castaneisq; uescentē, rogauit, Quid esset
 quod hostes ab urbe quam ædificarat, absterrene
 posset: Hæc, Diogenes inquit, interroga. manuq;
 extenta castaneam ostendit, simulq; hominem ab
 se dimisit, tum discedens Phronimus, ac Sophista-
 rum

rum ambages, ouumq; & castaneam, seq; ipsum
 qui illos interrogasset accusans, urbium custo-
 dem PALLADEM, mirificam deam, adire statuit.
 Arcem igitur cum ascendisset Palladis, ac noctur-
 na dracone litasset, qua maxime ratione hostem
 mœnibus arcere posset, consulebat. Respondit
 numen: Tum maximè uoti compotem futurum
 Phronimum, cum oblatum soluisset anigma. id
 erat huiusmodi:

Vulcanus genuit, peperit Natura, Minerua
 Edocuit, nutrix Ars fuit, atq; Dies. (stum.
 Vis mea de nihilo est: tria dant mihi corpora pa-

Sunt nati, strages, ira, ruina, fragor.
 Dic hospes quid sim, num terra, an bellua ponti?

An neutrum? aut quo sim facta, uel orta modo?
 Aenigma cum accepisset Phronimus, ac peruaga-
 tis latè regionibus, quæ nam deæ sententia, quid-
 ue id monstri esset, cum uarias sortes, tum disci-
 plinarum quoque studiosos percontasset, oraculi
 anxius, Expertos (inquit) interrogare satius est,
 quàm scientes uel deos. Nam & Sophistæ ludi-
 ficant, Dij uerò non omnibus sese intuendos præ-
 bent. Ab Hercule igitur sciscitari placuit. Her-
 cules magnis exantlatis laboribus, magnam sibi
 comparauerat non fortitudinis modo (qua omnes
 antecelleret) sed usus quoq; ac sapientiæ gloriam,
 & (quod celsi animi iudiciū esse præcipuū solet)

adcum.

aduentibus se facillimum comēq; præbebat. Eum
 igitur Phronimus de scirpi enodatione cum ro-
 gasset, grauiſſima oratione, atq; ex Mineræ ip-
 ſius ſanctuarijs deprompta, ad hunc maxime mo-
 dum reſpondit. Natura cum ſibi rerum omnium
 imperium uindicaffet, & non omnes (quod in au-
 lis principum euenire ſolet) eundem dignitatis &
 gratiæ locum apud ipſam tenerent, Artem, For-
 tunam, Tranquillitatem, Immortalitatem, multos
 etiam melioris notæ deos (ut eſt in pleriq; nouer-
 ca) inuiſos habebat. Vacuum uerò in primis, ama-
 ro atq; implacabili perſequebatur odio: cum quo
 conuenerat. quin & nomen ipſum quoq; horrere
 uidebatur: dato etiam Iunoni, Neptuno, Acoloq;
 uehementiſſimis dijs, negotio, ut illud quantis ma-
 xime uiribus poſſent, inſequerētur, fugarent, pel-
 lerent, & ne momento quidem cōſiſtendi ſpaciū
 præberent: ac ſi fieri poſſet, occiderent. Ita cum
 quotidianis propè prælijs decertarent, feſſumq;
 tandem calamitatibus Vacuū pacem deſperaret,
 Vulcani ualentiſſimi Dei implorauit opem. Is
 cum uacui patrociniū recepiffet, aſtu aduerſus
 dem æneam ſibi ſine ullis fenestris uaporarij ſui
 ædificauit domum: ac ſuſpicionis uitandæ gratia,
 ne quis quid moliretur intelligeret, remq; ad Iuno
 nem

nem deferret (ea enim maximè præsentissima dea,
 Vacuum necubi latere posset, obseruabat) in ip-
 sis domus penetrabilibus, quicquid in escam, ciba-
 tumq; opportunum uisum fuit, comportauit, con-
 stipauitq;. id tribus ex rebus confectum fuisse pa-
 bulum ferunt. Ianuam uerò grandibus saxis, ada-
 ctisq; ui cuneis firmissimè obstruxit, ut nullus
 prorsus aditus conspectus ue pateret, in intimum
 penetradi. per posticū inde, quod angustissimum
 effinxerat, ingressurus, sequi se clanculū Vacuum
 iussit, nec ab se tantillū dimoueri: monens, ut cum
 esculentis omnibus absumptis, inanis ea pars do-
 mus, qua illa recondiderat, futura appareret, ipse
 eorum locum acutū occuparet, ibiq; delitesceret,
 quietissimam ei sedem illam futuram dictitans, ut
 que Naturæ oculis imperuia, tum firma, tum ob-
 serata esset. Cum de cōpacto igitur in posticum
 descendisset, Vulcanus (ut est uoracissimus deus)
 adauctis uiribus, annonā confestim omnem (quip-
 pe que uel momento consumptibilis erat) abligu-
 riuit, occupaturus aditū locumq; comes continuo
 subsequutus est. Vix primum pedem intulerat Va-
 cuum in annonæ penum, cum patefactis insidijs,
 Iuno ingenti tumultu hostem opprimere festinās
 affuit. Sed quòd ianua saxorum mole septa esset,
 posticæ uerò custodiæ fumum scintillasq; Vulca-
 nus ad arcēdam Iunonis rabiē opposuerat, omnis
 in irritum

in irritum conatus cecidit. Cum ergo in toto esse
 iam Vacuum, nec expugnari posse uideretur, in-
 dignata Natura: Ast ego, inquit, quando Vulcani
 dolis impetitur, ipsa in certamen descendam, nec
 per legatos rem geram amplius. Ita ingens ipsa,
 & natio robore terrificum numen, uniuerso ma-
 iestatis impetu properans, in mediam irrupit æ-
 neam Vulcani domū, ac ruptis obicibus, & longē
 lateq; disiectis quæ obstabant saxis, uasto frago-
 re, tonitruui fermē instar, & qui finitimos etiam
 terreret populos, latitans obruncauit Vacuum,
 ac liberam Iunoni sedem relinquens, Vulcanum
 filiceo damnauit carceri, lege dicta, ne quis eum
 inde, nisi ferreis uerberibus excitum, dimitteret.
 Et si quando Vacui suspicionem admitteret, capi-
 tale ei esset. Ex eo Vulcanus, ubi Vacuum adesse
 sentit, nisi per fugio exitus detur, emoritur. Cum
 finem dicendi fecisset Hercules, & non tam Na-
 turæ ipsius numen, potestatemq; quàm secreta di-
 centis mysteria, miraretur omnes, magnis ipse ac
 magis in ambiguo Phronimus uersari uidebatur.
 Tum Hercules: Ast ego (inquit) oraculum expe-
 rimento dissoluam, & sacræ historiæ mæ arca-
 num detegam, ut nec uana fuisse Heracliti Dioge-
 nisq; cōmenta deprehendas. Tresq; ædificari æ-
 neas domos protinus iussit, ad eam qua supra æ-
 dificasse Vulcanum formam dixerat, totiusq; illius
 pugna

pugnæ, ut gesta erat, speciem quasi per Tragœ-
diam representavit. Eas subinde Tutelæ templo
dicavit, Phronimum monens, Prouidentiam deam
colere: & ea quorum usus in asperis futurus esset,
in prosperis parare. Ita (inquiens)

meritò dicere PHRO-

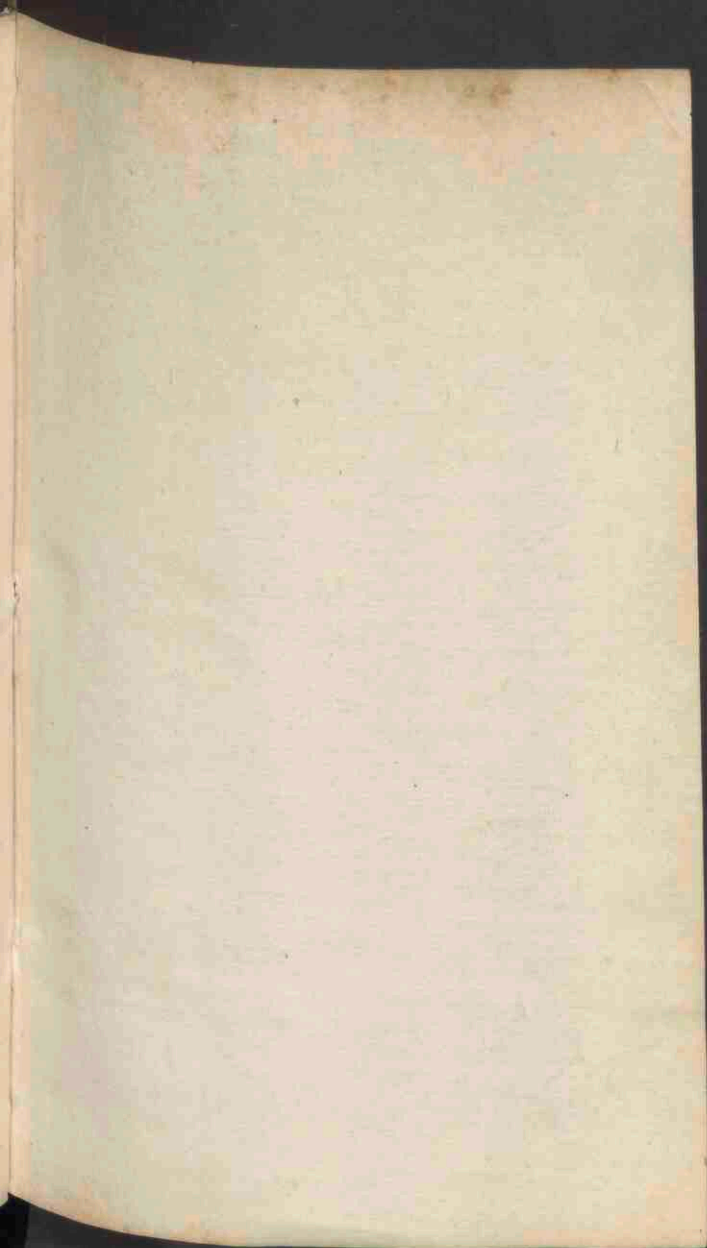
NIMVS.

BOMBARDÆ PANDVLPHI COLLE-
nutij finis.

BASILEÆ, EX OF-
ficina Ioannis Oporini, Anno M. D.
XLVII. Mense Maio.

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

OF
M. D.
Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

7514-16

...da quere magis inueter addes in malicia eor.

Neuf uo n' aduiniacia nec letetia. 209

Her res aut q no nocet eim qnt noian cae m
 nit oamp cas. vi. qm uetes col. In istis edmp
 vna qm q abt i pot? pa q aer qm t' ex istis
 ex istis q no nocet in chmmp i no gnat in
 est mala m qfer m eis q aut nocq meis q oe q or
 nat malicia eor. si q qfer q oe q det ic mala eor
 q no qfer m uocq q oe e no q nup' mo maipa m aliq
 es m. In istis die ypo. op' ut suat m potu me ut
 q'at q' ano q'at tuc ad m' ac ex eo q no nocet
 p. qm no m uicim' abos i me' q'entes dan' ex ex q
 no nocq i eli. m'um' m cas' oibus

Potest tu ar ea m cas oio appel 209.

u
 villan
 d.
 ider

Handwritten marginal notes

19-12-59.

... et malis ...
... et veniens ...
... et malis ...
... et non ...
... et sic ...
... et sic ...

... et sic ...
... et sic ...
... et sic ...
... et sic ...
... et sic ...

Quocumque uero uiderit
autem me ...
et cor ...
et cor ...
et cor ...

...
...
...
...